

Concluding Observations on the 6th & 7th Periodic Report of Bhutan

འབྲུག་གི་དུས་མཚམས་སྒྲིན་ཅུ་ ནུག་པ་དང་བདུན་པ་མཉམ་
སྡེབ་གྱི་ ཐག་གཅད་ཞིབ་བཅུད།

Convention on the Rights of the Child

ཨ་ལཱ་འི་ཐོབ་དབང་མཐུན་གྲོས།

National Commission for Women and Children

Royal Government of Bhutan

2025

དཔལ་ལྷན་འབྲུག་གཞུང་།
Royal Government of Bhutan
རྒྱལ་ཡོངས་ཨ་མ་སྲུང་ཨ་ལཱ་ཁྲོན་ཆོག་མཁན་པོ་

National Commission for Women and Children
Ministry of Education and Skills Development

ཆེད་བཞེད།

༩ ང་བཅས་ར་ མི་དབང་མངའ་བདག་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་གིས་ འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་གྱི་མ་འོངས་པ་འདི་ ང་བཅས་རའི་ཨ་ལཱ་རྒྱ་ཁྲོན་གི་ལག་པ་ཡིན་ཟེར་ བཞུགས་པ་གནང་སྟེ་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་འབད་མཐའ་ས་ ང་བཅས་འབྲུག་མི་ག་ར་ལུ་ མཉམ་འབྲེལ་གྱི་འགན་ཁུར་འདི་ མ་འོངས་བྱ་གཞི་ཆ་ཁྲབ་ འགན་ཁུར་ཅན་དང་ ལྷོགས་གྲུབ་ཅན་གྱི་ མི་སེར་འབད་ བཟོ་ནི་དོན་ལུ་ གཅེས་སྦྱོང་དང་ ལམ་སྟོན་འབད་དགོ་པ་ཡིན།

འཛམ་གླིང་སྤྱི་ཆོག་ཨ་ལཱ་ཁྲོན་ཐོབ་དབང་ཆོག་ས་རྒྱུ་གིས་ མངོན་གསལ་གྲུབ་འབྲས་གནང་ཡོད་མི་ འདི་ རྒྱལ་ཡོངས་སྐད་ཡིག་ཚོང་ཁ་ནང་ སྐད་སྒྱུར་འབད་དེ་ སྤྱི་ལཱ་བཟོ་མི་དང་ གྲ་ཚང་འཕགས་པ་འདི་དགོན་སྡེ། དེ་ལས་མི་སྡེ་ལས་ཆོག་ས། ཤེས་རིག་སློབ་སྟོན་པ། ཡིང་སྐད་ཉ་མ་གོ་མི་དང་གལ་ཆེ་ཤོས་རང་ ང་བཅས་རའི་ཨ་ལཱ་རྒྱ་ཁྲོན་གིས་ ཉ་གོ་རྒྱགས་པ་བཟོ་སྟེ་ འབྲུག་གི་རྒྱལ་ཁབ་འདི་ ཉན་སྤྱང་དང་དགའ་སྦྱིད་ལྡན་པའི་མི་སྡེ་ ཅིག་ལུ་འབྱུར་ནི་དེ་མིགས་གཏང་བསྐྱིད་དེ་ཡིན། དེ་མ་ཚད་ང་བཅས་ག་ར་གྱི་ ཨ་ལཱ་རྒྱ་ཁྲོན་ཉམས་སྤྱང་དང་འཆོ་བ་སྦྱོང་གཞག་ དེ་ལས་ ལྷོགས་གྲུབ་གོང་འཕེལ་གཏང་ནི་དང་ བྱད་རིག་སྤྱི་ཆོག་འཐོབ་རྒྱགས་པ་བཟོ་ནི་འདི་ འགན་ཁུར་ཡིན། དེ་འབད་མཐའ་ས་ ཡིག་ཆ་འདི་ལས་བརྟེན་ རྒྱལ་ཡོངས་དགའ་སྦྱིད་དཔལ་འཛོམས་གྱི་ལྷ་བ་གྲུབ་རྒྱགས་པའི་ མི་སྡེ་བཟོ་ནི་ལུ་ བཞུགས་པ་འབྱུང་འོང་མཉམ་པའི་ རེ་བ་བསྐྱིད་པ་ཡིན།

Kayde
སྐལ་བཟང་བདེ་སྦྱིད།

ཁྱིམ་འཛིན།

རྒྱལ་ཡོངས་ཨ་མ་སྲུང་ཨ་ལཱ་ཁྲོན་ཆོག་མཁན་པོ་

Convention on the Rights of the Child

Distr.: General
21 June 2024

Original: English

Committee on the Rights of the Child

ཨ་ལྷའི་ཐོབ་དབང་ཚོགས་ཆུང་།

Concluding observations on the combined sixth and seventh periodic reports of Bhutan*

འབྲུག་གི་དུས་མཚམས་སྟན་ཏུ་ རྒྱལ་པ་དང་བདུན་པ་མཉམ་སྡེབ་གྱི་ མངོན་གསལ་གྲུབ་
འབྲས་བཅུད་བསྟུས།

*Adopted by the Committee at its ninety-sixth session (6 – 24 May 2024).

Acknowledgement

The Dzongkha translation of the Concluding Observations on Bhutan's Combined Sixth and Seventh Periodic Reports was initiated by the National Commission for Women and Children, with support from the UNICEF Country Office. It was developed through a collaborative effort involving key agencies of the Royal Government of Bhutan and civil society organizations dedicated to the well-being and protection of children.

We extend our sincere gratitude to all institutions and individuals whose contributions were vital in translating this Dzongkha version of the Concluding Observations.

List of Contributors

NCWC

Reena Thapa, Wangchuk Zangmo, Yeshey Lham, Sonam Darjay

UNICEF CO

Deki Dema, Kuenzang Dolma

Translator

Ugyen Wangdi, Rinzin Wangchuk

Contents

I. Introduction

༡. རོགས་པ།

II. Follow-up measures taken and progress achieved by the State party

༢. འཕུས་མི་རྒྱུ་ལ་ཁམས་གྱིས་ རྒྱུ་དཔྱད་ཐབས་ལས་བཏོན་ཏེ་ བྱ་བ་འབྲས་ཐོན་ཚུ་ལ།

III. Main areas of concern and recommendations

༣. ཚ་གུང་གི་གཞི་གནད་དང་ གྲོས་འདེབས་གཙོ་བོ།

A. General measures of implementation (arts. 1, 4, 42 and 44 (6))

༡. ལག་ལེན་འཐབ་ནིའི་ སྤྱིར་བཏང་ཐབས་ལས་ རྩ་ཚན་ ༡ བ་ ༤ བ་ ༤༢ བ་དང་ ༤༤ བ་ རྩ་ ༦ བ་ཀློ།

B. General principles (arts. 2, 3, 6 and 12)

༢. སྤྱིར་བཏང་གཞི་རྩ་ རྩ་ཚན་ ༢ བ་ ༣ བ་ ༦ བ་དང་ ༡༢ བ་ཀློ།

C. Civil and political rights (arts. 7, 8 and 13-17)

༣. ཞི་བའི་དང་སྤྱིད་དོན་ཐོབ་དབང་ རྩ་ཚན་ ༧ བ་ ༨ བ་དང་ ༡༣-༡༧ བ་ཀློ།

D. Violence against children (arts. 19, 24 (3), 28 (2), 34, 35, 37 (a) and 39 of the Convention and the Optional Protocol on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography)

༤. ལ་ལུ་རྩ་ལུ་རྩུབ་སྤྱོད་ རྩ་ཐུན་གྲོས་དང་ ལ་ལུ་ཉོ་བཅོང་དང་ ལ་ལུ་སྤྲད་ཚོང་ རེ་ལས་ ལ་ལུ་འདོད་པའི་པར་བརྒྱན་གྱི་ དཔྱད་གཞིའི་འགན་འཛིན་ རྩ་ཚན་ ༡༩ བ་དང་ ༢༤ བ་ཀློ། བ་ ༢༨ བ་ཀློ། བ་ ༣༤ བ་ ༣༥ བ་ ༣༧ བ་ཀློ། རེ་ལས་ ༣༩ བ་ཀློ།

E. Family environment and alternative care (arts. 5, 9-11, 18 (1) and (2), 20, 21, 25 and 27 (4))

༥. བཟའ་ཚང་གི་གནས་སྤངས་དང་ གནས་ཁ་ཚན་གྱི་གཅེས་སྤྱོད་ རྩ་ཚན་ ༥ བ་དང་ ༩-༡༡ བ་ ༡༨ བ་ཀློ། རྩ་ཚན་ ༢༠ བ་ ༢༡ བ་ ༢༥ བ་ རེ་ལས་ ༢༧ བ་ཀློ།

F. Children with disabilities (art. 23)

༦. དབང་པོ་སྤྱོད་ཚན་གྱི་ལ་ལུ་ རྩ་ཚན་ ༢༣ བ་ཀློ།

G. Health (arts. 6, 24 and 33)

༧. གསོ་བ་ རྩ་ཚན་ ༦ བ་དང་ ༢༤ བ་ ༣༣ བ་ཀློ།

H. Standard of living (arts. 18 (3), 26 and 27 (1)-(3))

༨. འཚོ་བའི་གནས་ཚད་ རྩ་ཚན་ ༡༨ བ་ཀློ། བ་ ༢༦ བ་དང་ ༢༧ བ་ཀློ། ལས་ རྩ་ཚན་ ༢༧ བ་ཀློ།

I. Children's rights and the environment (arts. 2, 3, 6, 12, 15, 17, 19, 24 and 26-31)

༩. ལ་ལུ་ཐོབ་དབང་དང་ མཐའ་འཁོར་གནས་སྤངས་ རྩ་ཚན་ ༢ བ་དང་ ༣ བ་ ༦ བ་ ༡༢ བ་ ༡༣ བ་ ༡༥ བ་ ༡༧ བ་ ༡༩ བ་ རེ་ལས་ ༢༦ ལས་ ༢༧ བ་ རྩ་ཚན་

J. Education, leisure and cultural activities (arts. 28-31)

ཐ. ཤེས་རིག་དང་ དལ་ཁོར་ ལམ་སྲོལ་ལས་སྡུ་ རྩ་ཚན་ ༢༨ ལས་ ༣༡༽

K. Special protection measures (arts. 22, 30, 32, 33, 35, 36, 37 (b)–(d) and 38–40 of the Convention and the Optional Protocol on the Involvement of Children in Armed Conflict)

ཐ. དམིགས་བསལ་གྱི་ ཉེན་སྲུང་ཐབས་ལམ་ རྩ་ཚན་ ༢༢ པ་དང་ ༣༠ པ་ ༣༢ པ་ ༣༣ པ་ ༣༥ པ་ ༣༦ པ་ ༣༧ པ་ རྩ་ཁྲིལ་ རྩ་ཁྲིལ་ དེ་ལས་ ༣༨ ལས་ ༤༠ པ་རྩ་ཚན་ གཤམ་ཆས་དམག་འབྲུག་ནང་གཤམ་གཏོགས་གྱི་ མཐུན་གྲོས་དང་ གདམ་ཁ་ཅན་གྱི་ དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན།

L. Ratification of the Optional Protocol on a communications procedure

ད. བརྒྱུད་འབྲེལ་གྱི་བྱ་རིམ་ཅིག་གི་སྐོར་ལས་ གདམ་ཁ་ཅན་གྱི་དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན་ལུ་ རྒྱབ་སྐྱོན་ཆ་འཛོགས།

M. Ratification of international human rights instruments

ན. རྒྱལ་སྤྱི་འགོ་བཤིའི་ཐོབ་དབང་གི་ཡིག་འཛིན་ལུ་ རྒྱབ་སྐྱོན་ཆ་འཛོགས།

N. Cooperation with regional bodies

པ. ལུང་སྤྱོད་ཀྱི་འདུས་ཚོགས་རྩྭ་དང་མཉམ་འབྲེལ།

IV. Implementation and reporting

༥. ལག་ལེན་དང་སྟན་ལུ།

A. Follow-up and dissemination

༡. རྩིས་དཔུང་དང་ཁྱབ་སྤྲོད།

B. Next report

ཁ. ལུལ་མའི་སྟན་ལུ།

I. Introduction

༡. རོགས་པ།

1.The Committee considered the combined sixth and seventh periodic reports of Bhutan¹ at its 2800th and 280st meetings², held on 14 and 15 May 2024, and adopted the present concluding observations at its 2816th meeting, held on 24 May 2024.

༡༽ ཚུགས་རྒྱུ་ལྷན་ཁྲིམས་འཛུགས་ཀྱི་དྲུག་པ་དང་བདུན་པ་མཉམ་སྦྲེལ་འབད་མི་འདི་ གླིལ་ལོ་༢༠༢༤ ལྷན་པའི་ཚེས་༡༤ དང་
༡༥ ལུ་ ཞལ་འཛུགས་ཐེངས་༢༨༠༠ པ་དང་༢༨༠ པའི་ཚུགས་ཐེངས་དང་པ་ འཚུགས་པའི་སྐབས་ ལྷན་ཁྲིམས་འབད་དེ་ ཐག་གཅིད་ཞིབ་བཅུད་སྤྱོད་
ཞུ་འདི་ གླིལ་ལོ་༢༠༢༤ ལྷན་པའི་ཚེས་༢༤ ལུ་ ཞལ་འཛུགས་ཐེངས་༢༨༡༦ པ་འཚུགས་པའི་སྐབས་ རྒྱ་མཚོ་གྲུབ་ཡོད།

2.The Committee welcomes the submission of the combined sixth and seventh periodic reports of the State party, under the simplified reporting procedure, which allowed for a better understanding of the situation of children's rights in the State party. The Committee expresses its appreciation for the constructive dialogue held with the high-level delegation of the State party.

༢༽ འཕུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ཀྱི་ དྲུག་པ་དང་བདུན་པ་མཉམ་སྦྲེལ་འབད་དེ་ སྤྱོད་ཞིབ་བཅུད་སྤྱོད་ཐོག་ཏེ་ཐོག་ལས་
ཡུལ་ཡོད་མི་འདི་གིས་ འཕུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ཀྱི་ ཨ་ལཱ་འོ་ཐོབ་དབང་གི་ གནས་སྤངས་སྒྲོར་ལས་ ལེགས་ཤོམ་སྤྱོད་ ཏ་གོ་རྒྱལ་པའི་ གོ་སྐབས་
བྱིན་ཡོད་པ་ལས་ ཚུགས་རྒྱུ་ལྷན་ཁྲིམས་ ལེགས་སེའི་ངོས་ལེན་གནད་ཡོད། ཚུགས་རྒྱུ་ལྷན་ཁྲིམས་ འཕུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ཀྱི་ ཆེ་མཐོའི་གནས་ཤིང་གི་
འཕུས་མི་སྤྱི་ཚན་དང་གཅིག་ཁར་ སན་རྒྱལ་ཆེ་བའི་ གསུང་གྲོས་གནང་རྒྱལ་མི་ལུ་ ངལ་རངས་ཡོད་ཟེར་གསུངས་ཡོད།

¹ CRC/C/BTN/6-7.

² See CRC/C/SR.2800 and CRC/C/SR.2801.

II. Follow-up measures taken and progress achieved by the State party

2. འཇུག་མི་རྒྱལ་ཁམས་ཀྱིས་ རྒྱལ་དཔྱད་ཐབས་ལམ་བཟོན་ཏེ་ གྲུབ་འབྲས་ཐོན་ཀྱིན་ཡོད།

3.The Committee welcomes the measures taken to implement the Convention, including the adoption of the 13th Plan 2024-2029, the Civil Liability Act 2023, the National Gender Equality Policy 2022, the National Policy for Persons with Disabilities 2019, the National Sanitation and Hygiene Policy 2020, the Acceleration of Mother and Child Health Policy 2020, the establishment of the Bhutan National Legal Institute and the National Resilience Fund, progress in reducing child mortality rates, and the vaccination of nearly all eligible children against deadly diseases. It also notes with appreciation the ratification of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities in 2024.

3. འཇུག་མི་རྒྱལ་ཁམས་ཀྱིས་ སྤྱི་ལོ་ 2024-2029 ལོའི་འཆར་གཞི་ཀྱི་ 13 པ་དང་ ཞི་བའི་ཉེས་འཁྲི་བཅའ་ཁྲིམས་ 2023 ཅན་མ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཐོ་མོ་འབྲས་མཉམ་གྱི་སྤྱི་དབྱུས་2022 དབང་པོ་སྟོན་ཅན་གྱི་རྒྱལ་ཡོངས་སྤྱི་དབྱུས་ 2019 རྒྱལ་ཡོངས་གཙང་སྦྲ་དང་འཕྲོད་བསྐྱེད་སྤྱི་དབྱུས་ 2020 མགྲོགས་ཚད་ལྡན་པའི་ཨ་འི་དང་ཨ་ལུ་འི་གསོ་བའི་སྤྱི་དབྱུས་ 2020 འབྲུག་གི་རྒྱལ་ཡོངས་ཁྲིམས་དོན་གཙུག་ལྗོངས་ རྒྱལ་ཡོངས་གདོང་ལེན་མ་དངུལ་ ཨ་ལུ་གི་ཚད་མར་ཕབ་གྱི་གྲུབ་འབྲས་ དེ་ལས་ གཞུག་ཅན་གྱི་ནད་གཞི་རྒྱུ་ལས་ བཀག་ཐབས་ལུ་ འོས་ཚད་ལྡན་པའི་ ཨ་ལུ་ཆ་མཉམ་ སྤྲོད་ཁབ་བཅུགས་ནི་ལ་ སོགས་པ་རྒྱ་གི་དོན་ལུ་ མཐུན་གྲོས་ལག་ལེན་འཐབ་ནིའི་ ཐབས་ལམ་བཟོན་ཡོད་མི་རྒྱུ་ལུ་ ཚོགས་རྒྱུ་གིས་ ལེགས་སེའི་ངོས་ལེན་གནང་ཡོད་པའི་ཁར་ དབང་པོ་སྟོན་ཅན་གྱི་ ཐོབ་དབང་མཐུན་གྲོས་གྲུ་ རྒྱལ་སྟོན་ཆ་འཛོག་འབད་ཡོད་མི་ལུ་ཡང་ དགའ་བསུ་ཞུས་ཨིན།

III. Main areas of concern and recommendations

3. ཆ་གུང་གི་གཞི་གནད་དང་ གྲོས་འདེབས་གཙོ་ཅན།

4.The Committee reminds the State party of the indivisibility and interdependence of all the rights enshrined in the Convention and emphasizes the importance of all the recommendations contained in the present concluding observations. The Committee would like to draw the State party's attention to the recommendations concerning the following areas, in respect of which urgent measures must be taken: birth registration and nationality (para. 19), abuse, neglect and sexual exploitation and abuse (para. 24), harmful practices (para. 27), children deprived of a family environment (para. 31), adolescent health (para. 36) and education (para. 40).

4. ཚོགས་རྒྱུ་གིས་ མཐུན་གྲོས་ནང་ གསལ་བཀོད་ཡོད་པའི་ ཐོབ་དབང་གར་ སོ་སོར་སྤྱི་དབྱེ་བསྐྱེད་མ་བཟུབ་མི་དང་ བརྟེན་ཅིང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ རྒྱལ་ཡོངས་ ཐབས་གཙང་ཞིབ་བཅུད་སྤྲོད་ཏེ་འདི་ནང་རྒྱུ་པའི་ གྲོས་འདེབས་རྒྱ་གར་ གལ་གནད་ཅན་ཨིན་པའི་སྟོན་ འཇུག་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ དྲན་བསྐྱེད་ གནང་ཡོད་པ། ཚོགས་རྒྱུ་གི་ཉོངས་ལས་ འཇུག་མི་རྒྱལ་ཁམས་ཀྱིས་ གནད་དོན་རྒྱུ་དང་འབྲེལ་བའི་ གྲོས་འདེབས་རྒྱ་གར་ གཙོ་བོར་བཟོན་ཏེ་ འཕྲལ་མཁོའི་ཐབས་ལམ་རྒྱ་ བཟོན་དགོས་སྤྱི་ བཀོད་མི་འདི་ཡང་ སྤྱི་ཚེས་ཐོབ་ཀོད་དང་མི་ཁྲུངས་ རྒྱ་དོན་མཚམས་ 19 ཏེ་ འོག་སྟོན་ སྤྲོད་མེད་བཞག་ པ་དང་ འདོད་ཆགས་གྱི་ བཀོད་སྟོན་ དེ་ལས་ འོག་སྟོན་ རྒྱ་དོན་མཚམས་27 གནད་འཁོའི་བྱ་སྟོན་ རྒྱ་དོན་མཚམས་ 27 བཟུང་ཚད་དང་མཉམ་ སྟོན་ནི་མ་ཐོབ་པའི་ཨ་ལུ་ རྒྱ་དོན་མཚམས་ 31 ར་ལོན་གྱི་གཞུགས་ཁམས་འཕྲོད་བསྐྱེད་ རྒྱ་དོན་མཚམས་ 36 ཏེ་ དེ་ལས་ ཤེས་རིག་ རྒྱ་དོན་ མཚམས་ 40 ཏེ་ རྒྱ།

5. The Committee recommends that the State party ensure the realization of children's rights in accordance with the Convention, the Optional Protocol on the involvement of children in armed conflict and the Optional Protocol on the sale of children, child prostitution and child pornography throughout the process of implementing the 2030 Agenda for Sustainable Development. It urges the State party to ensure the meaningful participation of children in the design and implementation of policies and programmes aimed at achieving all 17 Sustainable Development Goals as far as they concern children.

༤༽ ཚུལ་ལྟར་ཆོས་ཀྱི་འཕུལ་མི་རྒྱུ་ལམ་སྤྲོད་པའི་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༣༠ ཡུན་བརྟན་གོང་འཕེལ་གྱི་གྲོས་གཞི་ ལག་ལེན་འཐབ་པའི་ རིང་ལུ་ མཐུན་གྲོས་དང་ དྲུག་ཆས་དམག་འབྲུག་ནང་ ཨ་ལུ་གྲུལ་གཏོགས་གྱི་ གདམ་ཁ་ཅན་གྱི་ དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན་དང་ ཨ་ལུ་འོ་ཐོབ་དབང་ གདམ་ཁའི་མཐུན་གྲོས་ཨ་ལུ་ཉེ་བཅོང་དང་ སྤྱད་འཛོམ་། དེ་ ལས་ཨ་ལུ་འོ་ཐོབ་སྤྱོད་པར་བརྟན་ དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན་ཚུ་དང་འབྲེལ་ ཨ་ལུ་འོ་ཐོབ་དབང་ཚུ་གྲུབ་ཚུགས་པ་ རེས་བརྟན་བཟོ་དགོ་པའི་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་ དེ་ཡོད། ཚུལ་ལྟར་ཆོས་ཀྱི་འཕུལ་མི་རྒྱུ་ལམ་སྤྲོད་པའི་ ཨ་ལུ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ ཡུན་བརྟན་གོང་འཕེལ་གྱི་དམིགས་ལུ་ཉལ་ ཡོངས་རྫོགས་འགྲུབ་ནིའི་ དམིགས་གཏད་བསྐྱེད་མི་ སྤྱད་བྱས་དང་ ལས་རིམ་ཚུ་བརྩམ་ནི་དང་ ལག་ལེན་འཐབ་ནིའི་ནང་ ཨ་ལུ་ཚུ་ དོན་སྤྲོད་ཅན་སྤྱི་ བཅའ་མར་གཏོགས་ཚུགས་པ་ རེས་བརྟན་བཟོ་དགོ་པའི་ རྟན་སྒྲིལ་འབད་དེ་ཡོད།

A. General measures of implementation (arts. 1, 4, 42 and 44 (6))

ཀ. ལག་ལེན་འཐབ་ནིའི་ སྤྱིར་བཏང་ཐབས་ལམ་ རྩ་ཆ་ན་ ༡ པ་ ༥ པ་ ༥༢ པ་དང་ ༥༥ པ་ རྩ་ཆ་ ༥༦ པ་༽༽

Legislation

ཁྲིམས་ལུགས།

6. While noting the measures taken to review the Child Care and Protection Act and child rights-related provisions in national legislation, the Committee is concerned about the need for further progress in amending the Child Care and Protection Act and harmonizing child rights-related provisions in legislation with the Convention. The Committee recommends that the State party:

༦༽ རྒྱལ་ཡོངས་གྱི་ཁྲིམས་ལུགས་ནང་ལུ་ ཨ་ལུ་འོ་ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཉན་སྒྲོབ་བཅའ་ཁྲིམས་དང་ ཨ་ལུ་འོ་ཐོབ་དབང་དང་འབྲེལ་བའི་དགོངས་དོན་ཚུ་ བསྐྱར་ཞིབ་འབད་ནི་གི་ཐབས་ལམ་བཏོན་ཡོད་པ་ཨིན་རུང་ ཚུལ་ལྟར་ཆོས་ཀྱི་འཕུལ་མི་རྒྱུ་ལམ་སྤྲོད་དང་ཉན་སྒྲོབ་བཅའ་ཁྲིམས་འདི་ འཕྲི་སྒྲོན་འབད་ནི་ལུ་ བརྩོན་ཤུགས་བཏོན་དགོ་པ་དང་ ཁྲིམས་ལུགས་ནང་ཡོད་པའི་ ཨ་ལུ་འོ་ཐོབ་དབང་དང་འབྲེལ་བའི་ དགོངས་དོན་ཚུ་ མཐུན་གྲོས་དང་ མཉམ་མཐུན་བཟོ་ དགོ་པ་ཡོད་མི་ལུ་ ཚུལ་ལྟར་ཆོས་ཀྱི་ ཚ་བྱང་དང་བཅས་པ་སྤྱི་ འཕུལ་མི་རྒྱུ་ལམ་སྤྲོད་པའི་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་།

a. Expeditiously amend the Child Care and Protection Act to include all the rights enshrined in the Convention;

༧༽ མཐུན་གྲོས་ནང་ གསལ་བཀོད་འབད་ཡོད་པའི་ ཐོབ་དབང་ག་ར་ཚུ་ནིའི་དོན་ལུ་ ཨ་ལུ་གཅེས་སྤྱོད་དང་ཉན་སྒྲོབ་བཅའ་ཁྲིམས་ གང་མགྱོགས་སྤྱི་ འཕྲི་སྒྲོན་འབད་དགོ་པ།

b. Fully align national legislation with the Convention and further address any inconsistencies, including by implementing the recommendations of the National Law Review Taskforce and amending child rights-related provisions in the Child Adoption Act, the Penal Code, the Marriage Act and the Citizenship Act;

༼ཁ༽ མཐུན་གྲོས་དང་གཅིག་ཁར་ རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ཁྲིམས་ལུགས་ ཡོངས་རྫོགས་མཐུན་བཟུངས་པའི་དང་ མཐུན་སྒྲིག་མེད་མི་ རྟོག་ཚན་གང་རུང་ ལྷག་པར་དུ་ བསལ་ཐབས་འབད་ནི་ དེ་ལས་ རྒྱལ་ཡོངས་ཁྲིམས་ལུགས་ བསྐྱར་ཞིབ་ལས་བྱེད་ཚུགས་ལུ་གི་ གྲོས་འདེབས་ཚུ་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་དང་ འབྲུག་གི་བྱ་ཚབ་བཅའ་ཁྲིམས་དང་ འབྲུག་གི་ཉེས་འགོལ་ཁྲིམས་འདེབས། གཉེན་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས། དེ་ལས་ མི་ཁྲུངས་འདོགས་ལུགས་ཀྱི་ བཅའ་ཁྲིམས་ཚུ་ནང་ ཡོད་པའི་ ཨ་ལཱ་འཛིན་ཐབས་དང་འབྲེལ་བའི་ དགོངས་དོན་ཚུ་ འཕྲི་སྟོན་འབད་དགོཔ།

c. Allocate sufficient resources for the implementation of the Child Care and Protection Act, and conduct capacity-building for relevant professionals working with and for children;

༼ག༽ ཨ་ལཱ་གཅིས་སྐྱོང་དང་ཉན་སྐྱོབ་བཅའ་ཁྲིམས་ལག་ལེན་དང་ ཨ་ལཱ་ཚུ་དང་ ཨ་ལཱ་འཛིན་ལཱ་ ལཱ་འབད་མི་ འབྲེལ་ཡོད་མཁས་མཆོག་ཚུ་གི་ ལྷོགས་གྲུབ་ཡར་དྲག་གཏང་ནིའི་དོན་ལས་ ཐོན་ཁུངས་ལངས་སྤྱོད་ བཀོ་བཀུ་འབད་དགོཔ།

d. Develop mandatory child-rights impact assessment procedures for all legislation and policies relevant to children.

༼ང༽ ཨ་ལཱ་དང་འབྲེལ་བའི་ ཁྲིམས་ལུགས་དང་སྤྱད་བྱས་ཚུ་གར་ ཨ་ལཱ་འཛིན་ཐབས་གི་ ཡན་གཤོད་དབྱེ་ཞིབ་ཀྱི་བྱ་རིམ་ཚུ་ རེས་པར་དུ་བཟོ་དགོཔ།

Comprehensive policy and strategy

རྒྱ་བྱུང་ཆེ་བའི་ སྤྱད་བྱས་དང་ཐབས་བྱས།

7. The Committee recommends that the State party:

༧. ཚུགས་ལུང་གིས་ འཐུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལཱ་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་།

a. Expeditiously adopt the National Child Policy and corresponding action plan and ensure that they encompass all areas covered by the Convention and includes specific, time-bound and measurable goals;

༼༡༽ རྒྱལ་ཡོངས་ཨ་ལཱ་འཛིན་སྤྱད་བྱས་དང་ དེ་དང་འབྲེལ་བའི་ དང་ལེན་འཆར་གཞི་ མཁྱོགས་དྲགས་སྤྱོད་ ཆ་འཛོག་འབད་དེ་ མཐུན་གྲོས་ནང་ རྒྱབ་ཡོད་པའི་ གནད་དོན་ཚུ་གར་འགབ་ཚུགས་པ་ རེས་བཟུན་བཟུངས་པའི་ འདི་ནང་ དམིགས་བསལ་དང་ དུས་ཚོད་མཚམས་འཛིན་ དེ་ལས་ འབྲུག་ཚུགས་པའི་ དམིགས་ལཱ་ཚུ་ཚུད་དགོཔ།

b. Provide adequate human, technical and financial resources for the implementation and monitoring of the policy and action plan, including through accountability mechanisms and regular monitoring and evaluation.

༼ཁ༽ འགན་འཁུའི་ཐབས་ལམ་དང་ དུས་རྒྱུན་གྱི་ལྷ་རྟོག་ དེ་ལས་ དབྱེ་ཞིབ་ཐོག་ལས་ སྤྱད་བྱས་དང་ དང་ལེན་འཆར་གཞི་ཚུ་ ལག་ལེན་འཐབ་ནི་དང་ ལྷ་རྟོག་གི་དོན་ལཱ་ དགོས་མཁོ་དང་མཐུན་པའི་ མི་སྟོབས་དང་ འབྲུག་རྒྱུ་ དེ་ལས་ དུལ་འབྲེལ་གྱི་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ ལངས་སྤྱོད་བྱེད་དགོཔ།

Coordination

མཉམ་འབྲེལ།

8. Noting that recent restructuring of entities responsible for children's rights, including the incorporation of the National Commission for Women and Children into the Ministry of Education and Skills Development and the transfer of case management to the PEMA Secretariat, has led to a lack of clarity on roles and responsibilities and a fragmentation of services for children, the Committee urges the State party to:

༤. འཕུལ་ཁམས་ཅིག་ཁར་ ཨ་ལུ་འི་ཐོབ་དབང་ལུ་ འགན་ཁུར་འབག་མི་ གཞུག་གྲེ་ཚུ་ བསྐྱར་བཅོ་འབད་ལཱ་དང་ འབྲེལ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཨམ་སྤྱོད་དང་ཨ་ལུ་འི་ ལྷན་ཚོགས་འདི་ ཤེས་རིག་དང་ རིག་རྩལ་གོང་འཕེལ་ལྷན་ཁག་གི་འོག་ལུ་ བཅུགས་མི་དང་ ཅོད་གཞི་འཛིན་སྐྱོང་དེ་ སྒྲུ་ལྟེ་བའི་ཡིག་ཚང་ལུ་ གྲོ་སྐོར་ འབད་མི་འདི་གིས་ ལཱ་འགན་དང་ འགན་འཁུཾ་ཚུ་ གསལ་ཏོག་ཏོ་ཅིག་མེད་པའི་ཁར་ ཨ་ལུ་ཚུ་གི་དོན་ལུ་ ཞབས་ཏོག་ཚུ་ ཆ་ཤས་སྡེ་ བཅོ་བདེ་ཡོད་མི་ལུ་ ཨ་ལུ་འི་ཐོབ་དབང་གི་འགན་ཁུར་ཚུ་ གསལ་ཏོག་ཏོ་མེད་པ་སྡེ་ཨིན་མས། ཚོགས་རྒྱུང་གིས་ འབྲུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ ཉན་བསྐྱུལ་འབད་མི་འདི་ཡང་།

a. Review the structure of the National Commission for Women and Children and ensure that it has the sufficient authority and clear mandate to coordinate all activities regarding the implementation of the Convention across all sectors and at all levels;

༩. རྒྱལ་ཡོངས་ཨམ་སྤྱོད་དང་ཨ་ལུ་འི་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ གཞི་བོད་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་དེ་ ལྷན་ཚོགས་ལུ་ ལས་སྡེ་ཆ་མཉམ་དང་ གནས་རིམ་ག་རའི་ནང་ མཐུན་གྲོས་ལག་ལེན་འཐབ་ནིའི་དོན་ལུ་ ལས་སྡེ་ཚུ་གར་ མཉམ་འབྲེལ་འབད་ནིའི་ དབང་ཚད་དང་ འགན་དབང་གསལ་ཏོག་ཏོ་ཡོད་པ་ རེས་བཞན་བཅོ་ དགོས།

b. Clarify the mandates, roles and responsibilities of the National Commission for Women and Children and the PEMA Secretariat, and provide them with the adequate human, technical and financial resources.

༩. རྒྱལ་ཡོངས་ཨམ་སྤྱོད་དང་ཨ་ལུ་འི་ལྷན་ཚོགས་དང་ སྒྲུ་ལྟེ་བའི་ཡིག་ཚང་གི་ འགན་དབང་དང་ ལཱ་འགན་ དེ་ལས་ འགན་འཁུཾ་ཚུ་ གསལ་ཏོག་ ཏོ་བཅོ་སྡེ་ མི་སྡེ་བས་དང་ འཕུལ་རིག་ དེ་ལས་ དདུལ་འབྲེལ་གྱི་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ ལངས་སྡེ་བྱིན་དགོས།

Allocation of Resources

ཐོན་ཁུངས་བགོ་བཟུམ།

9. Noting with appreciation the increased budget allocations for sectors relevant for children, including child protection, education and health, and recalling its general comment No. 19 (2016) on public budgeting for the realization of children's rights, the Committee recommends that the State party:

༩. ཨ་ལུ་འི་ཉན་སྐྱོབ་དང་ ཤེས་རིག་ དེ་ལས་ འཕྲོད་བསྐྱེན་བརྩིས་ཏེ་ ཨ་ལུ་དང་འབྲེལ་བའི་ ལས་སྡེ་ག་རའི་དོན་ལུ་ འཆར་དདུལ་བགོ་བཟུམ་ཡར་སིང་ འབད་མི་ལུ་ ངལ་རངས་ཡོད་ལུགས་ བགོད་པ་དང་འབྲེལ་ ཨ་ལུ་འི་ཐོབ་དབང་འབྱུང་ནིའི་དོན་ལུ་ མི་མང་འཆར་དདུལ་གྱི་སྐོར་ལས་ སྤྱིར་བཏང་བསམ་ འཆར་ཨང་ ༡༩ རྒྱ་༢༠༡༦ པའི་ནང་བགོད་མི་ དྲན་ཚེར་ཐོག་ལས་ ཚོགས་རྒྱུང་གིས་ འབྲུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ གྲོས་འདེབས་བགོད་མི་འདི་ཡང་།

a. Establish a budgeting process with a child rights perspective and clear allocations to children in the relevant sectors and agencies, including specific indicators and a tracking system for the allocation, use and monitoring of resources for children;

༼༡༽ འབྲེལ་ཡོད་ལས་ཁྲུང་དང་ ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཡོད་པའི་ ཡུ་ལུ་ཚུ་འོན་ལུ་ དམིགས་བསལ་གྱི་ བརྒྱུན་དང་ ཐོན་ལཱ་ཚུ་ བཞོ་བཟུམ་འབད་ནི་ དང་ ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ དེ་ལས་ ལྷོག་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ བརྟམ་ཞིབ་ལམ་ལུགས་བརྩམ་པའི་ ཡུ་ལུ་འོ་ཐོབ་དབང་གི་ མཐོང་ཚུལ་དང་ བཞོ་བཟུམ་ གསལ་ཏོག་ཏོ་སྤྱོད་ འཆར་དུལ་བཟོ་ནི་གི་ བྱ་རིམ་ཅིག་ གཞི་བཙུགས་འབད་དགོཔ།

b. Define specific budgetary lines for all children, paying special attention to those in disadvantaged situations who may require affirmative social measures, and ensure that those budgetary lines are protected even during times of economic crisis;

༼༢༽ མི་སྡེའི་ཐབས་ལམ་ཚུ་ དེས་གཏན་བཟོ་དགོཔའི་ གནས་སྤངས་སྒྲིབ་གསལ་འབད་ཡོད་མི་ ཡུ་ལུ་ཚུ་ལུ་ དམིགས་བསལ་གྱི་ གཙོ་བོར་བསྟན་དགོཔ་ མ་ཚད་ དཔལ་འབྱོར་གྱི་ དཀའ་ངལ་གྱི་སྐབས་ལུ་ཡང་ འཆར་དུལ་ཐོབ་ལམ་ཚུ་ ཉན་སྤང་འབད་ཚུགས་པ་སྤྱོད་ དེས་གཏན་བཟོ་དགོ།

c. Establish mechanisms for monitoring and evaluating the adequacy, efficacy and equitability of the distribution of resources allocated to the implementation of the Convention and its Optional Protocols;

༼༣༽ མཐུན་གྲོས་དང་ དེ་གི་གདམ་ཁ་ཅན་གྱི་ དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན་ཚུ་ ལག་ལེན་འཐབ་ནིའི་དོན་ལུ་ བཞོ་བཟུམ་འབད་མི་ ཐོན་ལཱ་ཚུ་ ལངས་སྤྱོད་ཡོད་མེད་དང་ ཡན་ལུས་ དེ་ལས་ འབྲེལ་ཐུག་གྱི་ ལྷོག་དང་ དབྱེ་ཞིབ་འབད་ནིའི་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ གཞི་བཙུགས་འབད་དགོཔ།

d. Ensure transparent and participatory budgeting, including at local level, in which civil society and children can participate effectively.

༼༤༽ ས་གནས་གྱི་གནས་རིམ་ནང་ ཞིབ་འཕྲིམ་སྤྱོད་དང་ ཡུ་ལུ་ཚུ་གིས་ ཡན་ལུས་ཅན་སྤྱོད་ བཅའ་མར་གཏོགས་ཚུགས་པའི་ དྲངས་གསལ་དང་ གྲལ་ གཏོགས་གྱི་ འཆར་དུལ་ཚུ་ དེས་བརྟན་བཟོ་དགོཔ།

Data Collection

གནས་སྤྱད་བསྟུ་ལེན།

10. Noting with concern the absence of recent statistical data on children and the lack of a centralized data collection system, the Committee recommends that the State party:

༡༠. ཡུ་ལུ་ཚུ་གི་སྒོར་ལས་ འཕྲལ་ཁམས་གྱི་ གནས་སྤྱད་མེད་པའི་ཁར་ རྩོགས་བསྟུས་གནས་སྤྱད་བསྟུ་ལེན་ རིམ་ལུགས་མེད་མི་ལུ་བརྟེན་ ཚུ་གུང་དང་ བཅས་པ་སྤྱོད་ སེམས་ཁར་དེས་ཏེ་ ཚོགས་ཚུང་གིས་ འཕུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ གྲོས་འདེབས་བཞོད་མི་འདི་ཡང་།

a. Establish a central data collection system encompassing all areas of the Convention and disaggregated by age, sex, disability, geographical location, ethnic origin, nationality and socioeconomic background;

༼༡༽ གནས་སྤྱད་བསྟུ་ལེན་རིམ་ལུགས་ལྟེ་བ་ཅིག་ གཞི་བཙུགས་འབད་དགོཔ་དང་ འདི་ནང་ མཐུན་གྲོས་གྱི་གནད་དོན་ཆ་མཉམ་དང་ ལོ་ཚད་ ཕོ་མོའི་ དབྱེ་བ་ དབང་པོ་སྒྲིན་ཅན་ ས་ཆའི་ཆགས་ཚུལ་ མི་རིགས་གྱི་འབྲུང་ཁུངས་ མི་ཁུངས་ དེ་ལས་ དཔལ་འབྱོར་གྱི་རྒྱབ་ཁུངས་ཚུ་གི་ དབྱེ་བ་ཚུ་ཕྱི་སྟེ་ཚུང་ དགོཔ།

b. Conduct the Multiple Indicator Cluster Survey, and ensure sufficient and regular monitoring and analysis of data on the situation of children;

༩༩ ལྷ་མང་བརྟེན་ཕྱགས་སྤྲེལ་གྱི་ བརྟེན་ཞིབ་འགོ་འདྲན་འཐབ་ནི་དང་ ལྷ་མང་གི་ གནས་སྤངས་སྐོར་ལས་ གནས་སྤངས་ལངས་སྤྲེལ་དང་ ལྷ་མང་གི་ ལྷ་མང་དང་དབྱེད་ལྷ་མང་ནི་ལྷ་ རིས་བརྟེན་བཟོ་དགོས།

c. Improve the collection and analysis of data on child marriages, violence against children including children in alternative care, children with disabilities, nutrition, mental health, bullying, asylum-seeking and migrant children, child labour, trafficking and child justice;

༩༩ གནས་ལ་ཅན་གྱི་གཅེས་སྤྲོད་ནང་ཡོད་པའི་ ལྷ་མང་དང་ དབང་པོ་སྤྲོད་ཅན་གྱི་ལྷ་མང་ ཟས་བཅུད་ སེམས་ཁམས་འཕྲོད་བཞུག་ བང་བཟོང་མི་ སྤྲེལ་འཛུལ་མི་དང་ གནས་སྤྲོད་མིའི་ལྷ་མང་ ལྷ་མང་ལས་མི་ དེ་ལས་ ཉེས་ཚེད་དང་ ལྷ་མང་དང་བཞུག་བཞུག་པའི་ རྒྱུ་གཉེན་དང་ ལྷ་མང་ལྷ་མང་ སྤྲོད་སྐོར་ལས་ གནས་སྤངས་བཞུག་ལེན་དང་ དབྱེད་ལྷ་མང་ཡར་བྱ་གཏང་དགོས།

d. Ensure that statistical data on children are collected and analysed regularly, shared among relevant ministries, professional groups and civil society organizations and used for the formulation and evaluation of policies and projects on children's rights;

༩༩ ལྷ་མང་གི་ ཅིས་དབྱེད་གནས་སྤངས་ལྷ་མང་ ལྷ་མང་དུ་ བཞུག་ལེན་ཐོག་ དབྱེད་ལྷ་མང་དེ་ འབྲེལ་ཡོད་ལྷ་མང་དང་ རྒྱུ་རྒྱུ་ཆེན་ དེ་ལས་ ཞི་ བའི་མི་སྤྲེལ་ཆོག་ལྷ་མང་ བཞུག་ལེན་དགོས་མ་ཚད་ ལྷ་མང་ཐོབ་དབང་སྐོར་ལས་ སྤྲེལ་བྱས་དང་ ལས་འགྲུལ་ལྷ་ བཞུག་སྤྲེལ་དང་ བརྟེན་ ཞིབ་འབད་ནིའི་དོན་ལྷ་ ལག་ལེན་འཐབ་དགོས།

e. Continue its cooperation with UNICEF and other relevant entities in this regard.

༩༩ གནས་དོན་འདི་གི་སྐོར་ལས་ འཛུལ་གྱི་སྤྲོད་ལྷ་མང་དུ་ (ལྷ་མི་མི་ལས་)དང་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ ལས་སྤྲེལ་དང་གཅིག་ཁར་ མཉམ་འབྲེལ་འཕྲོ་མཐུད་འབད་དགོས།

Access to justice and remedies

དང་ཁྲིམས་དང་ ལེགས་བཅོས་གྱི་ ཐབས་ལམ་ལྷ་ ཐོབ་ཐུགས་པ་བཟོ་དགོས།

11. The Committee recommends that the State party:

༩༩ ཆོག་ལྷ་མང་གིས་ འཐུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལྷ་ གས་འདེབས་བཞུག་མི་འདི་ཡང་།

a. Ensure that children have access to: (i) confidential, child-friendly and independent complaint mechanisms in schools, alternative care settings, detention and the Gyalsung programme for reporting all forms of violence, abuse, discrimination and other violations of their rights; and (ii) legal support and representation, age- appropriate counselling and remedies, including compensation and rehabilitation;

༩༩ ལྷ་མང་གི་ ཐོབ་དབང་ཡོད་པའི་མཉམ་ཐོན་བཟོ་ནི་འདི་ཡང་། ༩༩ སྤྲོད་ལྷ་མང་ གས་བ་དང་ ལྷ་མང་ལྷ་མང་ལྷ་མང་པའི་ དེ་ལས་ རང་དབང་ ཅན་གྱི་ཉོགས་བཞུག་བཞུག་ཐངས་ལམ་ལྷ་མང་ གནས་ལ་ཅན་གྱི་ བཞུག་འཛུལ་འཐབ་པའི་ས་ཁོངས་ བཞུག་བཞུགས་དང་ རྒྱལ་སྤངས་ལས་མི་ལྷ་ ཐོབ་ཐུགས་པ་བཟོ་ནི་ དང་ (༢) ཁྲིམས་དོན་རྒྱུ་སྐོར་དང་ཚབ་ འོ་ཚད་དང་འབྲེལ་བའི་ བསྐྱེད་དང་ ཐབས་ལམ་ དེ་ལས་ རྒྱུ་འཐུས་དང་ བསྐྱེད་ གས་ལྷ་མང་།

b. Raise awareness among children of their right to file a complaint under existing mechanisms;

༩༩ དཔྱད་པའི་ ཐབས་ལམ་ཚུ་གི་ཐོག་ལུ་ ཉམས་ལུགས་བཟོ་ནི་འདི་ ཐོབ་དབང་ཡོད་མི་ ཡུ་ཚུ་ལུ་ གོ་བ་བརྒྱུད་འབད་དགོཔ།

c. Ensure systematic and mandatory training for all relevant professionals working with and for children on child-friendly procedures and remedies, children's rights and the Convention.

༩༩ ཡུ་ཚུ་དང་ ཡུ་ཚུ་འོ་ན་ལུ་ ལཱ་འབད་མི་ འབྲེལ་ཡོད་མཁས་མཆོག་ཆ་མཉམ་ལུ་ ཡུ་ཚུ་དང་ མཐུན་སྒྲིག་ཡོད་པའི་ བྱ་བའི་གནད་སྲོད་དང་ ལེགས་བཅོས་གྱི་ཐབས་ལམ་ ཡུ་ཚུ་ཐོབ་དབང་དང་ མཐུན་གྲོས་སྐོར་ལས་ ལམ་ལུགས་དང་ ངེས་པར་དུ་འབད་དགོཔའི་ སྲོང་བརྟེན་ ངེས་བརྟེན་བཟོ་དགོཔ།

Independent monitoring

རང་དབང་ཅན་གྱི་ལྷ་རྟོག་འབད་ནི།

12. Recalling its previous recommendations³, the Committee recommends that the State party:

༡༢. ཉི་མའི་གྲོས་འདེབས་ཚུ་ དྲན་ཚུར་ཐོག་ལས་ ཆོག་མཁན་ལུ་ འཐུས་མི་ཚུ་ལ་ཁམས་ལུ་ གྲོས་འདེབས་བཟོ་ནི་འདི་ཡང་།

a. Expeditiously establish an independent mechanism for monitoring human rights, including a specific mechanism for monitoring children's rights that is able to receive, investigate and address complaints from children in a child-sensitive manner;

༩༩ འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་དབང་ཚུ་ ལྷ་རྟོག་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ རང་དབང་ཅན་གྱི་ཐབས་ལུགས་ ག་དེ་མཐོག་མཐོག་ས་ གཞི་བཙུགས་འབད་དགོ། འདི་ནང་ ཡུ་ཚུ་ཐོབ་དབང་ལྷ་རྟོག་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ དམིགས་བསལ་གྱི་ཐབས་ལུགས་ འདི་གྱི་ ཡུ་ཚུ་ལས་ ཉམས་ལུགས་ཚུ་ ལེན་ནི་དང་ ཞིབ་དཔྱད་འབད་ནི་ དེ་ལས་ བསལ་ཐབས་འབད་ཚུགས་པའི་ དམིགས་བསལ་གྱི་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ཚུད་དགོཔ་ཨིན།

b. Guarantee the independence of such a monitoring mechanism, including with regard to its funding and mandate, and ensure that it has adequate and sustainable human, technical and financial resources to carry out its mandate in full compliance with the principles relating to the status of national institutions for the promotion and protection of human rights (the Paris Principles).

༩༩ འདི་བཟུམ་པའི་ ལྷ་རྟོག་ཐབས་ལམ་ལུ་ མ་དངུལ་དང་ འགན་དབང་བཟིས་ཏེ་ ལྷ་རྟོག་ཐབས་ལམ་གྱི་ རང་དབང་ལུ་ འགན་ལེན་འབད་ནི་དང་ འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་དབང་ཡར་བླག་དང་ སྲུང་སྐྱོབ་གྱི་དོན་ལུ་ རྒྱལ་ཡོངས་གཙུག་ཁྲེ་ཚུ་གི་ གནས་མཐོང་དང་འབྲེལ་བའི་ གཞི་རྒྱ་ ཉི་མའི་ཞི་ཅུ། ཚུ་དང་ འབྲེལ་ཏེ་ འགན་དབང་མི་ལུ་འབག་ནིའི་དོན་ལུ་ མི་སྡེ་བས་དང་ འཕུལ་མིག་ དེ་ལས་ དངུལ་འབྲེལ་གྱི་ ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ ལངས་སྤེལ་དང་ ཡུན་བརྟན་ཚུགས་པ་ ངེས་བརྟེན་བཟོ་དགོཔ།

³ CRC/C/BTN/CO/3-5, para. 10; CRC/C/BTN/CO/2, para. 12.

Cooperation with civil society

ཞིབ་འཇུག་གི་སྒྲིག་ཁྲིམས་འབྲེལ།

13. Noting with concern the restrictions placed on the registration and activities of civil society organizations under the amended Civil Society Organisations Act, including those working on children's rights, the Committee urges the State party to remove restrictions on the registration and activities of civil society organizations, including the requirement to establish an endowment fund and to ensure that they receive adequate support and funding opportunities to implement their activities relating to the promotion and protection of children's rights.

༡༣. མི་སྒྲིག་ལས་ཚོགས་བཅའ་ཁྲིམས་འཛིན་པའི་འདི་གིས་ ཨ་ལཱ་འོ་ཐོབ་དབང་གི་ལཱ་འབད་མི་ཚུ་བཅུ་ཉེ་ མི་སྒྲིག་ལས་ཚོགས་ཀྱི་ ཐོ་བཀོད་དང་ ལས་སྒྲུ་ཚུ་ ཚད་འཛིན་འབད་མི་ལཱ་ ཚ་གྲུང་དང་བཅས་ སེམས་ཁར་ངེས་ཏེ་ ཚོགས་ཚུང་གིས་ འཇུག་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལཱ་ བསྐྱར་ཅུང་མ་དངུལ་གཞི་བཙུགས་ ཀྱི་ དགོས་མཁོ་ཡོད་མི་བཅུ་ལཱ་ ཞིབ་འཇུག་གི་སྒྲིག་ཁྲིམས་ཀྱི་ ཐོ་བཀོད་དང་ ལས་སྒྲུ་བཀག་འཛིན་འབད་མི་ཚུ་ ཆ་མེད་གཏང་དགོཔ་དང་ ཨ་ལཱ་འོ་ཐོབ་ དབང་ཡར་དྲག་དང་ སྤང་སྤྱོད་དང་འབྲེལ་བའི་ ལས་སྒྲུ་ཚུ་ ལག་ལེན་འཐབ་ནིའི་དོན་ལཱ་ འོས་ལྷན་གྱི་རྒྱབ་སྐྱོར་དང་ མ་དངུལ་གྱི་གོ་སྐབས་ཚུ་ ཁོང་གིས་ ཐོབ་ཚུགས་པ་ངེས་བཟན་བཟོ་དགོཔ་འདི་ ཅན་བསྐྱེལ་འབད་དེ་ཡོད།

Children's rights and the business sector

ཨ་ལཱ་འོ་ཐོབ་དབང་དང་ཚོང་འབྲེལ་ལས་སྒྲིག།

14. Recalling its general comment No. 16 (2013) on State obligations regarding the impact of the business sector on children's rights, the Committee recommends that the State party:

༡༤. ཚོང་འབྲེལ་ལས་སྒྲིག་གིས་ ཨ་ལཱ་འོ་ཐོབ་དབང་ལཱ་ ཡན་གཞི་དྲི་གྲོལ་ལས་ རྒྱལ་ཁམས་ལཱ་ འགན་ཁུར་ཚུ་ཡོད་པ་སྤེལ་ ཚོགས་ཚུང་གི་ སྤྱིར་བཏང་ བསམ་འཆར་ཨང་ ༡༦ རྒྱ་མཚན་ ༢༠༡༣ པའི་ནང་ གསལ་བཀོད་འབད་ མི་དེ་ དཔྱད་ཚུར་ཐོག་ལས་ ཚོགས་ཚུང་གིས་ འཇུག་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལཱ་ གྲོས་འདེབས་ བཀོད་མི་ འདི་ཡང་།

a. Establish and implement regulations to ensure that the business sector, including the agricultural, forestry, tourism and informal sectors, complies with international and national human rights, health, environmental and other standards, particularly with regard to children's rights and in the light of the United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights;

༡༤༡ སོ་ནམ་དང་ ཅགས་ཚལ་ ལྷ་ལག་ དེ་ལས་ ལུགས་མཐུན་མེན་པའི་ ལས་སྒྲིག་བཅུ་ཉེ་ ཚོང་འབྲེལ་ལས་སྒྲིག་ རྒྱལ་སྤྱི་དང་ རྒྱལ་ཡོངས་འགོ་ བ་མིའི་ཐོབ་དབང་དང་ གསོ་བ་ མཐའ་འཁོར་གནས་སྤངས་ དེ་ལས་ གཞན་གནས་ཚད་ཚུ་ལས་ཡང་ དམིགས་བསལ་དུ་ ཨ་ལཱ་འོ་ཐོབ་དབང་དང་ཚོང་འབྲེལ་ བའི་ གཞི་རྒྱ་དང་ འཛམ་གླིང་གྱི་ཚོགས་ཀྱི་ ཚོང་འབྲེལ་དང་ འགོ་བ་མིའི་ཐོབ་དབང་གི་ ལས་སྒྲིག་གཞི་རྒྱ་ཚུ་དང་འབྲེལ་ ལག་ལེན་འཐབ་ཚུགས་པ་ ངེས་ བཟན་བཟོ་དགོཔ།

b. Require companies to undertake assessments of, consultations on and full public disclosure of the environmental, health-related and children's rights impacts of their business activities and their plans to address such impacts.

༡༤༢ ཚོང་སྒྲིག་གིས་ ཁོང་རའི་ཚོང་འབྲེལ་ལས་སྒྲུ་ལས་ མཐའ་འཁོར་གནས་སྤངས་དང་ གསོ་བ་དང་ཨ་ལཱ་འོ་ཐོབ་དབང་ཚུ་དང་འབྲེལ་བའི་ ཡན་ གནོད་ཚུ་ བཟླ་གཞི་དང་ གྲོས་བསྐྱར་ཚུ་འབད་ནི་ དེ་ལས་ འདི་བཟུམ་མའི་ གནོད་སྐྱོན་ཚུ་ བསལ་ཐབས་འབད་ནིའི་ འཆར་གཞི་རྒྱུ་སྐོར་ལས་ མི་མང་ ལཱ་ གོ་བཟུང་འཕྲོད་ཚུགས་པ་སྤེལ་ གསལ་བསྐྱེད་འབད་དགོཔ།

B. General principles (arts. 2, 3, 6 and 12)

ཁ. སྤྱི་བཏང་གཞི་རྒྱ་ རྩ་དོན་ ༢ པ་ ༣ པ་ ༦ དང་ ༡༢ པ།

Non-discrimination

ཉི་ཤེས་ཕྱི་མི་མེད་པ།

15. The Committee recommends that the State party:

༡༥. ཚོགས་རྒྱུ་གིས་ འཐུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་།

a. Explicitly prohibit all forms of discrimination, including on the basis of national or ethnic origin, disability and socioeconomic, residence or other status;

རྩ་ཁྲིམས་རྒྱལ་ཡོངས་ ཡང་ན་ མི་རིགས་གྱི་འབྲུང་ཁུངས་ དབང་པོ་སྤྱོད་ཅན་དང་ མི་སྡེ་དཔལ་འབྱོར་ སྤྲོད་གནས་ ཡང་ན་ གནས་རིམ་གཞན་ལ་སོགས་ པ་རྒྱུ་ གཞི་བཞག་ཐོག་ལས་ ཉི་ཤེས་ཕྱི་མི་ ཐབས་ལམ་ཆ་མཉམ་ མངོན་གསལ་ཆེས་སྤྱི་ བཀའ་འཛིན་འབད་དགོཔ།

b. Implement targeted policies and programmes to eliminate discrimination against children with disabilities, children living in remote areas or in communities that are difficult to reach, children deprived of a family environment, children of single parents, lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex children and children of migrant informal workers;

རྩ་ཁྲིམས་ དབང་པོ་སྤྱོད་ཅན་གྱི་ ཨ་ལུ་དང་ མཐའ་ཟུར་ས་གནས་ ཡང་ན་ རྩོད་ནི་ལུ་ ལྷ་ཁག་ཡོད་པའི་ མི་སྡེ་མི་རྒྱུ་ནང་སྤྲོད་མི་ཨ་ལུ་ བཟའ་ཚང་གིས་ གཅེས་སྤྱོད་འབད་མ་ཚུགས་པའི་ཨ་ལུ་ བཅའ་ཡ་གཅིག་གི་ཨ་ལུ་ ཨམ་སྤུ་མཚན་མ་གཅིག་འབྲེལ་ལུ་དགའ་མི་དང་ ཐོ་གིས་ཐོ་ལུ་དགའ་མི་ ཐོ་མེན་མོ་མེན་ ཐོ་མེད་འོ་རྟགས་སོང་མི་ དེ་ལས་ ཐོ་མོ་འབྲེལ་མཉམ་གྱི་ཨ་ལུ་དང་ གནས་སྤོ་འགྲོ་མི་ཁྲིམས་མཐུན་མིན་པའི་ ལས་མིའི་ཨ་ལུ་རྒྱུ་ ཉི་ཤེས་ཕྱི་མི་རྩ་མེད་ གཏང་ནི་ལུ་ དམིགས་གཏད་བསྐྱེད་པའི་ སྤྱི་བཏང་དང་ ལས་རིམ་རྒྱ་ ལག་ལེན་འཐབ་དགོཔ།

c. Ensure the physical and/or financial access of children in remote areas and children in socioeconomically disadvantaged situations to adequate health services, education, housing and adequate standard of living;

རྩ་ཁྲིམས་ མཐའ་ཟུར་ས་གནས་རྒྱུ་ནང་ ཡོད་མི་དང་ མི་སྡེ་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ གནས་སྤོ་འགྲོ་མི་དང་ཡོད་མི་ ཨ་ལུ་རྒྱུ་ གསོ་བའི་ཞབས་ཁོག་དང་ ཞེས་རིག་ སྤྲོད་བྱིས་ དེ་ལས་ འཚོ་བའི་གནས་ཚད་ལངས་སྤྱི་ སྤྱད་སྤྱུལ་དང་/ཡང་ན་ དདུལ་འབྲེལ་གྱི་ གོ་སྐབས་ཐོབ་ཚུགས་པ་ དེས་བརྟན་བཟོ་དགོཔ།

d. Strengthen the capacity of the National Commission for Women and Children to address cases of discrimination against children;

རྩ་ཁྲིམས་ ཨ་ལུ་རྒྱུ་ ཉི་ཤེས་ཕྱི་མི་ དཀའ་ངལ་བསལ་ནིའི་དོན་ལུ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཨམ་སྤུ་དང་ ཨ་ལུའི་ལྷན་ཚོགས་གྱི་ ལྷན་གསུལ་སྤྱི་བཟོ་དགོཔ།

e. Ensure that children who experience discrimination, bullying or harassment in relation to their ethnicity, sexual orientation or gender identity receive protection and support, including through targeted anti-bullying measures;

རྩ་ཁྲིམས་ མི་རིགས་དང་ ཐོ་མེད་མཚན་རྟགས་ ཡང་ན་ ཐོ་མེད་འོ་རྟགས་དང་འབྲེལ་བའི་ ཉི་ཤེས་ཕྱི་མི་དང་ བང་བཟོ་འབད་བ་ ཡང་ན་ གཞོད་འཚོ་འབད་ མི་ ཨ་ལུ་རྒྱུ་ དམིགས་གཏད་ཅན་གྱི་ བང་བཟོ་བཀའ་ཐབས་གྱི་ ཐབས་ལམ་རྒྱ་བརྩིས་ཏེ་ ཉན་སྤྱད་དང་ རྒྱལ་སྤྱོད་རྒྱ་ ཐོབ་ཚུགས་པ་བཟོ་དགོཔ།

f. Address discriminatory stereotypes against children belong to all ethnic and religious minority groups, children with disabilities and lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex children and promote a positive image of them as rights- holders;

༼ ༣ རི་རིགས་དང་ ཚོས་ལུགས་འཛིན་མི་ གྲངས་ཁ་ཉུང་བའི་ སྤྱི་ཚན་ཆ་མཉམ་གྱི་ ཨ་ལུ་དང་ དབང་པོ་སྤྱོད་ཅན་གྱི་ཨ་ལུ་ དེ་ལས་ ཨ་མ་སྲུ་མཚན་ མ་གཅིག་འབྲེལ་ལུ་དགའ་མི་དང་ སོ་གིས་སོ་ལུ་དགའ་མི་ སོ་མེན་མོ་མེན་ སོ་མེད་འོ་རྟགས་སོར་མི་ དེ་ལས་ སོ་མོ་འབྲེལ་མཉམ་གྱི་ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་ ཉེ་རིང་ཕྱི་ བའི་ སྤྱང་བ་སྤྱོ་མི་ཚུ་ བསལ་ནི་དང་ ཐོབ་དབང་ཡོད་པའི་བརྩི་མཐོང་ངམ་ཡར་བྲག་གཏང་དགོ།

g. Evaluate, with the participation of children and civil society organizations, existing measures aimed at combating discrimination against children in disadvantaged situations to assess their effectiveness and revise the measures as needed.

༼ ༤ ཨ་ལུ་དང་ ཞི་བའི་མི་སྤེལ་ས་ཚོགས་ཚུ་གིས་ བཅའ་མར་གཏོགས་ཐོག་ལས་ དཀའ་ངལ་ཅན་གྱི་ གནས་སྤངས་ནང་ཡོད་པའི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་ ཉེ་ རིང་ཕྱི་མི་ བཀག་ཐབས་ལུ་དམིགས་ཏེ་ ད་ལྟོ་ཡོད་པའི་ ཐབས་ལམ་ཚུ་གི་ ཡན་ལུས་དབྱེད་བྱུང་འབད་དེ་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ དགོས་མཁོ་དང་འབྲེལ་ བསྐྱར་ ཞིབ་འབད་དགོཔ།

Best Interest of the child

ཨ་ལུ་འི་མཐའ་དོན་བྲག་ཤོས།

16. Noting with concern the inconsistent application of the principle of the best interests of the child, the Committee recalls its general comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration and recommends that the State party:

༡༦. ཨ་ལུ་འི་མཐའ་དོན་མཁོ་ན་གྱི་ གཞི་རྩ་ཆ་མཐུན་མེད་པར་ ལག་ལེན་འཐབ་མི་ལུ་ ཚ་གྲང་ལང་སྟེ་ ཚོགས་ཚུང་གིས་ སྤྱིར་བཏང་བསམ་འཆར་ཨང་ ༡༤ གྲ་༢༠༡༣ པའི་ནང་ ཨ་ལུ་འི་ཐོབ་དབང་གི་ཐད་ལུ་ ཁོ་ ཡང་ན་ མོ་རའི་ མཐའ་དོན་ཚུ་ བྲག་ཤོས་ཅིག་སྟེ་ ཆ་འཛོག་འབད་དགོཔ་སྟེ་ བཀོད་ཡོད་མི་ འདི་ བྲན་ཚུར་ཐོག་ལས་ འཐུས་མི་རྒྱལ་ཁབ་ལུ་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་།

a. Strengthen efforts to ensure that the principle of the best interests of the child is consistently interpreted and applied in all policies, programmes and legislative, administrative and judicial proceedings affecting children, including in relation to placement in care, custody and child justice;

༼ ༡ ཨ་ལུ་འི་གཅིན་སྐྱོང་དང་ བདག་འཛིན་ དེ་ལས་ ཨ་ལུ་འི་བྲང་ཁྲིམས་ཚུ་དང་ འབྲེལ་བ་ཡོད་མི་བརྩིས་ཏེ་ སྤྱིད་བྱུས་དང་ལས་རིམ་ ཁྲིམས་དོན་དང་ བདག་སྐྱོང་ དེ་ལས་ ཚུད་ལའེར་གྱི་བྱ་རིམ་ཚུ་གིས་ ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་ གཞན་དོན་སྐྱོང་བྱུང་མི་ཚུ་ནང་ ཨ་ལུ་འི་མཐའ་དོན་བྲག་ཤོས་གྱི་ གཞི་རྩ་འགྱུར་བ་མེད་པར་ གོ་ དོན་ལེན་ཏེ་ ལག་ལེན་ངེས་བརྟན་འཐབ་ཚུགས་པའི་ བརྩོན་ཤུགས་རྩ་བརྟན་བཟོ་དགོཔ།

b. Ensure that all professionals working with and for children receive guidance and training on assessing and determining the best interests of the child in every area as a primary consideration.

༼ ༢ ཨ་ལུ་ཚུ་དང་གཅིག་ཁར་དང་ ཁོང་གི་དོན་ལུ་ ལཱ་འབད་མི་ མཁས་མཚོག་ཆ་མཉམ་ལུ་ གནད་དོན་ག་རའི་ནང་ གཙོ་བོ་ཅན་སྟེ་ བརྩི་འཛོག་འབད་ དེ་ ཨ་ལུ་འི་མཐའ་དོན་བྲག་ཤོས་ཚུ་ བརྟག་ཞིབ་དང་ གཏན་འབེབས་བཟོ་ནི་ལུ་ ལམ་སྟོན་དང་ སྤྱིར་བཏང་ཐོབ་ཚུགས་པ་ ངེས་བརྟན་བཟོ་དགོཔ།

Respect for the views of the child

ཨ་ལཱའི་བསམ་འཆར་ལུ་བརྟེན་མཐོང་།

17. Recalling its general comment No. 12 (2009) on the right of the child to be heard, the Committee recommends that the State party:

༡༧. ཚོགས་རྒྱུ་གི་སྤྱིར་བཏང་བསམ་འཆར་ཨང་༡༢ ༡༩༩༩ལོའི་ནང་ ཨ་ལཱ་ལུ་ གསལ་ཞུ་འབད་ནིའི་ ཐོབ་དབང་ཡོད་མི་ སེམས་ཁར་བློ་ཏེ་ ཚོགས་རྒྱུ་གིས་ འཇུག་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་།

a. Strengthen measures to promote the meaningful and empowered participation of all children, including children belonging to ethnic minority groups, children with disabilities and children in alternative care, within the family, communities and school settings and in policymaking at the local and national levels, including through the allocation of sufficient resources for youth centres and programmes supporting child participation;

༡༧.༡ མི་རིགས་གུང་ས་ཁ་རྒྱུང་བའི་ སྤེལ་ཚན་གྱི་ཨ་ལཱ་དང་ དབང་པོ་སྤྲོན་ཅན་གྱི་ཨ་ལཱ་ དེ་ལས་ གདམ་ཁ་ཅན་གྱི་ གཅེས་སྤྱོད་ས་ཁོངས་ནང་ཡོད་པའི་ ཨ་ལཱ་དང་ བཟུང་ཚང་ནང་དང་ མི་སྡེ་ སྤོང་གུ་འཛིན་གཞི་ནང་གི་ ཨ་ལཱ་ཚུ་བརྟེན་ཏེ་ ཨ་ལཱ་ཆ་མཉམ་གྱིས་ ས་གནས་དང་ རྒྱལ་ཡོངས་གྱི་གནས་ཤིང་ཚུ་ སྤྱི་ཐུག་བཟོ་ནི་ཚུ་ནང་ དོན་སྤྲོན་ཅན་དང་ དབང་ཆ་ཅན་གྱི་ གྲལ་གཏོགས་ཡར་བློ་གཏང་ནིའི་དོན་ལུ་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ རྩ་བརྟན་བཟོ་དགོཔ། འདི་ ནང་ ཨ་ལཱ་ཚུ་ བཅའ་མར་གཏོགས་ནི་ལུ་ རྒྱབ་སྐྱོར་འབད་མི་ ར་གཞིན་ལྷོ་བ་དང་ ལས་ཤིང་ཚུ་གི་དོན་ལུ་ ཐོན་ཁུངས་ལངས་སྤེ་ གོ་བུ་མ་འབད་ནི་ཚུ་ རྟེན་པ་ཨིན།

b. Develop and institutionalize a national framework for ensuring the participation of children in national and local decision-making, with toolkits and structures for consulting children and mechanisms for ensuring that the outcomes of such structures are systematically fed into public decision-making;

༡༧.༢ རྒྱལ་ཡོངས་དང་ས་གནས་གྱི་གྲོས་ཚད་བཟོ་ནི་ནང་ལུ་ ཨ་ལཱ་ཚུ་ གྲལ་གཏོགས་འབད་བཅུག་ནིའི་དོན་ལུ་ རྒྱལ་ཡོངས་གཞི་བཀོད་དང་ མི་སྡེ་དང་ འབྲེལ་བའི་ལམ་ལུགས་ཚུ་བཟོ་སྤེ་ ཨ་ལཱ་ཚུ་ལུ་ གྲོས་བསྟུན་འབད་ནིའི་མཁོ་ཆས་དང་བཟོ་བཀོད་ཚུ་དང་ཐབས་ཤིང་ཚུ་བྱིན་ཏེ་ མི་དམངས་གྱིས་གྲོས་ཐག་ ཚོད་པའི་སྐབས་ལུ་ སེམས་ཁུན་གྱི་སྤོལ་ས་ གྲལ་འབྲས་བཏོན་ཚུགས་པ་བཟོ་དགོ།

c. Ensure that all relevant professionals receive appropriate training on the right of the child to be heard.

༡༧.༣ འབྲེལ་ཡོད་མཁས་མཚན་ཆ་མཉམ་ལུ་ ཨ་ལཱའི་ཐོབ་དབང་གི་སྤྱོད་ལས་ གོ་ཏོགས་འབྱུང་ནིའི་དོན་ལུ་ འོས་འབབ་ཅན་གྱི་ སྤྱོད་བཟུང་ཐོབ་ ཚུགས་པ་ དེས་བརྟན་བཟོ་དགོཔ།

C. Civil political rights (arts. 7, 8 and 13-17)

ག. སྲིད་དོན་དབང་ཆ། རྒྱ་དོན་ ༧ པ་ ༤ པ་ དང་ ༡༣-༡༧ པ།

Birth Registration and nationality

གསར་སྐྱེས་ཐོ་བཞོད་དང་མི་བྱངས།

18. The Committee notes with appreciation the measures taken to improve birth registration procedures, but is deeply concerned about:

༡༥. ཚོགས་རྒྱུ་གིས་ གསལ་སྒྲུབ་ཀྱི་ཐོབ་གོ་དཔུ་རིམ་ཚུ་ ལགས་བཅོས་འབད་ནིའི་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ བཏོན་མི་འདི་ལུ་ རལ་རངས་ཡོད་ཅུང་ ཚ་བྱུང་སྒོམ་
 ཡོད་པ་སྟེ་ བཏོན་མི་འདི་ཡང་།

a. Heavy documentation requirements for birth registration, and the classification as “dropout” for children who were not registered within 12 months of birth;

༼༡༽ རྒྱལ་བའི་ཐོ་བཀོད་ཀྱི་དོན་ལུ་ ཡིག་ཆ་ལེ་བཤད་གོ་མི་དང་ རྒྱལ་ཁིན་མ་ལས་ ཟླ་དོ་ཉང་ ཀྱི་ནང་ལ་བཅོད་ལུ་ ཐོ་བཀོད་མ་འབད་མི་ ཇལ་ལུ་རྒྱ་གྱི་དོན་ལུ་
“འཛུགས་ལཱ་སྤྱོད་”ཟེར་ དབྱེ་ཁག་བཟོ་མི།

b. The registration of births of children of non-Bhutanese parents or mothers with non-Bhutanese spouses by the Department of Immigration, and not within the civil registration system;

༼ཁ༽ སྤྱི་མི་ནང་སྐྱོད་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་ འབྲུག་མི་མེན་པའི་ཕམ་གྱི་ཨ་ལུ་ ཡང་ན་ འབྲུག་མི་མེན་པའི་ གཞིན་གྲོགས་ཡོད་མི་ཨའི་གྱི་ ཨ་ལུ་རུ་ ཞི་བའི་ཐོ་
བཞོད་ཀྱི་ ལམ་ལུགས་ནང་མེན་པར་ ཐོ་བཞོད་འབད་མི།

c. Barriers to accessing Bhutanese nationality for children of single mothers or Bhutanese mothers with non-Bhutanese spouses and for children born to non-Bhutanese, refugee or stateless parents;

༼ག༽ འབྲུག་མི་མཉན་པའི་ གཉེན་གྲོགས་ཡོད་མི་ཨའི་ཚུ་ ཡང་ན་ ཨའི་རྒྱུད་པ་དང་ འབྲུག་མི་མཉན་མི་ སྐྱབས་བཅོལ་པ་ ཡང་ན་ རྒྱལ་ཁབ་མེད་པའི་
ཕམ་ཚུ་གི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་ འབྲུག་པའི་མི་ཁྱུངས་འཐོབ་ནི་ལུ་ ལཱ་ཁག་བཟོ་མི།

d. The lack of a statelessness determination procedure.

༡༨༽ རྒྱལ་ཁབ་མེད་མི་ལུ་ གཏན་འབེབས་བཟེ་ནིའི་ བྱ་རིམ་མེད་པ།

19. The Committee reiterates its previous recommendations⁴ and urges the State party to:

༡༩ རྒྱལ་སྤྲོད་གིས་ དེ་མི་ཁྱོད་འདེབས་རྒྱ་ པར་བསྐྱར་བཅི་མཐོང་བསྐྱེད་ཐོག་ལས་ འཇུག་མི་སྤྱུལ་ཁམས་ལུ་ ཉན་སྒྲུལ་འབད་མི་འདི་ཡང་།

a. Heavy documentation requirements for birth registration, and the classification as “dropout” for children who were not registered within 12 months of birth;

༼༡༽ ཕ་མའི་མི་ཁྱད་ས་ ཡང་ན་ གཉེན་སྦྱོར་གྱི་གནས་ཚད་ལུ་མ་སྟོམ་པར་ ཨ་ལུ་ཆ་མཉམ་ལུ་ སྒྲིམ་བའི་བསྐང་ལས་ར་ ཐོ་བཞོད་འབད་དེ་ རོ་སྦྱོད་ ལག་ཁྱུར་ཐོབ་ཚུགས་པའི་ ཐོབ་དབང་ངེས་བརྟན་བཟོ་དགོཔ་འདི་ཡང་།

⁴ CRC/C/BTN/CO/3-5, para. 18

༼༡༽ རྒྱུས་བའི་རྒྱབས་ མི་ཁྱེད་ལ་ལས་ སོ་སོར་བརྟེན་ནི་དང་ འབྲུག་མི་མེན་མི་ ཡང་ན་ རྒྱལ་ཁབ་མེད་པའི་ སམ་ཚུ་གི་ ཨ་ལུ་རྒྱུས་བའི་ཐོ་བཤོད་
 འབད་ནི་དང་ མི་ཁྱེད་ལ་འཐོབ་ནི་ལུ་ བཀག་འཛིན་འབད་པའི་ ཆ་རྒྱུན་བར་ཆད་ཚུ་ མེད་པ་བཟོ་ནི་འོ་དོན་ལུ་ འབྲུག་གི་མི་ཁྱེད་ལ་འདྲེལ་སྤྲུག་པ་བཅའ་
 ཁྲིམས་པའི་ བརྒྱུར་ཞིབ་འབད་དགོཔ། ༼༢༽ བཤེན་སྤྱོར་མིན་པའི་སམ་དང་ འབྲུག་མི་མེན་པའི་སམ་ ཡང་ན་ འབྲུག་མི་མེན་པའི་བཤེན་གྲོགས་ཡོད་མི་
 ཨ་ལི་ཚུ་གི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ རྒྱུས་བའི་རྒྱབས་ ཞི་བའི་ཐོ་བཤོད་ལམ་ལུགས་ནང་ ཐོ་བཤོད་འབད་ཡོད་པ་དེས་བརྟན་བཟོ་དགོཔ། ༼༣༽ རྒྱུས་བཞིན་མ་ལས་ རྒྱ་པོ་
 ༡༢ གྱིན་དང་འཁོད་ལུ་ ཐོ་བཤོད་མ་འབད་མི་ ཨ་ལུ་ཚུ་གི་དོན་ལུ་ འཛེགས་ལུས་ཟེར་བའི་གནས་ཤིས་ མེད་པ་བཟོ་ནི་ཚུ་དགོཔ།

༧༡༩ དམིགས་བསལ་དུ་ དགོས་མཁའི་ཡིག་ཆ་མེད་པའི་ བས་ཚུ་གི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ སྐྱེས་བའི་སྐབས་ ཐོབ་གོ་དེ་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ ཡིག་ཆའི་དགོས་མཁའ་ཚུ་
འཇམ་ཉེང་ཉེ་བཟོ་དགོང།

༼ཁ༽ གླུ་པའི་ཐོབ་གོང་དང་། གླུ་ཆེས་ལག་བྱེད་བསྟུ་ལེན་འབད་དགོས་ ཁག་ཆེ་བའི་གློད་ལས་ མི་མང་ལུ་ གོ་བ་བད་སྟོན་འབད་ནིའི་ ཐབས་ལམ་ཚུ་
བཏོན་དགོས།

༼ག༽ གཞུ་ཆུ་ལུ་ བུག་པའི་མི་ཁྱུངས་ཁྱིན་ནི་དོན་ལུ་ གའི་རྒྱུ་པ་དང་ བུག་མི་མེན་པའི་ གཉེན་གྲོགས་ཡོད་མི་ བུག་པའི་ཨམ་སྐུ་རྩ་བ་ཅིས་ཏེ་
ཨམ་སྐུ་ཆུ་ལུ་ བོ་སྐྱེས་ཆུ་དང་ ཐོབ་དབང་འདྲ་མཉམ་ཁྱིན་ནི་ཡོད་པ་ དེས་བརྟན་བཟོ་དགོས།

༡༨༽ ཡུ་ཁུ་ཉི་ཤེན་ལའོད་ལུ་ རྒྱལ་ཁབ་མེད་པའི་ གནས་སྤངས་སྡོན་ལགོག་ལབ་དནི་དང་ ཡུ་ཁུ་གི་ རྒྱལ་ཁབ་མེད་པའི་ གནས་མིམ་གཏན་
ལའེབས་ཀྱི་ བུ་མིམ་ཅིག་བཟོ་སྟེ་ ཡུ་ཁུ་ག་ར་ལུ་ མི་ཁྱུངས་ཀྱི་ ཐོབ་དབང་ཡོད་པ་ དེས་བརྟན་བཟོ་དགོ་པ།

༡༣༡ རྒྱལ་ཁབ་མེད་པའི་ མི་རྒྱུ་གི་གནས་ཁོམ་དང་འབྲེལ་བའི་ མཐུན་གྲོམ་༡༩༥༧ ཅན་མ་དང་ རྒྱལ་ཁབ་མེད་མི་ མང་པ་བ་གྱི་མཐུན་གྲོམ་༡༩༥༧
ཅན་མ་ རྒྱལ་ཕྱོག་ཆ་འཛོམ་འབད་ནི་ལུ་ བརྩི་འཛོམ་འབད་དགོ་པ།

Right to identity

ངོ་རྒྱལ་གྱི་ཐོབ་དབང་།

20. The Committee recommends that the State party consider adopting a regulatory framework for surrogacy that protects the rights of children born through surrogacy, including their right to access to information about their origins, and ensures safeguards to prevent its use for the sale of children.

༢༠. ཚཱ་ལཱ་ཁྲུང་གིས་ འཇུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ མ་ཚབ་སྤེལ་མངའ་ཆགས་ཐོག་ལས་སྤྱིས་མི་ ཨ་ལུ་རྒྱ་གི་ ཐོབ་དབང་སྤྱད་སྤྱོད་གི་དོན་ལུ་ མངའ་ཆགས་ གི་ ཁྲིམས་ལུགས་གཞི་བོད་ཅིག་ དང་ལེན་འབད་ནི་གི་ འོས་འབབ་བལྟ་དགོ་པའི་ ཁྲོམ་འདེབས་བཀོད་ཡོད་པ་ད་ དེ་ནང་ མ་ཚབ་གིས་སྤྱིས་མི་ ཨ་ལུ་རྒྱ་ གིས་ ཁོང་པའི་ འབྲུང་ཁུངས་གི་སྒྲོང་ལས་ བད་དོན་ཐོབ་སྤྱོད་གི་ ཐོབ་དབང་དང་ བད་དོན་རྒྱ་ ཨ་ལུ་ཉོ་བཅོང་གི་དོན་ལུ་ ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ལས་ སྤྱོན་ འགོག་དང་ ཉེན་སྲོལ་འབད་ནི་ཡོད་པ་ དེས་བརྟན་བཟོ་ནི་རྒྱ་རྒྱུད་ཨིན།

Freedom of expression and religion

བསམ་བཞེད་དང་ ཚཱ་ལཱ་གས་གི་དལ་དབང་།

21. Noting with concern the possible impact of defamation laws on children's right to freedom of expression and religion, the Committee recommends that the State party ensure children's enjoyment of their right to freedom of expression and religion in full compliance of laws in place, particularly for children in disadvantaged situations.

༢༡. སྤྱི་ཚུ་འདེབས་ཁྲིམས་རྒྱུ་ལུ་ ཨ་ལུ་འི་བསམ་བཞེད་དང་ ཚཱ་ལཱ་གས་གི་དལ་དབང་ལུ་ གཞན་ཉེན་འབྲུང་སྤྱི་དོན་ཨིན་མི་ལུ་ ཚ་གྲང་ལང་སྟེ་ ཚཱ་ལཱ་ ཁྲུང་གིས་ འཇུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ ཨ་ལུ་རྒྱ་ དམིགས་བསམ་ལུ་ དཀའ་ངལ་ཅན་གྱི་ གནས་སྤངས་ནང་ཡོད་པའི་ ཨ་ལུ་རྒྱ་གིས་ ད་ལྟོ་ཡོད་པའི་ཁྲིམས་ རྒྱ་ལུ་ བརྟེ་མཐོང་ཕྱི་ལུ་བསྐྱོད་ཐོག་ལས་ ཁོང་པའི་བསམ་བཞེད་དང་ ཚཱ་ལཱ་གས་གི་ དལ་དབང་སྤྱོད་རྒྱ་གསལ་ དེས་བརྟན་བཟོ་དགོ་པའི་ ཁྲོམ་འདེབས་ བཀོད་ཡོད།

Right to privacy and access to appropriate information

རང་གསང་དང་ འོས་ལཱ་བད་དོན་ཐོབ་སྤྱོད་གི་ཐོབ་དབང་།

22. Noting with concern the possible impact of the national security act on children's right to access information, the Committee recalls its general comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment and recommends that the State party:

༢༢. རྒྱལ་ཡོངས་སྤྱད་སྤྱོད་བཅའ་ཁྲིམས་གིས་ ཨ་ལུ་འི་བད་དོན་ཐོབ་སྤྱོད་གི་ ཐོབ་དབང་ལུ་ གཞན་ཉེན་འབྲུང་སྤྱི་དོན་ཨིན་མི་ལུ་ ཚ་གྲང་ལང་སྟེ་ ཚཱ་ལཱ་ ཁྲུང་གིས་ སྤྱི་བཟང་བསམ་འཆར་ཨང་ ༢༥ (༢༠༢༡) པའི་ནང་ ཨང་གནས་ཅན་གྱི་གནས་སྤངས་ དང་འབྲེལ་བའི་ ཨ་ལུ་འི་ཐོབ་དབང་སྒྲོང་ལས་ བཀོད་ཡོད་མི་ མེམས་ཁར་བྱན་ཏེ་ འཇུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ ཁྲོམ་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་།

a. Continue to improve digital inclusion for children in disadvantaged situations, including rural children and children with disabilities, and promote the equitability and affordability of online services and connectivity;

༡. ཁྲོང་གསེབ་གི་ ཨ་ལུ་དང་ དབང་པོ་སྤྱོན་ཅན་གྱི་ གནས་སྤངས་ནང་ཡོད་མི་ ཨ་ལུ་རྒྱ་བརྟེས་པའི་ དཀའ་ངལ་ཅན་གྱི་ གནས་སྤངས་ནང་ཡོད་མི་ ཨ་ལུ་རྒྱ་གི་དོན་ལུ་ ཇི་ཅི་ལྟར་ཨང་ཅན་གྲངས་སུ་ བརྟེགས་ནི་ལུ་ འཕྲོ་མཐུད་དེ་ར་ ཡར་བྱུག་གཏང་ནི་དང་ བད་དོན་ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ ཞབས་ཏོག་དང་ མཐུད་འབྲེལ་རྒྱ་ འབྲེལ་ཆུང་གི་ སྤྱོད་རྒྱ་གསལ་སྤེལ་བཟོ་དགོ་པ།

b. Develop regulations and safeguarding policies to protect the rights and safety of children in the digital environment, and ensure the effective implementation of the National Child Online Protection Guidelines;

༼ཁ༽ རྟེན་འཇུག་ཡང་ཅན་གྱི་གནད་དོན་ནང་ ཨ་ལུ་ཚུ་གི་ཐོབ་དབང་དང་ ཉན་སྤང་སྤང་སྟོབ་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ སྤྱི་གཞི་དང་ ཉན་སྤང་གི་ སྤྱི་བྱུས་ ཚུ་བཟོ་སྟེ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཨ་ལུ་ཡོངས་འབྲེལ་ཉན་སྤང་གི་ ལམ་བསྟོན་ཚུ་ བཅུ་ཅུ་ཅན་གྱི་ ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ལུ་ རེས་བཏུན་བཟོ་དགོཔ།

c. Ensure that laws and policies on access to information and the digital environment protect children from harmful content and online risks and respect their privacy;

༼ག༽ རྟེན་འཇུག་ཡང་ཅན་གྱི་གནད་དོན་དང་ བརྟེན་ཐོབ་སྟོན་གྱི་ ཁྲིམས་ལུགས་དང་ སྤྱི་བྱུས་ཚུ་གིས་ ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་ གཞོད་ཉན་གྱི་ རང་དོན་དང་ བརྟེན་ཐོབ་ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་ ཉན་ཁ་ལས་ ཉན་སྤང་འབད་ནི་དང་ ཁོང་རའི་རང་གསང་ལུ་ བརྟེན་ཐོབ་འབད་ནི་ཚུ་ རེས་བཏུན་བཟོ་དགོཔ།

d. Strengthen measures to ensure the digital literacy, awareness and skills of children, parents, caregivers and teachers, including by incorporating digital literacy into school curricula;

༼ང༽ རྟེན་འཇུག་ཡང་ཅན་གྱི་ཤེས་ཡོན་ སྟོབ་གྲའི་རྩ་གཞུང་ནང་བཅུ་གས་ནི་བཅིས་ཏེ་ ཨ་ལུ་དང་ ཡམ་ བདག་འཛིན་འཐབ་མི་ དེ་ལས་ སྟོབ་དཔོན་ཚུ་ལུ་ ཡང་ཅན་གྱི་ཤེས་ཡོན་དང་ གོ་བ་བརྟེན་ དེ་ལས་ རིག་རྩལ་ཚུ་ཡོདཔ་ རེས་བཏུན་བཟོ་ནིའི་དོན་ལུ་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ སྤྱི་བྱུས་བཟོ་དགོཔ།

e. Ensure the access of children to information from a diversity of sources, including by ensuring the independence of the national media to report on issues relevant for children.

༼ཅ༽ རྒྱལ་ཡོངས་བརྟེན་ཐོབ་ཚུ་གིས་ ཨ་ལུ་དང་འབྲེལ་བའི་ གནད་དོན་ཚུ་གི་སྟོར་ལས་ བརྟེན་ཐོབ་འབད་ནི་ལུ་ རང་དབང་ཡོདཔ་ བཟོ་ནི་ཚུ་བཅིས་ཏེ་ ཨ་ལུ་ཚུ་གིས་ འབྲུང་ཁྲུངས་སྒྲོ་ཚོགས་ལས་ བརྟེན་ཐོབ་ཚུ་གསཔ་ རེས་བཏུན་བཟོ་དགོཔ།

D. Violence against children (arts. 19, 24 (3), 28 (2), 34, 35, 37 (a) and 39 of the Convention and the Optional Protocol on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography)

ད. ག་ལུ་རྩ་བུ་སྤྱོད་ རྒྱུག་གིས་དང་ ག་ལུ་འོན་བཙོང་དང་ ག་ལུ་འོ་སྦྲང་ཚོང་ དེ་ལས་ ག་ལུ་འོ་དོད་པའི་པར་བརྟན་གྱི་ དམུང་
གཞིའི་ལག་ཁྲིམ་ རྩ་ཆ་ ༡༧ པ་དང་ ༢༥ པའི་ རྩ་ ༣ པ་ ༢༨ པའི་ རྩ་ ༣༥ པ་ ༣༧ པའི་ རྩ་ ༣༩ པའི་

Abuse, neglect and sexual exploitation and abuse

འོག་སྒྱུད་དང་ སྤང་མེད་བཞག་པ་ འདོད་ཆགས་དང་འབྲེལ་བའི་བཀོལ་སྒྱུད་ དེ་ལས་ འོག་སྒྱུད།

23. The Committee is deeply concerned about:

༢༣. ཚོགས་རྒྱུ་ལུ་ ཚ་གྲུང་སྒྲུལ་སྒྲེ་ ལང་དགོ་མི་འདི་ཡང་།

a. The prevalence of violence against children, underreporting and insufficient investigation of such cases, and a culture of silence and stigma that discourages reporting;

༡༡། ལ་ལུ་ཚུ་ལུ་ ཅུ་མེད་དཔ་བྱུང་ཡོད་མི་ལྷོང་ལས་ ལྷན་ལྷུ་བྱུང་ཆེ་ལཱ་ལྷེ་ མ་ལའད་མི་དང་ དེ་བཟུམ་མའི་ གནད་དོན་ཚུ་ལུ་ ཞིབ་དཔྱད་བྱུ་ཆེ་ལཱ་ལྷེ་
མ་ལའད་པའི་ཁར་ ལྷུ་སེམ་སི་ལྷེ་ ལྷོད་ནི་དང་ རྣམ་རྟེན་ལྷེ་ནི་གི་ ལམ་སྲོལ་ཡོད་མི་ལུ་བརྟེན་ ལྷན་ལྷུ་ལའད་ནི་ལུ་ སེམས་ཤུགས་ཆཅན་བརྟུམ་མི།

b. Insufficient services and inter-institutional coordination among relevant sectors for supporting child victims of violence.

༼ཁ༽ རྒྱལ་སྤྱོད་ཀྱི་ཉམས་སྤྱད་པ་ ཇལ་ལུ་ལུ་ རྒྱལ་སྤྱོད་འབད་ནི་འོ་དོན་ལུ་ ཞབས་ཏོག་ལང་མ་སྤེ་ མེད་མི་དང་ འབྲེལ་ཡོད་གཙུག་སྤེ་ཚུ་གི་ བར་འཁོད་ལུ་
མཉམ་འབྲེལ་གང་མ་མེད་མི་ཚུ་ལུ་བརྟེན་ཡིན།

24. In the light of its general comment No. 13 (2011) on the right of the child to freedom from all forms of violence, the Committee urges the State party to:

༢༥. རྒྱལ་སྤྱོད་ནམ་པ་མ་འདྲུལ་ཕྱོད་ལས་ དལ་དབང་ཡོད་པའི་ ཇུ་ལུ་འི་ཐོབ་དབང་གི་སྒྲིལ་ལས་ ཚོགས་རྒྱུད་གི་ སྤྱིར་བཏང་བསམ་འཆར་ཨང་༡༣
 ༡༩༨༠༡༡ ལའི་ནང་ གསལ་བཤེད་འབད་མི་དང་འབྲེལ་ ཚོགས་རྒྱུད་གིས་ འབྲུག་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ ཅན་བསྐྱལ་འབད་མིའི་ནང་།

a. Ensure the effective implementation of the Domestic Violence Prevention Act, and strengthen the legal framework on violence against children, including by revising the Penal Code to define the crime of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, in line with the Committee's previous recommendations;⁵

༩༡༩ བར་འཁོད་རྒྱལ་སྤོང་སྡོན་འགྲོག་པཅའ་ཁྲིམས་ བཅ་རྒྱས་ཅན་སྡོད་ ལག་ཁེན་འབྲལ་རྒྱལ་སལ་ བཅོམ་ནི་དང་ མེད་ལས་རྒྱུད་གྱི་ ཉེ་མའི་གྲོས་འདེབས་རྒྱ་
དང་འཁྲིལ་ ཉེས་འགྲེལ་ཁྲིམས་དཔལ་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་ནི་ བཅར་གཅོད་དང་ གཏུག་རྒྱལ་ བྱམས་སྤྱིད་མེད་པའི་བྱུང་ན་ ཡང་ན་ བརྒྱས་པཅོས་ཐོག་གོལ་
སྤོང་ ཡང་ན་ ཉེས་ཁྲིམས་གཞན་རྒྱ་ དེས་ཅོག་འགྲེལ་ཐོག་ལས་ ཨ་ལུ་རྒྱ་ལུ་ རྒྱལ་སྤོང་འབད་པའི་ ཁྲིམས་ཀྱི་གཞི་བོན་ སྤྱིད་སྤྱིད་པཅོད་གོལ་།

⁵ CRC/C/BTN/CO/3-5, para. 21; CRC/C/BTN/CO/2, para. 36

b. Update the national guidelines and standard operating procedures for child protection and violence to reflect changes in the national case management system, and ensure effective collaboration among and referrals to the PEMA Secretariat, child protection officers, law enforcement, health, education and justice sectors;

༡༧༥ རྒྱལ་ཡོངས་ཚུངས་ཀྱི་འཛིན་སྐྱོང་ལམ་ལུགས་ནང་ བསྐྱར་བཅས་ཀྱི་ གསལ་བཀོད་འབད་ཐབས་ལུ་ ཨ་ལཱ་འི་ཉེན་སྲུང་དང་ རྩལ་སྤྱོད་ཀྱི་ རྒྱལ་ཡོངས་ལམ་སྟོན་དང་ གནས་ཚད་ཅན་གྱི་ ལག་ལེན་བྱ་མི་ཀྱི་ དུས་མཐུན་བཟོ་སྒྲིག་ བསྐྱར་བཅས་དང་ ཨ་ལཱ་འི་ཉེན་སྲུང་འགོ་དཔོན་ ཁྲིམས་འཛིན་ གསོ་བཤེས་མི་ རྩལ་སྤྱོད་ཀྱི་ རྒྱལ་ཡོངས་ལུ་ འབྲེལ་གཏུགས་ཐོག་ དོན་སྤྱོད་ཅན་གྱི་ མཉམ་འབྲེལ་འཛུགས་བཟོ་དགོས།

c. Strengthen the capacities of relevant professionals to prevent, report and respond to cases of violence, including by: (i) investing in the institutional capacity of the PEMA Secretariat to support victims and children at risk; (ii) strengthening capacities at district and local level to take a multidisciplinary approach to case management; (iii) appointing child protection officers at district level, with clearly defined roles and referral pathways; and (iv) strengthening child protection and violence response services at the local level, including through capacity-building activities and funding to civil society organizations who support victims;

༡༧༦ རྩལ་སྤྱོད་ཀྱི་གནད་དོན་ བཀག་སྟོབས་དང་ སྒྲན་ཞུ་ དེ་ལས་ གཤིང་ལེན་འབད་ནི་དོན་ལུ་ འབྲེལ་ཡོད་མཁས་མཆོག་ཀྱི་ ལྷན་ཁག་གྲུབ་སྐྱོང་སྤྱི་བཟོ་ནི་ནང་ཚུད་དགོས་ཡང་ འ༧༧ ཉམས་ཀྱུད་དང་ ཉམས་ལ་ཅན་གྱི་ཨ་ལཱ་ཀྱི་ རྩལ་སྤྱོད་འབད་ནི་དོན་ལས་ བསྐྱར་བཅས་ཡིག་ཚང་གི་ གཞུགས་སྤྱོད་དང་འབྲེལ་བའི་ ལྷན་ཁག་གྲུབ་ཡར་དྲག་གཏང་ནི་དོན་ནང་ མ་ཅུ་བཙུགས་ནི། འ༧༨ ཐབས་ལམ་སྟོན་ཆོགས་ཀྱི་ཐོག་ལས་ ཚུངས་ཀྱི་འཛིན་སྐྱོང་གི་དོན་ལུ་ རྩལ་ཁག་དང་ ས་གནས་ཀྱི་གནས་མི་ནང་ ལྷན་ཁག་གྲུབ་སྐྱོང་སྤྱི་བཟོ་ནི། འ༧༩ འགན་ཁུར་དང་ འབྲེལ་གཏུགས་ཀྱི་མདུན་ལམ་ཀྱི་ ཉིང་སངས་སྤྱོད་བཀོད་དེ་ རྩལ་ཁག་གནས་མི་ནང་ ཨ་ལཱ་འི་ཉེན་སྲུང་འགོ་དཔོན་ཀྱི་ བསྐྱོར་བཅས་འབད་ནི། འ༨༠ ཉམས་ཀྱུད་ཀྱི་ རྩལ་སྤྱོད་འབད་མི་ མི་སྡེ་ལས་ ཆོགས་ཀྱི་ ལྷན་ཁག་གྲུབ་ཡར་དྲག་གི་ལས་སྟོན་དང་ མ་དདུལ་ཐོག་ལས་ ས་གནས་ཀྱི་གནས་མི་ནང་ ཨ་ལཱ་འི་ཉེན་སྲུང་དང་ རྩལ་སྤྱོད་གཤིང་ལེན་གྱི་ ཞབས་དོན་ཀྱི་ རྐྱེད་སྤྱོད་བཟོ་ནི།

d. Ensure and promote accessible, confidential and child-friendly mechanisms for reporting all forms of violence against children, and encourage children to make use thereof;

༡༨༡ ཨ་ལཱ་ཀྱི་ རྩལ་སྤྱོད་ཀྱི་མིགས་ཆ་མཉམ་ སྒྲན་ཞུ་འབད་ནི་དོན་ལུ་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ གསལ་བཀོད་ དེ་ལས་ ཨ་ལཱ་དང་ཆ་མཐུན་པའི་ ཐབས་ལམ་ཀྱི་ རེས་བཟོན་དང་ ཡར་དྲག་ཐོག་ ཨ་ལཱ་ཀྱི་གིས་ ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ལུ་ སེམས་ཤུགས་བྱིན་ནི།

e. Take targeted measures to prevent and eliminate violence against children online, including by developing guidelines and training for relevant professionals on combating online violence and requiring Internet service providers to block and remove online sexual abuse material;

༡༨༢ ཡོངས་འབྲེལ་ཐོག་གི་ རྩལ་སྤྱོད་བཀག་སྟོབས་ལུ་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ མཁས་མཆོག་ཀྱི་ ལམ་སྟོན་དང་ རྩལ་བཟོན་ལས་མི་བཙུམ་ནི་ཀྱི་བཙུམ་ཉེ་ ཨ་ལཱ་ཀྱི་ ཡོངས་འབྲེལ་ཐོག་གི་ རྩལ་སྤྱོད་སྤྱོད་འགོག་འབད་ནི་དང་ ཅུ་མེད་གཏང་ནི་དེ་ དམིགས་གཏང་བསྐྱོད་པའི་ ཐབས་ལམ་ཀྱི་བཟོན་ནི།

༼ཆ༽ ཨ་ལུ་རྩ་ལུ་ ཁྱིམ་ནང་དང་ སྤྱི་ཁར་ བརྟེན་ཡོངས་འབྲེལ་གྱི་གནད་དོན་ གློབ་གྲྲ་དང་ གནམ་ཁ་ཅན་གྱི་ ཨ་ལུ་གཅེས་སྤྱོད་སྤྱིག་གཞི་ནང་ དེ་
ལས་ ལྷ་བཤལ་དང་ ལུགས་མ་ཐུར་མིན་ལའི་ ལས་མི་ལ་ཐོགས་པ་ཐོག་ལས་ ནང་འཁོད་རྒྱལ་སྤྱོད་དང་ འདོད་ཆགས་དང་འབྲེལ་བའི་ འོག་སྤྱོད་དང་
བཀོལ་སྤྱོད་རྩ་བ་ཕྱིས་ཏེ་ ཨ་ལུ་རྩ་ལུ་ རྒྱལ་སྤྱོད་འབད་བའི་གནད་དོན་ག་ར་ དུས་ཐོག་དང་ བརྟེན་ཅན་སྤེ ཞིབ་དཔྱད་འབད་དེ་ བར་འརྩལ་འབད་
ཐོག་ལས་ ཉེས་ཅན་རྩ་ ཁྱིམ་ས་བཀལ་ནི་དང་ རྩོད་གཞི་རྩ་ ལྷ་རྟོག་འབད་ནིའི་ ཐབས་ལམ་རྩ་ སྤྱིད་སྤྱིད་བཟོ་ནི།

༼༤༽ རྒྱལ་སྤྱི་ཉམས་སྐྱད་པ་ ཡང་ན་ དཔང་པོའི་ཨ་ལུ་ཆ་མཉམ་ལུ་ ཨ་ལུ་འོ་ཚོར་བྱུགས་དང་ ལས་སྡེ་སྒྲིལ་གས་ དེ་ལས་ ཡོངས་སྤྱོད་གས་པའི་
བར་འཇུག་འབད་ནི་ ཞབས་དོག་དང་ རྒྱལ་སྤྱོད་ཚུ་ འདི་འཕྲོ་ལས་ཐོབ་ཚུགས་པ་ དེས་བརྟན་བཟུང་ནི་དང་ འདི་ནང་ གཞན་ལུ་བརྟེན་ཏེ་ ཉམས་སྐྱད་ཐོག་མི་
ཨ་ལུ་ཚུ་ སྡོན་འགོག་འབད་ཐབས་ཀྱི་ དམིགས་ལཱ་ལ་བསྐྱེད་པའི་ ཆན་ཅིག་དང་འབྲེལ་བའི་ གིས་ལན་དང་ གསོ་བའི་བརྟག་དཔྱད་ བསྐྱབ་བུ་ དེ་ལས་
མཉམས་ཁམས་ཀྱི་ རྒྱལ་སྤྱོད་ཚུ་ཚུ་དེ་ཡོད་མི་འདི་ཡང་ ཨ་ལུ་འདི་ཚུ་ དམིགས་བསལ་གྱི་གཞོན་པ་འབྲུང་ནི་ལས་བཀག་ནི་ཨིན།

༧༩། འདོད་སྤྱོད་ཀྱི་གཞོན་འགོལ་འཐབ་མི་ ཡ་ལུ་རྩ་གྱི་དོན་ལུ་ གཅེས་སྤྱོད་ལས་རིམ་ལུ་ བཟོ་བྱེན་ནི་དང་ ཉེས་འགོལ་ཁྲིམས་དབ་ནང་ བཀག་འཛིན་
འབད་ཡོད་པའི་ འདོད་སྤྱོད་དང་འབྲེལ་བའི་ བྱ་སྤྱོད་རྩ་ལུ་བརྟེན་ ཡ་ལུ་རྩ་ལུ་ ཉེས་བཤེར་འབད་ནི་མེད་པ་ དེས་བརྟན་བཟོ་དགོ་པ།

ལུས་ཐོག་ཉེས་བྱིས་པ།

[illegible]

a. Explicitly prohibit, as a matter of priority, corporal punishment by law in the home, alternative care, day care, schools, monastic schools, nunneries, penal institutions and all other settings, including by repealing all provisions allowing the use of corporal punishment and reviewing the Child Care and Protection Act, Articles 109 to 112 of the Penal Code, the Child Adoption Act, the Domestic Violence Prevention Act and other relevant legislation;

༼༡༽ ཁྲིམ་ནང་དང་གནམ་ཁ་ཙན་གྱི་ཨ་ལུ་གཅེས་སྤྱོད་ཉི་མའི་གཅེས་སྤྱོད་སློབ་ཟླ་དགེ་འདུན་སློབ་ཟླ་ཨ་ནེམ་ཟླ་ཚང་ཁྲིམས་དང་འབྲེལ་བའི་གཙུག་ཁྲི་དེ་ལས་གཞན་སྒྲིག་གཞི་གཞི་རེ་ནང་ལུས་ཐོག་གི་ཉེས་ཁྲིམས་འདི་གཙོ་རིམ་ཙན་གྱི་གནད་དོན་ཅིག་སྟེ་ཁྲིམས་ལུགས་ཀྱི་ཐོག་ལས་གསལ་ཏོག་ཏོག་སྟེ་བཀག་འཛིན་འབད་དགོ། འདི་གི་གྲངས་སྟེ་ལུས་ཐོག་ཉེས་ཁྲིམས་ལག་ལེན་འཐབ་ཆོག་པ་སྟེ་ཡོད་མི་དོན་ཚན་ཚུ་མ་མེད་གཏང་ནི་དང་ཨ་ལུ་གཅེས་སྤྱོད་དང་ཉེས་སྤྱོད་བཙུང་ཁྲིམས་ཉེས་འགོལ་ཁྲིམས་དེབ་ཀྱི་དོན་ཚན་༡༠༩ པ་ལས་༡༡༢ པ་ཨ་ལུ་བྱ་ཆབ་བཙུང་ཁྲིམས་དེ་ལས་ནང་འཁོད་རྩལ་སྤྱོད་བཀག་སྡོམ་བཙུང་ཁྲིམས་དང་གཞན་འབྲེལ་ཡོད་ཁྲིམས་ལུགས་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་ནི་ཚུ་ཚུད་པ་ཨིན།

b. Address the widespread use of corporal punishment in schools, including by reviewing the School Discipline Policy to harmonise it with the Convention, strengthening training on non-violent and positive forms of discipline in mandatory teacher training, developing protocols and guidelines for action when corporal punishment takes places and ensuring appropriate responses;

༼༢༽ སློབ་ཟླ་ཚུ་ནང་ལུས་ཐོག་གི་ཉེས་ཁྲིམས་ཁྲབ་ཆེན་སྟེ་ལག་ལེན་འཐབ་མི་གི་དཀའ་ངལ་བསལ་ཐབས་ལུ་སློབ་ཟླ་འི་སྒྲིག་ལམ་སྤྱོད་བྱས་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་དེ་མཐུན་གྲོས་འདི་དང་མཐུན་པ་སྟེ་བཟོ་ནི་སློབ་དཔོན་གྱིས་ངེས་པར་བྱ་འབད་དགོ་པའི་སྤྱོད་བཟར་ནང་རྩལ་སྤྱོད་མེན་མི་དང་བཟང་སྤྱོད་སྒྲིག་ལམ་ཀྱི་སྤྱོད་བཟར་སྤྱིང་སྟེ་བཟོ་ནི་དེ་ལས་ལུས་ཐོག་གི་ཉེས་ཁྲིམས་ཐོག་པའི་སྐབས་དང་ལེན་གྱི་ལམ་ལུགས་དང་ལམ་སྟོན་ཚུ་བཟོ་སྟེ་འོས་ལཱ་གི་གདོང་ལེན་ངེས་བཟྩན་བཟོ་དགོ།

c. Develop guidance and training for teachers on positive discipline and addressing violence and other disturbances in schools, with a view to preventing the misuse of the School Discipline Guidelines allowing for sanctions for disruptive behaviour by children and ensuring that such measures take a child-sensitive approach;

༼༣༽ བཟང་སྤྱོད་ཀྱི་སྒྲིག་ལམ་དང་རྩལ་སྤྱོད་ཀྱི་དཀའ་ངལ་བསལ་མི་དེ་ལས་སློབ་ཟླ་ནང་ལུ་བར་ཆད་རྒྱབ་མི་གཞན་ཚུ་གི་སྤྱོད་ལས་ལམ་སྟོན་བཟོ་ནི་དང་སློབ་དཔོན་ཚུ་ལུ་སྤྱོད་བཟར་བྱིན་དགོ་པ་འདི་ཡང་སློབ་ཟླ་འི་སྒྲིག་ལམ་ལམ་སྟོན་ཚུ་ལོག་སྤྱོད་ཐོག་ཨ་ལུ་ཚུ་གིས་བར་ཆད་རྒྱབ་པའི་བྱ་སྤྱོད་ལུ་ཉེས་ཁྲིམས་བཀལ་ནི་ལས་སྟོན་འགོག་འབད་ནི་ལུ་དམིགས་ཏེ་བཟོ་ནི་དང་འདི་བཟུམ་མའི་ཐབས་ལམ་ཚུ་གིས་ཨ་ལུ་འི་ཚོར་སྣང་ཙན་གྱི་ཐབས་ལམ་ལག་ལེན་འཐབ་དགོས་ངེས་བཟྩན་བཟོ་དགོ།

d. Strengthen awareness-raising campaigns to promote positive, non-violent and participatory forms of child-rearing, with a view to eradicating the practice of corporal punishment and the culture of silence in this regard.

༼༤༽ ལུས་ཐོག་གི་ཉེས་ཁྲིམས་དང་གནད་དོན་འདི་ལུ་ཁྲ་སིམ་སིམ་སྟེ་སྤྱོད་པའི་ལམ་སྟོན་ཚུ་རྩ་མེད་གཏང་ནི་ལུ་དམིགས་ཏེ་ཨ་ལུ་གསོ་སྤྱོད་འབད་ཐངས་ལེགས་ལཱ་ནང་རྩལ་སྤྱོད་མེད་མི་དེ་ལས་གྲལ་གཏོགས་འབད་ཚུགས་པའི་ཐབས་ལམ་ཚུ་ཡར་བྱུག་གཏང་ནི་དོན་ལུ་གོ་བ་བཟྩན་སྤྱོད་ཀྱི་ལས་རིམ་ཚུ་སྤྱོད་སྟེ་བཟོ་དགོ།

Harmful practices

གཞིན་པ་ཅན་གྱི་ལག་ལེན།

26. The Committee notes that the minimum age of marriage was amended to 18 years in the Dzongkha text of the Marriage Act, but is concerned about the persistence of child marriages and that the English text of the Marriage Act states that marriage certificates will not be issued to girls below 16 years of age.

༢༦. ཚོགས་ཚུང་གིས་ རྒྱུ་ཁའི་གཉིན་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས་ནང་ གཉིན་རྒྱུ་ཚོག་པའི་ལོ་ཚད་དམའ་ཤོས་ འཕྲི་སྟོན་འབད་དེ་ ལོ་ངོ་༡༨ ལུ་ བཟོ་ཡོད་མི་ལུ་ ངོས་ལེན་ཡོད་རུང་ ཨ་ལུ་རྒྱུ་ཚུང་གཉིན་འབད་དེ་ར་ཡོད་མི་དང་ བུ་མོ་ལོ་ངོ་༡༦ མ་ལང་མི་རྒྱུ་ལུ་ གཉིན་ཐམ་མི་ཐོབ་ཟེར་ ཨིན་སྐད་གྱི་ གཉིན་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས་ནང་ འཁོད་ཡོད་མི་ལུ་ ཚ་བྱང་ཡོད་པ་ཨིན།

27. Recalling the Committee on the Elimination of Discrimination against Women/general comment No. 18 of the Committee on the Rights of the Child (2019) on harmful practices, the Committee recommends that the State party:

༢༧. ཨ་མ་སྤུ་ལུ་ ཉི་ཤེང་ཕྱི་མི་ རྩ་མེད་གཏང་མི་གི་ ཚོགས་ཚུང་དང་ ཨ་ལུ་འཛིན་བཟོ་དབང་ ཚོགས་ཚུང་༢༠༡༩ གི་ སྤྱིར་བཏང་བསམ་འཆར་ཨང་༡༨ པའི་ནང་ གཞིན་པ་ཅན་གྱི་ ལག་ལེན་སྐོར་ལས་བཀོད་མི་ དྭན་ཆེར་ཐོག་ལས་ ཚོགས་ཚུང་གིས་ འཇུག་མི་རྒྱལ་ཁབ་ལུ་ གྲུས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ ཡང་།

a. Urgently revise the Marriage Act to ensure safeguards for the effective implementation of the prohibition of all marriages under 18 years of age, without exception;

༡. ལོ་ངོ་༡༨ མན་ཆད་གྱི་ གཉིན་སྟུང་ཆ་མཉམ་གྱི་བཀག་འཛིན་ སན་རུས་ཅན་སྟེ་ ལག་ལེན་འཐབ་ནིའི་ ཉེན་སྲུང་ཡོད་པ་ ངོས་བརྟན་བཟོ་ནིའི་དོན་ལུ་ གཉིན་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས་འདི་ ཡངས་ཆག་མེད་པར་ འཕལ་མཁྱེགས་ར་ བསྐྱར་བཅོས་འབད་དགོ།

b. Strengthen measures to prevent child marriages and ensure that they effectively address the root causes, raise public awareness about the harmful effects and provide training to relevant professional groups.

༢. ཨ་ལུ་འཛིན་བཟོ་དབང་གཉིན་སྟུང་འགོག་འབད་ནི་དང་ རྒྱུ་ཚུང་གི་རྒྱ་རྒྱུ་གཙོ་བོ་རྒྱ་ སན་རུས་ཅན་གྱི་ཐོག་ལས་ བསལ་རྒྱལ་པ་ བཟོ་ནི་དང་ རྒྱུ་ གཉིན་ལུ་བརྟེན་པའི་ གཞིན་པ་རྒྱ་གྲོལ་ལས་ མི་དམངས་ལུ་གོ་བ་བརྟེན་འབད་ནི་དང་ འབྲེལ་ཡོད་མཁས་མཆོག་སྟེ་ཚན་རྒྱུ་ སྤྱིར་བཏང་བྱིན་ནིའི་ ཐབས་ལམ་རྒྱ་ སྤྱིར་བཟོ་དགོ།

Optional Protocol on the sale of children, child prostitution and child pornography

ཨ་ལུའི་ཚེངས་སྒྲུབ་དང་ ཨ་ལུའི་སྤྱད་ཚེངས་ དེ་ལས་ ཨ་ལུའི་འདོད་པའི་པར་བརྒྱན་གྱི་ དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན།

28. Recalling its guidelines regarding the implementation of the Optional Protocol⁶ and its previous recommendations⁷, the Committee recommends that the State party:

༢༨. ཚེགས་རྒྱུ་གིས་ དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན་ ལག་ལེན་དང་འབྲེལ་བའི་ ཚེགས་རྒྱུ་གི་ ལམ་སྟོན་དང་ ཉེ་མའི་གྲོས་འདེབས་ཚུ་ དྲན་ཚེར་འབད་ཐོག་ ལས་ འཇུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་།

a. Fully incorporate the provisions of the Optional Protocol into national legislation, and explicitly define and criminalize all forms of the sale and sexual exploitation of children as defined in articles 2 and 3 of the Optional Protocol, including the acts of producing, distributing, selling or possessing child sexual abuse material;

༡༩. དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན་གྱི་དགོངས་དོན་ཚུ་ཕྱི་ལུ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ཁྲིམས་ལུགས་ནང་ལུ་ བཙུགས་ནི་དང་ དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན་གྱི་ རྩ་ཚན་༢ པ་དང་ ༣ པའི་ནང་ གསལ་བཀོད་འབད་དེ་ཡོད་པའི་ ཨ་ལུའི་ཚེངས་སྒྲུབ་དང་ འདོད་ཆགས་དང་འབྲེལ་བའི་བཀོད་སྟོན་གྱི་རིགས་ཆ་མཉམ་ ཁགས་ལ་སྤྱོད་ འབྲེལ་བཤད་རྒྱུ་ ཁྲིམས་འགོལ་བཟོ་ནི་དང་ འདི་ནང་ ཨ་ལུའི་འདོད་ཆགས་དང་འབྲེལ་བའི་ ཡོག་སྤྱོད་གྱི་ རྒྱུ་ཆས་ཚུ་ བཟོ་ནི་དང་ བཀོ་བཀྲམ་འབད་ རི་ བཟོང་ནི་ དེ་ལས་ འཆང་སྤྱོད་འབད་མི་ བྱ་སྤྱོད་ཚུ་ཚུད་དགོ།

b. Continue to ensure the early identification of children who are victims of offences under the Optional Protocol, referral to adequate services and support for social reintegration and physical and psychological recovery, and provision of remedies.

༢༠. དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན་འོག་གི་ གཞོད་འགོལ་ལས་བརྟེན་ ཉམས་སྤྱད་བྱུང་མི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ སྤྱི་གོང་ལས་ རོས་འཛིན་འབད་ནི་དང་ མི་སྤྱོད་ སྤྱི་ ཡོག་གཅིག་སྤྱོད་བཟོ་ནི་དང་ གཞུགས་ཁམས་དང་ སེམས་ཁམས་དྲག་ཐབས་འབད་ནི་ དེ་ལས་ ལེགས་བཅོས་གྱི་ ཐབས་ལམ་གྱིན་ནིའི་དོན་ལུ་ འབྲེལ་ གཞུགས་གྱི་ ཞབས་ཁྲོག་དང་ རྒྱབ་སྐྱོར་ཚུ་ འཕྲོ་མཐུད་འབད་ནི་ཡོད་པ་ རོས་བརྟེན་བཟོ་དགོ།

E. Family environment and alternative care (arts. 5, 9-11, 18 (1) and (2), 20, 21, 25 and 27 (4))

༢༡. བཟུང་ཚང་གི་གནས་སྤངས་དང་ གདམ་ཁ་ཅན་གྱི་གཅེས་སྤྱོད་ རྩ་ཚན་ ༥ པ་དང་ ༩-༡༡ པ་ ༡༤ པའི་༡༩ རྩ་ཚན་ ༢༠ པ་ ༢༡ པ་ ༢༥ པ་ དེ་ལས་ ༢༧ རྩ་ཚན་༢༧ པ་།

Family environment

བཟུང་ཚང་གི་གནས་སྤངས་།

29. Welcoming the measures taken to increase the duration of maternity and paternity leave for civil servants, the Committee recommends that the State party:

༢༢. ཞི་གཡོག་པ་ཚུ་གི་དོན་ལུ་ སྤྱི་མའི་ངལ་གསོ་དང་ ཡའི་ངལ་གསོའི་ དུས་ཡུན་ཡར་སེང་གི་ ཐབས་ལམ་བཀོད་མི་ཚུ་ལུ་ ལེགས་སེའི་རོས་ལེན་འབད་ཕྱ་ དང་འབྲེལ་ ཚེགས་རྒྱུ་གིས་ འཇུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་།

⁶ CRC/C/156

⁷ CRC/C/OPSC/BTN/CO/1

a. Review the Marriage Act to ensure that decisions regarding custody and maintenance take into consideration the best interests and views of the child;

༼༡༽ གཞིན་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་དེ་ བདག་འཛིན་དང་ རྒྱུན་སྐྱོད་དང་འབྲེལ་བའི་ གྲོས་ཐག་གཅོད་པའི་སྐབས་ ཨ་ལུ་འི་མཐའ་དོན་དྲག་ཤོས་དང་ བསམ་འཆར་ཚུ་ བཅི་འཛུགས་འབད་དགོཔ་ དེས་བརྟན་བཟོ་ནི།

b. Promote the equal sharing of parental responsibilities, including by ensuring paid maternity and paternity leave for parents working in the private sector and increasing paid paternity leave in all sectors; introducing flexible working arrangements for both parents; and providing incentives for fathers to be actively involved in child-rearing;

༼༢༽ སྤྱི་ལཱ་ཁྲིམ་ཚུ་ ལཱ་འབད་མི་ཕམ་ཚུ་ལུ་ སྤྱི་མའི་ངལ་གསོ་དང་ སྤྱི་མའི་ངལ་གསོ་སྐབས་ གླ་འཐུས་འཐོབ་ནི་ཡོདཔ་ དེས་བརྟན་བཟོ་སྟེ་ སྤྱི་མའི་འགན་ཁུར་ འབྲེལ་མཉམ་བཞོན་འབྲེལ་ཐོབ་པ་མ་ཆད་ ལས་སྡེ་ག་རའི་ནང་ གླ་འཐུས་ཐོབ་པའི་ སྤྱི་མའི་ངལ་གསོ་ཡར་མེད་འབད་དེ་ ཕམ་གཉིས་ཆ་རའི་དོན་ལུ་ གྲ་སྐབས་གང་བདེའི་ཐོག་ལས་ ལཱ་འབད་ཐངས་ཚུ་ འགོ་བཙུགས་དགོཔ་བཞིན་དུ་ ཨ་ལུ་གསོ་སྐྱོང་ནང་ ཨ་པ་ཚུ་གིས་ འབྲེལ་འཛིན་ལེགས་ཤོམ་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ སེམས་ཤུགས་མཐུན་རྒྱུན་ཚུ་སྤྱོད་དགོ།

c. Ensure the availability of affordable childcare options for working parents in all sectors, with a view to supporting not only breastfeeding but also career development of working mothers beyond the first six months of their child's life;

༼༣༽ ཨ་ལུ་སྤྱིས་ཏེ་ གླམ་དུག་འབྱིད་ཞེན་མ་ལས་ ཨ་ལུ་གཅེས་སྐྱོང་གི་མཐུན་རྒྱུན་ཨོམ་བྱིན་ནི་རྒྱུ་མ་གཅིག་མེན་པར་ ལཱ་འབད་མི་ སྤྱི་མ་ཚུ་གི་ ཆེ་གཡོག་གོང་འཕེལ་གཏང་ནི་ལུ་ཡང་ རྒྱབ་སྐྱོར་འབད་ནི་ལུ་དམིགས་ཏེ་ ལས་སྡེ་ག་རའི་ནང་ ལཱ་འབད་མི་ཕམ་ཚུ་ལུ་ ཟད་འགོ་གཏང་རྒྱགས་པའི་ ཨ་ལུ་གཅེས་སྐྱོང་གི་ གངས་ཁ་ཚུ་འཐོབ་རྒྱགས་པ་ དེས་བརྟན་བཟོ་དགོ།

d. Strengthen its efforts, including through awareness-raising programmes, to address discriminatory stereotypes regarding the roles and responsibilities of women and men in the family;

༼༤༽ བཟའ་ཚང་ནང་ ཨ་མ་སྤྱི་དང་ བོ་སྤྱིས་ཚུའི་ ལཱ་དང་འགན་ཁུར་ཚུ་གི་སྒོར་ལས་ ཉེ་རིང་ཕྱི་བའི་ འཆར་སྐྱོང་འབྲུང་མི་ཚུ་ བསམ་ཐབས་ལུ་ གོ་བ་བརྟན་གྱི་ ལས་རིམ་ཚུ་དང་ འདི་གི་བརྩོན་ཤུགས་སྤྱིར་སྤྱི་བཟོ་དགོཔ།

e. Provide appropriate assistance and support to caregivers of children whose parents are working abroad for the performance of child-rearing responsibilities.

༼༥༽ ཕྱི་རྒྱལ་ལུ་ ལཱ་འབད་སྤྱོད་མི་ སྤྱི་མའི་ཨ་ལུ་ཚུ་གི་ གསོ་སྐྱོང་འགན་ཁུར་ལེགས་ཤོམ་འབག་ནིའི་དོན་ལུ་ ཨ་ལུ་བདག་འཛིན་འཐབ་མི་ཚུ་ལུ་ འོས་ལྷན་གྱི་གོགས་རམ་དང་ རྒྱབ་སྐྱོར་བྱིན་དགོ།

Children deprived of a family environment

བཟའ་ཚང་གི་ སྐྱོང་བཞག་མ་ཐོབ་པའི་ཨ་ལུ།

30. The Committee notes with appreciation the adoption of the Alternative Care Guidelines in 2018 but is deeply concerned about:

༣༠. ཚོགས་ཚུང་གིས་ སྤྱི་ལོ་༢༠༡༨ ལུ་ གངས་ཁ་ཅན་གྱི་ གཅེས་སྐྱོང་ལམ་སྟོན་ ཆ་འཛུགས་འབད་ཡོད་མི་ལུ་ ངལ་རངས་ཡོད་ལུགས་བཀོད་པ་དང་འབྲེལ་ཆ་གུང་སྒྲུལ་ལང་དགོཔ་ འབྲུང་མི་འདི་ཡང་།

a. The lack of a strategy to prevent unnecessary family separation and to promote family-based care, and children in difficult situations staying in monastic schools or shelters run by civil society organizations, with no individual care plans or periodic review of placement;

༼༡༽ དོན་མེད་གྱི་ བཟའ་ཚང་ཡ་བཤམ་འགྲོ་ཞི་ལས་ སྤྱོད་འགོག་འབད་ནི་དང་ བཟའ་ཚང་ལུ་བརྟེན་པའི་ གཅེས་སྐྱོང་ཡར་དྲག་གཏང་ནིའི་ ཐབས་ལམ་ མེད་མི་དང་ དཀའ་ངལ་ཅན་གྱི་ གནས་སྤངས་ནང་ཡོད་མི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ དགོ་འདུན་སློབ་ཟུང་ ཡང་ན་ མི་སྡེ་ལས་ཚོགས་ཚུ་གིས་ འགོ་འདྲན་འཐབ་མི་ སྤྱོད་ གནས་ཁང་ཚུ་ནང་ སྤྱོད་དགོ་མི་ཚུ་གི་ རྒྱུ་བདག་འཛིན་འཆར་གཞི་ ཡང་ན་ སྤྱོད་གནས་ས་གོའི་སྐྱོར་ལས་ དུས་མཚམས་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་ནི་མེད་པ།

b. The severe shortage of professionally trained social workers to support children at risk, and the lack of a professional training programme for social workers;

༼༢༽ ཉན་ཁ་ཅན་གྱི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་ རྒྱབ་སྐྱོར་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ བྱད་རིག་ཅན་གྱི་ སྤྱོད་བརྒྱུ་ཐོབ་མི་ མི་སྡེ་ལས་བྱེད་པ་མ་ལང་པའི་ དཀའ་ངལ་ཆབས་ ཆེན་དང་ མི་སྡེ་ལས་བྱེད་པ་ཚུ་ལུ་ བྱད་རིག་སྤྱོད་བརྒྱུ་ལས་རིམ་མེད་པ།

c. The lack of clarity on the government entity responsible for ensuring child protection.

༼༣༽ ཨ་ལུའི་ཉན་སྤངས་གི་ འགན་ཁུར་འབག་མི་ གཞུང་གི་གཙུག་མེད་སྐྱོར་ལས་ གསལ་ཏོག་ཏོ་མེད་མི་ཚུ་ལུ་བརྟེན་ཨིན།

31. The Committee urges the State party to:

༣༡. ཚོགས་ཚུང་གིས་ འཇུག་མི་རྒྱལ་ཁབ་ས་ལུ་ ཉན་བསྐྱལ་འབད་མི་འདི་ཡང་།

a. Designate the government agency responsible for child protection services and ensure that it has the sufficient resources to provide family support and child protection services and to ensure multiagency coordination;

༼༡༽ ཨ་ལུའི་ཉན་སྤངས་ཞབས་ཏོག་གི་ འགན་ཁུར་འབག་མི་ གཞུང་གི་ལས་སྡེ་དོན་འཛིན་འབད་ནི་དང་ ལས་སྡེ་འདི་ལུ་ བཟའ་ཚང་གི་ རྒྱབ་སྐྱོར་དང་ ཨ་ལུའི་ཉན་སྤངས་ཞབས་ཏོག་གི་དོན་ལུ་ ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ལང་མ་སྤྱོད་དང་ ལས་སྡེ་སྤྱོད་ཚོགས་གྱི་ མཉམ་འབྲེལ་ཡོད་པ་ དེས་བརྟན་བཟོ་དགོ།

b. Prioritize and ensure family-based and community-based care options for children who cannot stay with their families, including by allocating sufficient resources for foster care and adoption and prohibiting the practice of placing children at risk in monastic schools or shelters;

༼༢༽ བཟའ་ཚང་དང་གཅིག་ཁར་ སྤྱོད་མ་ཚུགས་མི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་ བཟའ་ཚང་དང་ མི་སྡེ་ལུ་བརྟེན་པའི་ གདམ་ཁ་ཅན་གྱི་ གཅེས་སྐྱོང་ གཙོ་རིམ་བཟུང་ སྤྱོད་ དེས་བརྟན་བཟོ་ནི་དང་ འདི་ནང་ གསོ་སྐྱོང་དང་ བྱུ་ཚབ་ལེན་ནི་ དེ་ལས་ ཉན་ཁ་ཅན་གྱི་ཨ་ལུ་ཚུ་ དགོ་འདུན་སློབ་ཟུང་དང་ སྤྱོད་གནས་ཚུ་ནང་ གཏང་ སློལ་ཡོད་མི་དེ་ བཀག་འཛིན་འབད་ནི་ཚུ་རྒྱུ་ཨིན།

c. Develop legal safeguards and clear criteria for determining whether a child should be placed in alternative care, and ensure that children are separated from their family only as a measure of last resort and if it is in their best interests, after a comprehensive assessment of their situation and taking into consideration their views;

༼༣༽ ཨ་ལུ་གང་རུང་ གདམ་ཁ་ཅན་གྱི་ གཅེས་སྐྱོང་ནང་ གཏང་དང་མི་གཏང་ གཏན་འབབས་བཟོ་ནིའི་དོན་ལུ་ ཁྲིམས་གྱི་ཉན་སྤངས་དང་ བྱད་ཚད་ གསལ་ཏོག་ཏོ་བཟོ་ནི། ཨ་ལུའི་གནས་སྤངས་སྐྱོར་ལས་ བརྟན་ཞིབ་ཡོངས་ཚོགས་དང་ ཨ་ལུའི་བསམ་འཆར་བརྩི་འཛིན་འབད་དེ་ ཁོང་རའི་མཐའ་དོན་ དྲག་ཤོས་གྱི་དོན་ལས་ ཨིན་པ་ཅིན་རྒྱུ་གཅིག་ ཁོང་རའི་བཟའ་ཚང་ལས་ སོ་སོར་བཞག་དགོ་མི་འདི་ མཐའན་མཐུག་གི་ ཐབས་ལམ་ཅིག་སྤྱོད་བཟོ་དགོ།

d. Develop a training programme for social workers, increase the number of trained social workers and ensure that they receive continuous capacity-building to provide family- and community-based care responses for children who cannot stay with their families and to consistently support children throughout their time in care with individual care plans;

༩༩ མི་སྡེ་ལས་བྱེད་པ་ཚུ་གི་དོན་ལུ་ སྤྱོད་བཅར་ལས་རིམ་བཟོ་ནི་དང་ སྤྱོད་བཅར་ཐོབ་མི་ མི་སྡེ་ལས་བྱེད་པ་ཚུ་གི་ བྱམས་ཁ་ཡར་མེད་འབད་ནི་ དེ་ལས་ བཟའ་ཚང་དང་གཅིག་ཁར་ སྤྱོད་མ་ཚུགས་མི་ ཨ་ལུ་ཚུ་འོ་དོན་ལུ་ བཟའ་ཚང་དང་ མི་སྡེ་ལུ་བརྟེན་པའི་ གཅེས་སྤྱོད་ཞབས་ཏོག་མཁོ་སྤྱོད་འབད་ནིའི་ དོན་ལས་ མི་སྡེ་ལས་བྱེད་པ་ཚུ་ལུ་ ལྷོགས་གྲུབ་གོང་འཕེལ་གྱི་སྤྱོད་བཅར་ འཕྲོ་མཐུད་དེ་ར་ འཐོབ་ནི་ཡོད་པ་ དེས་བརྟེན་བཟོ་ནི་དང་ ཨ་ལུ་ཚུ་ གཅེས་སྤྱོད་ ཅད་ སྤྱོད་པའི་རིང་ལུ་ རོ་རྒྱུད་གཅེས་སྤྱོད་འཆར་གཞི་སྒྲགས་ཏེ་ འགྱུར་བ་མེད་པའི་ རྒྱབ་སྐྱོར་བྱིན་དགོ།

e. Monitor the quality of care, including by verifying whether they adhere to minimum norms and standards; conduct regular and substantive reviews of placements in care, with a view to facilitating the reintegration of children into their families and communities whenever possible; and enable the reporting, monitoring, remedying and effective prosecution of maltreatment of children;

༩༩ གཅེས་སྤྱོད་གི་ སྤྱོད་ཚད་ལྡན་ཏོག་འབད་ནི་དང་ ཁོང་གིས་ རྒྱུད་མཐའི་ལམ་ལུགས་དང་ ཚད་གཞི་ལུ་ གནས་ཡོད་མེད་གྱི་ བདེན་དཔྱད་འབད་ནི། ཨ་ལུ་ཚུ་ ཁོང་པའི་བཟའ་ཚང་དང་ མི་སྡེ་ནང་ ག་དེ་འབད་ཚུགས་ཚུགས་ འོག་གཅིག་སྤྲིལ་འབད་ནིའི་ ལྷན་ཐབས་ལུ་ གཅེས་སྤྱོད་ནང་བཞག་ནིའི་ དུས་ ཚུན་དང་ ཁུངས་ལྷན་གྱི་ བསྐྱར་ཞིབ་འབད་ནི་དང་ ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་ སྤྱོད་བཅར་བྱིན་པའི་སྐོར་ལས་ སྤྱོད་ཅུ་དང་ ལྷ་ཏོག་འབད་ནི་ བཅོམ་རྒྱུ་མི་ དེ་ལས་ དོན་ སྤྱོད་ཚན་སྤྱོད་ ཉམས་བཤེར་འབད་ནི་ཚུ་ཚུད་དགོ།

f. Provide quality education, skills, housing and opportunities for independent living for children leaving alternative care, including by developing standards for accreditation of civil society organizations providing such support;

༩༩ གནམ་ཁ་ཚན་གྱི་གཅེས་སྤྱོད་ནང་ལས་ ཐོན་འགྲོ་མི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་ སྤྱོད་ཚད་ཚན་གྱི་ ཤེས་ཡོན་དང་ རིག་རྩལ་ སྤྱོད་ཁྱིམ་ དེ་ལས་ རང་དབང་ཚན་ གྱི་ འཛོ་སྤྱོད་གོ་སྐབས་ཚུ་བྱིན་དགོ་པ་བཞིན་དུ་ འདི་བཟུམ་པའི་ རྒྱབ་སྐྱོར་འབད་མི་ མི་སྡེ་ལས་ཚོགས་ ཁ་འཛོག་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ ཚད་གཞི་བཟོ་ནི་ཚུ་ཚུད་ དགོ།

g. Ensure the best interests of the child in adoption proceedings and the provision of pre-adoption and post-adoption services and monitoring;

༩༩ རྒྱུ་ཚབ་ལེན་ནིའི་ བྱ་རིམ་ཚུ་ནང་ ཨ་ལུ་འི་མཐའ་དོན་བྲག་ཤོས་དང་ རྒྱུ་ཚབ་མ་ལེན་པའི་ཉེ་མ་དང་ རྒྱུ་ཚབ་ལེན་ཚར་བའི་རྒྱུ་ལུ་ ཞབས་ཏོག་ དང་ ལྷ་ཏོག་ཚུ་ དེས་བརྟེན་ཡོད་པ་བཟོ་དགོ།

h. Consider ratifying the 1993 Hague Convention on Protection of Children and Cooperation in Respect of Inter-country Adoption.

༩༩ རྒྱལ་ཁབ་ནང་འཁོད་གྱི་ རྒྱུ་ཚབ་ལེན་ནིའི་ཐད་ལུ་ ཨ་ལུ་འི་ཉན་སྤྱད་དང་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་སྐོར་ལས་ སྤྱི་ལོ་༡༩༩༣ ལོའི་ཕྱི་གྲུ་མཐུན་གྲོས་ རྒྱབ་ སྐྱོར་ཁ་འཛོག་གི་དོན་ལུ་ བརྟེན་འཛོག་འབད་དགོ།

F. Children with disabilities (art. 23)

ཆ. དབང་པོ་སྐྱོན་ཅན་གྱི་ཨ་ལུ་ ༼ རྩ་ཆ་ ༢༣ པ་ ༽

32. Noting with concern the number of children with disabilities who are sent to monastic schools, the Committee recommends that the State party:

༣༢. དབང་པོ་སྐྱོན་ཅན་གྱི་ཨ་ལུ་ཚུ་ དག་འདུན་སློབ་གྲྭ་ནང་ བཏང་མི་འདི་ལུ་ ཆ་གུང་དང་བཅས་པ་སྤེ་ སེམས་ཁར་ངེས་ཏེ་ རྩོམ་ཆུང་གིས་ འཕུས་མི་ རྒྱལ་ཁབ་ཨ་ལུ་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་།

a. Revise national legislation, including the Child Care and Protection Act, in line with the human rights-based approach to disability, designate an entity responsible for implementing the action plan on disability, and ensure that this entity has sufficient human, technical and financial resources for ensuring the rights of children with disabilities;

༼ ༡ རྩོམ་ཆུང་ཨ་ལུ་ འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་དབང་ལུ་ གཞི་བཞག་པའི་ ཐབས་ལམ་དང་འབྲེལ་ཏེ་ ཨ་ལུའི་གཅེས་སྤྱོད་དང་ཉན་སྤྱད་བཅའ་ཁྲིམས་ བཅིས་ཏེ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ཁྲིམས་ལུགས་ཚུ་ བསྐྱར་ཞིབ་འབད་དགོ། འདི་ནང་ དབང་པོ་སྐྱོན་ཅན་གྱི་སྐོར་ལས་ དང་ལེན་འཆར་གཞི་ལག་ལེན་འཐབ་མི་ འགན་ཁུར་ཅན་གྱི་ ལས་སྡེ་ཅིག་ རོས་འཛིན་འབད་ནི་ ལས་སྡེ་འདི་ལུ་ མི་སྡེ་བས་དང་ འཕུལ་རིག་ དེ་ལས་ དདུལ་འབྲེལ་གྱི་ཐོན་ཁུངས་ ལངས་སྤེལ་དཔ་ རེས་བཟན་བཟོ་ནི་ཚུ་ཚུད་དགོ།

b. Strengthen early detection and early intervention services, including by developing and ensuring multisectoral coordination for the effective referral of children with disabilities to specialized healthcare and other support services;

༼ ༢ རྩོམ་ཆུང་ཨ་ལུ་ཚུ་ དམིགས་བསལ་གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲུག་དང་ རྒྱབ་སྐྱོར་གྱི་ ཞབས་ཏྲུག་གཞན་ཚུ་ནང་ ཕན་ཚུས་ཅན་སྤེ་ གཏང་ནིའི་ རོན་ལུ་ ལས་སྡེ་སྤྲོ་ཆོགས་ཀྱི་ མཉམ་འབྲེལ་གོང་འཕེལ་གཏང་ནི་དང་ རེས་བཟན་བཟོ་ནི་ཚུ་བཅིས་ཏེ་ སྤྲོ་བོང་ལས་ བཟག་དཔུང་འབད་ནི་དང་ དུས་ཚོད་ ཁར་ བར་འཛུལ་འབད་ནི་གི་ ཞབས་ཏྲུག་ སྤྱིང་སྤྱི་བཟོ་དགོ།

c. Ensure the right of children with disabilities to grow up in their family environment, including by strengthening support for parents, with a view to eliminating the practice of sending such children to monastic schools;

༼ ༣ རྩོམ་ཆུང་ཨ་ལུ་ཚུ་ དག་འདུན་སློབ་གྲྭ་ནང་ གཏང་སློལ་ཡོད་མི་ རྩ་ཆེད་གཏང་ནི་ལུ་དམིགས་ཏེ་ ཕམ་ཚུ་ལུ་ རྒྱབ་སྐྱོར་འབད་ཐབས་ སྤྱིང་སྤྱི་བཟོ་ནི་ཚུ་བཅིས་ཏེ་ ཁོང་རའི་བཟའ་ཚང་གི་གནས་སྤངས་ནང་ སྤྱོད་ནི་གི་ ཐོབ་དབང་ཡོད་པ་ རེས་བཟན་བཟོ་དགོ།

d. Strengthen support for the social integration and individual development of children with disabilities, including by ensuring their access to early childhood care and development, personal assistance, rehabilitation and reasonable accommodation for their full inclusion in all areas of public life, including education, health, play and cultural activities;

༼ ༤ རྩོམ་ཆུང་ཨ་ལུ་ཚུ་ མི་སྡེ་ནང་ འབྲེལ་མཐུན་བཟོ་ནི་དང་ རང་རྒྱུད་གོང་འཕེལ་གྱི་ རྒྱབ་སྐྱོར་ སྤྱིང་སྤྱི་བཟོ་ཐོག་ལས་ ཨ་ལུའི་གཅེས་ སྤྱོད་དང་གོང་འཕེལ་གྱི་ཐོབ་ལམ་དང་ རང་སྲིད་གྲོགས་རམ་ མི་ཆོ་ཉམས་གསོ་ དེ་ལས་ ཤེས་རིག་དང་ གསོ་བ་ རྩེད་རིགས་དང་ ལམ་སློལ་ལས་སྡེ་ཚུ་ བཅིས་ཏེ་ མི་མང་གི་མི་ཆོ་ནང་ བཅའ་མར་སྤེལ་བྱ་གཏོགས་ཐབས་ལུ་ འོས་འབབ་ཅན་གྱི་ རྫོད་གནས་འཛོལ་རྒྱགས་པ་ རེས་བཟན་བཟོ་ནི་ཚུ་ཚུད་དགོ།

༼ཅ༽ འབྲེལ་ཡོད་མཁས་མཆོག་ཆ་མཉམ་ལུ་ དབང་པོ་སྐྱོན་ཅན་གྱི་ ཨ་ལུ་ཚུ་གི་ ཐོབ་དབང་དང་ དམིགས་བསལ་གྱི་དགོས་མཁོ་ དེ་ལས་ གོ་སྐབས་ དང་ ཤེས་ཡོན་ཆ་ཚད་གི་ རྒྱལ་ཡོངས་ལམ་སྟོན་སྐོར་ལས་ སྤྱོད་བཅར་འགོ་འདྲན་འཐབ་དགོ།

f. Ensure that awareness-raising campaigns on disability address societal misperceptions about disability and promote a positive image of them as rights-holders;

༼ཆ༽ དབང་པོ་སྐྱོན་ཅན་གྱི་སྐོར་ལས་ གོ་བ་བཅས་སྤྱོད་འབད་མི་ ལས་རིམ་ཚུ་གིས་ དབང་པོ་སྐྱོན་ཅན་གྱི་སྐོར་ལས་ མི་སྤྲེའི་མནོ་ལུ་གསལ་བན་པ་ཚུ་ བསལ་ཚུགས་ཐབས་འབད་དེ་ དབང་པོ་སྐྱོན་ཅན་གྱི་ ཐོབ་དབང་ཡོད་པའི་ མིང་གཏམ་ཡར་དྲག་གཏང་དགོ།

g. Take the necessary measures to withdraw its reservations to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, particularly to articles 18(1)(b) and 23(1)(c).

༼ཇ༽ དབང་པོ་སྐྱོན་ཅན་གྱི་ ཐོབ་དབང་མཐུན་གྲོས་ནང་ དམིགས་བསལ་དུ་ ཟུ་ཚན་ ༡༥ གྱི་ ༡༨(༡)(b) ནང་ ༢༣(༡)(c) གྱི་ བ་ དགག་ཆ་ འབད་ཡོད་མི་འདི་ཚུ་ སྤྱིར་བཏོན་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ དགོས་མཁོ་བའི་ ཐབས་ལམ་ཚུ་བཏོན་དགོ།

G. Health (arts. 6, 24 and 33)

ཇ. གསོ་བ་ གྱུ་ཚན་ ༦ པ་དང་ ༢༤ པ་ ༣༣ པ།

Health and health services

གསོ་བ་དང་ གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག།

33. The Committee welcomes the measures taken to ensure health services for children, including the National Nutrition Strategy and Action Plan 2021-2025, but is concerned about the infant mortality rate and the access of children in remote areas to health services. The Committee recommends that the State party:

༣༣. ཚོགས་རྒྱུ་ལྷན་ རྒྱལ་ཡོངས་ཟས་བཅུད་གྱི་ ཐབས་བྱས་དང་དང་ལཱ་འཆར་གཞི་༢༠༢༡-༢༠༢༥ ཅན་མ་བརྩིས་ཏེ་ ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་ གསོ་བའི་ཞབས་ ཏྲོག་དཔེ་བརྟན་བཟོ་ནི་གི་ ཐབས་ལམ་བཏོན་མི་ལུ་ ལེགས་མཐོང་འཛིན་ཡོད་ཅུང་ ཨ་ལུ་མས་སྤྱི་ཤི་རྒྱུན་གྱི་ཚད་གཞི་དང་ མཐའ་ཟུར་གྱི་ས་གནས་ཚུ་ ནང་གི་ ཨ་ལུ་ཚུ་གིས་ གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག་མ་ཐོབ་མི་ལུ་ ཆ་གྲུང་ཡོད་ཟེར་བཀོད་རྟུག། འདི་འབད་ཕྱ་ལས་ ཚོགས་རྒྱུ་ལྷན་ འཐུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ གོ་ས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་།

d. Strengthen support for the social integration and individual development of children with disabilities, including by ensuring their access to early childhood care and development, personal assistance, rehabilitation and reasonable accommodation for their full inclusion in all areas of public life, including education, health, play and cultural activities;

༼ད༽ དབང་པོ་སྐྱོན་ཅན་གྱི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ མི་སྤྲེའི་ འབྲེལ་མཐུན་བཟོ་ནི་དང་ རང་རྒྱུད་གོང་འཕེལ་གྱི་ རྒྱུ་རྐྱེད་ སྤྱིང་སྤྱི་བཟོ་ཐོག་ལས་ ཨ་ལུ་འི་གཅེས་ སྤྱོད་དང་གོང་འཕེལ་གྱི་ཐོབ་ལམ་དང་ རང་སྤོའི་གོ་གསལ་རམ་ མི་ཆེ་ཉམས་གསོ་ དེ་ལས་ ཤེས་རིག་དང་ གསོ་བ་ རྩོད་རིགས་དང་ ལམ་སྟོལ་ལས་སྡུ་ཚུ་ བརྩིས་ཏེ་ མི་མང་གི་མི་ཆེ་ནང་ བཅའ་མར་སྤེལ་བྱ་གཏོགས་ཐབས་ལུ་ འོས་འབབ་ཅན་གྱི་ སྤྱོད་གནས་འཐོབ་ཚུགས་པ་ དེས་བརྟན་བཟོ་ནི་ཚུ་ཚུད་དགོ།

a. Strengthen measures to ensure access of all children, including children in rural areas, to quality health services, including by increasing the pool of health professionals and expanding health services in remote areas;

༼༡༽ གྲོང་གསེབ་ནང་གི་ ཡུ་ལུ་ཚུ་བརྩིས་ཏེ་ ཡུ་ལུ་ཆ་མཉམ་ལུ་ སྤྲུལ་ཚད་ཅན་གྱི་ གསོ་བའི་ཞབས་ཏོག་ཐོབ་ཚུགས་པ་ ངེས་བརྟན་བཟོ་ནི་དོན་ལུ་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ སྤྲིང་སྤྲི་བཟོ་དགོས་བཞིན་དུ་ འདི་ནང་ གསོ་བའི་མ་ལས་མཆོག་ཚུ་ ཡར་མིང་དང་ མཐའ་བྱུང་གྱི་ ས་གནས་ཚུ་ནང་ གསོ་བའི་ཞབས་ཏོག་ རྒྱ་སྐྱོད་འབད་ནི་ཚུ་ཚུད་དགོ།

b. Reduce infant mortality rates and stillbirths, including by addressing the underlying determinants, introducing evidence-based and adequately resourced programmes for comprehensive newborn health interventions and early paediatric care and ensuring that primary and community health systems have sufficient technical, financial and human resources to implement the 1000 golden days programme;

༼༢༽ ཡུ་ལུ་མས་སྤྲིས་ཤི་རྒྱུན་གྱི་ ཚད་གཞི་དང་ ཤི་སྤྲིས་མར་ཡབ་འབད་ནི་ དེ་ལས་ གཞི་རྟེན་གྱི་ གནད་དོན་ཚུ་ མེལ་ཐབས་དང་ ཡུ་ལུ་གསར་སྤྲིས་གྱི་ གསོ་བའི་བར་འཛུལ་དང་ ཡུ་ལུ་འུ་སྤྲུལ་བཅོས་ཡོངས་སུ་རྒྱ་སྤྲོད་པ་སྤྱི་ འགོ་འབྲེན་འཐབ་ནི་དོན་ལུ་ སྤྱབ་བྱེད་ལུ་གཞི་བཞག་སྟེ་ ཐོན་ཁུངས་ལངས་སྤྱོད་ པའི་ ལས་རིམ་ཚུ་ འགོ་བཙུགས་ནི་ དེ་ལས་ གཞི་རྟེན་དང་མི་སྡེ་གསོ་བའི་ལམ་ལུགས་ཚུ་ནང་ ཉིན་གྲངས་༡༠༠༠ འབད་མི་ ལས་རིམ་ལག་ལེན་འཐབ་ ཉིད་དོན་ལུ་ ཐབས་རིག་དང་ དུལ་འབྲེལ་ དེ་ལས་ མི་སྤྲོ་བས་ལངས་སྤྱོད་པ་ ངེས་བརྟན་བཟོ་དགོ།

c. Eliminate malnutrition among children, including stunting, micronutrient deficiency, overweight and obesity, by, inter alia, allocating sufficient resources for the implementation of the National Nutrition Strategy and Action Plan 2021-2025, promoting proper infant and young child-feeding practices, providing micronutrient supplements to all children and pregnant women, and raising public awareness of good nutrition and the benefits of exclusive breastfeeding;

༼༣༽ རྒྱལ་ཡོངས་ཟས་བཟུང་ཐབས་བྱས་དང་ དང་ལེན་འཆར་གཞི་ ༢༠༢༡-༢༠༢༥ ཅན་མ་ ལག་ལེན་འཐབ་ནི་དོན་ལུ་ ཐོན་ཁུངས་ལངས་སྤྱོད་ བགྲམ་འབད་ཐོག་ལས་ གཞུགས་སྤྲོམ་འབྱོར་ལུ་ བར་ཆད་བྱུང་མི་དང་ ཟས་བཟུང་ཉུང་བའི་དཀའ་ངལ་ ལྷིང་ཚད་མཐོང་གས་དང་ ཉམས་ཡོད་མི་བརྩིས་ཏེ་ ཡུ་ལུ་ཚུ་འི་ནང་འཁོད་ལུ་ ཟས་བཟུང་ལངས་མེད་པའི་དཀའ་ངལ་ རྩ་མེད་གཏང་དགོས་མ་ཚད་ མས་སྤྲིས་དང་ ཡུ་ལུ་ཚུང་ཀུ་ལུ་ ཞོམ་ཚུལ་ལྟན་སྟེ་ བྱིན་ ཐངས་ཚུ་ ཡར་བྱག་གཏང་ནི་ ཡུ་ལུ་དང་ ཡུ་ལུ་ཆགས་མི་ ཞམ་སྤྲུལ་ཆ་མཉམ་ལུ་ ཟས་བཟུང་ལྟན་ཐབས་བྱིན་ནི་ དེ་ལས་ ཟས་བཟུང་ལེགས་ཤོམ་དང་ དམིགས་བསལ་དུ་ ཡའི་གི་ཞོམ་བྱིན་ནི་དེ་ ཁོ་མན་ཚུ་ཡོད་པའི་སྒྲོར་ མི་མང་ལུ་ གོ་བ་བརྟན་སྤྱོད་འབད་དགོ།

d. Strengthen implementation of the International Code of Marketing of Breast-milk Substitutes.

༼༤༽ སྤྲིས་མའི་ཞོམ་གྱི་ཆབ་ལུ་ རྒྱལ་སྤྱི་ཚོང་འབྲེལ་སྤྲིག་གཞི་ ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ལུ་ འུགས་བཏོན་དགོ།

Mental Health

སེམས་ཁམས་འཕྲོད་བསྟེན།

34. The Committee notes the establishment of the PEMA Secretariat to address mental health and recommends that the State party:

༣༤. ཚོགས་རྒྱུ་གིས་ སེམས་ཁམས་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་ དཀའ་ངལ་སེལ་ཐབས་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ ཡུལ་ལྗོངས་འཕྲོད་བསྟེན་ཡིག་ཚང་ གཞི་བཙུགས་འབད་མི་ ལུ་ སེམས་ཁམས་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་ འཕུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ བློ་སྦྱོར་བཞག་གོ་ཏེ་མི་འདི་ཡང་།

a. Develop a national mental health programme dedicated to children, with a focus on prevention, that is adequately resourced and includes measures to: (i) address the underlying causes of poor mental health among children, including those that have been exacerbated as a result of the COVID-19 pandemic; (ii) provide outpatient, community-based, child-sensitive, therapeutic and interdisciplinary mental health services; and (iii) provide screening for mental health issues and early prevention services in schools, including through the deployment of more guidance counsellors in all schools;

༡༩༩ ལུ་ལུ་རྒྱ་ལུ་ཆེད་དུ་དམིགས་ཏེ་ རྩོན་འགོག་ལུ་ གཙོ་བོར་བཏོན་པའི་ རྒྱལ་ཡོངས་ སེམས་ཁམས་འཕྲོད་བསྟེན་ལས་རིམ་ཅིག་བཙུགས་ཏེ་ ཐོན་ ཁུངས་ལངས་སྤེལ་ཡོད་པ་བཟོ་ནི་དང་ ཐབས་ལམ་འདི་ནང་ གྲ་ལུ་ རན་ཡམས་གོ་བཅོམ་ལས་བཞུན་ གནས་སྤངས་སྐྱོད་གསལ་འགྲོ་མི་རྒྱ་བརྩིས་ཏེ་ ལུ་ལུ་ རྒྱ་གི་ནང་འཁོད་ སེམས་ཁམས་འཕྲོད་བསྟེན་ རྐྱེད་གསལ་ཐལ་མའི་ རྒྱ་རྒྱུན་གཙོ་བོ་རྒྱ་སེལ་ནི། གྲ་ལུ་ སྤྱི་སྤྱོད་ནད་པ་དང་ མི་སྤྲེལ་གཞི་བཞག་ ལུ་ལུ་ཚོར་ ལུགས་ཅན་ སྤྱི་གཟུགས་སྤྲོན་བཅོས་དང་ ཡན་རྒྱུན་གྱི་ སེམས་ཁམས་གསོ་བའི་ཞབས་ཏོག་རྒྱ་སྤྱོད་ནི། གྲ་ལུ་ སྤྱོད་བྲལ་ག་རའི་ནང་ ལམ་སྤྲོན་བསྐྱབ་སྤྲོན་ པ་ མངམ་བཙུགས་ཐོག་ལས་ སྤྱོད་བྲལ་རྒྱ་སྤྱོད་ སེམས་ཁམས་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་ གནད་དོན་རྒྱ་ བཟླ་དཔུང་འབད་ནི་དང་ སྤྱོད་བྲལ་ག་ རྩོན་འགོག་ཞབས་ཏོག་ རྩོན་འགོ་རྒྱ་སྤྱོད་དགོ།

b. Promote specialist training in mental health, with a view to addressing the shortage of qualified professionals, including child and adolescent psychologists and psychiatrists, to meet the mental health needs of children;

༢༠༠ ལུ་ལུ་རྒྱ་གི་ སེམས་ཁམས་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་ དགོས་མཁོ་འབྲུག་ནིའི་དོན་ལུ་ ལུ་ལུ་དང་གཞིན་རྒྱུ་གི་ སེམས་ཁམས་རིག་པ་དང་ སེམས་ཁམས་ གྱི་ སྤྲོན་བཅོས་མཁུ་མཆོག་རྒྱ་བརྩིས་པའི་ ཁུང་རིག་ལྡན་པའི་ མཁུ་མཆོག་ལངས་མེད་པའི་ དཀའ་ངལ་སེལ་ཐབས་ལུ་དམིགས་ཏེ་ སེམས་ཁམས་ འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་ དམིགས་བསལ་སྤྱོད་བཟླ་ཡར་བྲག་གཏང་དགོ།

b. Promote specialist training in mental health, with a view to addressing the shortage of qualified professionals, including child and adolescent psychologists and psychiatrists, to meet the mental health needs of children;

༢༠༡ ལུ་ལུ་རྒྱ་གི་ སེམས་ཁམས་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་ དགོས་མཁོ་འབྲུག་ནིའི་དོན་ལུ་ ལུ་ལུ་དང་གཞིན་རྒྱུ་གི་ སེམས་ཁམས་རིག་པ་དང་ སེམས་ཁམས་ གྱི་ སྤྲོན་བཅོས་མཁུ་མཆོག་རྒྱ་བརྩིས་པའི་ ཁུང་རིག་ལྡན་པའི་ མཁུ་མཆོག་ལངས་མེད་པའི་ དཀའ་ངལ་སེལ་ཐབས་ལུ་དམིགས་ཏེ་ སེམས་ཁམས་ འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་ དམིགས་བསལ་སྤྱོད་བཟླ་ཡར་བྲག་གཏང་དགོ།

c. Conduct awareness-raising activities for children, parents and educators on how children can seek support for mental health issues and to remove the stigma associated with such services.

༼ག༽ ཨ་ལུ་ཚུ་གིས་ སེམས་ཁམས་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་གནད་དོན་ཚུ་ལུ་ རྒྱབ་སྐྱོར་ག་དེ་སྟེ་ ཡེན་ནི་ཡིན་ན་དང་ འདི་བཟུམ་གྱི་ ཞབས་ཏོག་དང་འབྲེལ་བའི་ རྣམ་ཏོག་ཚུ་ལུ་ མེད་པ་བཟོ་ཐབས་ལུ་ ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་དང་ སམ་ དེ་ལས་ སློབ་སྦྱོར་པ་ཚུ་ལུ་ གོ་བ་བརྒྱུད་གྱི་ལས་སྒུ་ཚུ་ འགོ་འདྲེན་འཐབ་དགོ།

Adolescent health

གཞོན་ཅུང་གི་ གཟུགས་ཁམས་འཕྲོད་བསྟེན།

35. The Committee notes with appreciation the establishment of adolescent-friendly health service units in some hospitals, but is deeply concerned about the high teenage pregnancy rate; adolescents' limited access to abortion, family planning services and free contraceptives; and the criminalization and stigmatization of adolescents identified as substance users.

༣༥. ཚོགས་རྒྱུང་གིས་ སྤྱན་ཁང་དག་པ་ཅིག་ནང་ གཞོན་ཅུང་དང་མཐུན་པའི་ གསོ་བའི་ཞབས་ཏོག་གྲེ་ཕྱན་ གཞི་བཙུགས་འབད་མི་ལུ་ ངལ་རངས་ཡོད་ལུགས་ བཏོད་པ་དང་འབྲེལ་ ན་གཞོན་མངལ་ཆགས་ཚད་གཞི་མཐོང་གས་ ཡོད་མི་དང་ གཞོན་ཅུང་ཚུ་ལུ་ མངལ་བཤལ་གཏང་ནི་དང་ བཟའ་ཚང་འཆར་གཞིའི་ཞབས་ཏོག་ དེ་ལས་ རིན་མེད་སྤྱོད་འགོག་མཐུན་ཆུན་གྱི་ ཐོབ་སྤྱོད་ཉུང་སུ་ཅིག་ལས་མེད་པའི་ཁར་ སྤྱོད་ལཱ་ག་ཡིན་པ་སྟེ་ རོས་འཛིན་འབད་མི་ གཞོན་ཅུང་ཚུ་ ཉེས་ཅན་དང་ སྤྱོན་བརྒྱུད་འབད་མི་ལུ་ ཆ་གུང་སྤྱོད་ལང་སྟེ་ཡོད།

36. The Committee urges the State party to:

༣༦. ཚོགས་རྒྱུང་གིས་ འཐུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ ནན་བསྐྱལ་འབད་མི་འདི་ཡང་།

a. Strengthen measures to address the high teenage pregnancy rate and ensure their access to age-appropriate family planning services and free contraceptives, including in collaboration with civil society;

༼ཁ༽ གཞོན་ཅུང་གི་མངལ་ཆགས་ཚད་གཞི་ མཐོང་གས་ཡོད་མི་ སེམས་ཁམས་ལཱ་ཚུ་ སྤྱིང་སྤྱོད་བཟོ་ནི་དང་ མི་སྡེ་ལས་ཚོགས་དང་ མཉམ་འབྲེལ་བཟུས་པའི་ ཁོང་རའི་ལོ་ཚད་དང་ཕྱན་པའི་ བཟའ་ཚང་འཆར་གཞིའི་ ཞབས་ཏོག་དང་ རིན་མེད་སྤྱོད་འགོག་གི་ མཐུན་ཆུན་ཚུ་གི་ ཐོབ་སྤྱོད་ཡོད་པ་ རོས་བརྟན་བཟོ་དགོ།

b. Decriminalize abortion in all circumstances, and ensure, in law and in practice, access to safe abortion and post-abortion care services for adolescents, making sure that their views are always heard and are given due consideration as a part of the decision-making process;

༼ཁ༽ ཨ་ལུ་མངལ་བཤལ་གཏང་ནི་འདི་ གནས་སྤངས་ག་རའི་ནང་ ཉེས་འཛུགས་མེད་པ་སྟེ་ བཟོ་ནི་དང་ ཁྲིམས་ལུགས་དང་ལག་ལེན་ནང་ གཞོན་ཅུང་ཚུ་ལུ་ ཉན་སྤང་དང་ཕྱན་པ་སྟེ་ ཨ་ལུ་མངལ་ལས་ བཏོན་གཏང་ནི་དང་ མངལ་བཤལ་བཏང་པའི་ཤུལ་ལས་ སྤྱན་བཅོས་ཞབས་ཏོག་ཚུ་ཐོབ་ཚུགས་པ་ རོས་བརྟན་བཟོ་ནི་ དེ་ལས་ ཁོང་གི་བསམ་འཆར་ཚུ་ དུས་རྒྱུན་དུ་ ཉན་ཐོག་ལས་ ཁྲོས་ཐག་གཅོད་ནི་གི་ བྱ་རིམ་ཆ་ཤས་ཅིག་སྟེ་ བཟོ་འཛིན་འབད་དགོ།

c. Ensure that sexual and reproductive health education includes education on sexual and reproductive health rights, sexual diversity, responsible sexual behaviour and prevention of early pregnancy and sexually transmitted infections;

༼ག༽ འདོད་སྤྱོད་དང་ སྤྱི་ཚུན་འཕྲོད་བསྟེན་ཤེས་ཡོན་ནང་ འདོད་སྤྱོད་དང་ སྤྱི་ཚུན་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་ཐོབ་དབང་ དེ་ལས་ འདོད་སྤྱོད་སྒྲ་མང་དང་ འགན་འཁུན་གྱི་འདོད་སྤྱོད་སྤྱོད་ལས་ དུས་ཚོད་མ་རྟམ་ལས་ མངལ་ཆགས་ནི་དང་ འདོད་སྤྱོད་ལས་བརྟེན་པའི་ རྟོག་པའི་ཚུ་ སྤྱི་མཐོག་གི་ ཤེས་ཡོན་བྱིན་ནི་ ཚུ་ཚུད་དགོ།

d. Provide children and adolescents with objective information and life-skills education on preventing substance abuse, including tobacco, alcohol and solvents (sniffing), and ensure that professionals working with and for children receive training on taking a child rights-based approach to addressing substance abuse;

༼ང༽ ཨ་ལུ་དང་ གཞོན་ཅུང་ཚུ་ལུ་ ཏམ་ཁུ་དང་ ཆང་མིགས་ བཞུ་ཆས་དྲིམ་ཅུམ་ནི་ཚུ་བཅིས་ཏེ་ སྤྱི་ཚུ་ལོག་སྤྱོད་སྤྱོད་འགོག་སྒྲོར་ལས་ དམིགས་ལྡན་གྱི་བདེ་དོན་དང་ མི་ཚེ་སྤྱོད་ནི་གི་ རིག་ཅུལ་ཤེས་ཡོན་བྱིན་ནི་དང་ ཨ་ལུ་ཚུ་དང་གཅིག་ཁར་ ལཱ་འབད་མི་ མཁས་མཆོག་ཚུ་ལུ་ ཨ་ལུ་འཛིན་ཐོབ་དབང་ལུ་ གཞི་བཞག་པའི་ སྤྱི་ཚུ་ལོག་སྤྱོད་བཀག་ཐབས་གྱི་ སྤྱོད་བདེ་བྱིན་དགོཔ་ དེས་བརྟེན་བཟོ་དགོ།

e. Ensure that adolescents identified as substance users are not isolated in closed spaces or institutions away from families and communities, are treated as victims, have access to adequate referral and community-based, adolescent-friendly and accessible drug dependence treatment services without stigmatization, and are able to return to school after completing their treatment.

༼ཅ༽ སྤྱི་ཚུ་ལོག་སྤྱོད་འཐབ་མི་སྤྱི་ དོས་འཛིན་འབད་མི་ གཞོན་ཅུང་ཚུ་ བཟུང་ཆང་དང་ མི་སྤྱི་ལས་ ཐག་ཅིང་སར་ སྤྱོད་བསྐྱམས་བཞག་སའི་ས་གོ་ཡང་ན་ གཞུག་སྤྱོད་ནང་ རང་རྒྱུ་སྤྱི་ བཞག་ནི་མེད་པ་ དེས་བརྟེན་བཟོ་དགོཔ་ ཁོང་ཆ་ཁྲབ་ ཉམས་སྐྱོད་པ་སྤྱི་ བཅི་འཛོག་འབད་དེ་ གཞན་ཁར་གཏང་ནི་དང་ མི་སྤྱི་གཞི་བཞག་ དེ་ལས་ གཞོན་ཅུང་ཚུ་དང་མཐུན་པ་སྤྱི་དང་ སྤྱི་ཚུ་ལུ་བརྟེན་པའི་ སྤྱི་ཚུ་བཅོས་ཞབས་ཏོག་ཚུ་ རྒྱུ་རྟོག་གཞི་ཡང་མེད་པར་ ཐོབ་ནི་དང་ སྤྱི་ཚུ་བཅོས་འབད་ཆར་བའི་ཤུལ་ལུ་ ཁོང་ཆ་ཁྲབ་ ལོག་སྤྱོད་སྤྱོད་ལུ་འོང་ཚུགས་པ་ དེས་བརྟེན་བཟོ་དགོ།

H. Standard of living (arts. 18 (3), 26 and 27 (1)-(3))

ཉ. འཛོ་བའི་གནས་ཚད་ ོ་ཚུ་ཚན་ ༡༩ ོ་ཟློཔ་ ༢༦ པ་དང་ ༢༧ ོ་ཟློཔས་ ོ་ཟློཔ་༼

a. Develop an inclusive social protection programme, coordinated by a designated government entity, to identify and support children in disadvantaged situations;

༼ག༽ དོས་འཛིན་ཅན་གྱི་ གཞུང་གི་ལས་སྡེ་ཅིག་གི་ འགོ་འདྲིན་ཐོག་ དཀའ་ངལ་ཅན་གྱི་ གནས་སྐྱད་ས་ཚུ་ནང་ཡོད་པའི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ དོས་འཛིན་དང་ རྒྱབ་སྐྱོར་འབད་ནི་འདོད་ལུ་ དམིགས་བསལ་གྱི་ མི་སྤྱི་ཉན་སྤྱོད་ལས་རིམ་ཅིག་བཟོ་དགོ།

b. Strengthen measures to end child poverty and ensure the right of all children to an adequate standard of living, including with regard to access to adequate housing, water and sanitation;

༼ཁ༽ ཨ་ལུ་འདི་དབུལ་ཕོངས་ཅུ་མེད་གཏང་ནི་གི་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ སྤྱི་དང་སྤྱི་བཟོ་སྤྱི་ སྤྱོད་ཁྲིམ་དང་ འཐུང་ཚུ་ དེ་ལས་ གཅེང་སྤྱི་ཐོབ་སྤྱོད་བཅིས་ཏེ་ ཨ་ལུ་གར་ལུ་ འཛོ་བའི་གནས་ཚད་ལེགས་ལྡན་ཐོབ་སྤྱོད་འབད་ནི་འདོད་ཐོབ་དབང་ཚུ་ དེས་བརྟེན་བཟོ་དགོ།

c. Ensure that measures to combat poverty comply with a child rights-based approach, address the root causes of multidimensional child poverty and inequality, and include a particular focus on children in disadvantaged situations, including children with disabilities, children of single parents, children of migrant informal workers and children in rural areas.

༼ག༽ དབུལ་ཕོངས་གདོང་ལེན་གྱི་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ ལ་ལུ་འཛོལ་དབང་ལུ་ གཞི་བཞག་པའི་ ཐབས་ལམ་དང་ འབྲེལ་ཡོད་པ་ རེས་བརྟན་བཟོན་དང་ ལ་ལུ་འཛོལ་ཕོངས་སྒྲུ་མང་དང་ འབྲེལ་ཐུག་མེད་པའི་ རྒྱ་རྒྱུ་རྩ་མཚུ་སེལ་ནི། ལྷག་པར་དུ་ དབང་པོ་སྒྲོན་ཅན་གྱི་ ལ་ལུ་དང་ སམ་ཡ་གཅིག་གི་ལ་ལུ་ གནས་སྤོ་འགྲོ་མི་ ལས་མི་ཚུ་གི་ ལ་ལུ་དང་ གྲོང་གསེབ་ནང་གི་ ལ་ལུ་ཚུ་བརྩིས་ཏེ་ དཀའ་ངལ་ཅན་གྱི་ གནས་སྤངས་ནང་ཡོད་མི་ ལ་ལུ་ཚུ་ལུ་ དམིགས་གཏད་བསྐྱེད་དེ་ སེལ་ཐབས་འབད་དགོ།

I. Children's rights and the environment (arts. 2, 3, 6, 12, 15, 17, 19, 24 and 26-31)

༨. ལ་ལུ་འཛོལ་དབང་དང་ མཐའ་འཁོར་གནས་སྤངས་ ོ་རྩ་ཚན་ ༢ པ་དང་ ༣ པ་ ༤ པ་ ༡༢ པ་ ༡༣ པ་ ༡༥ པ་ ༡༧ པ་ ༡༩ པ་ རེ་
ལས་ ༢༤ ལས་ ༣༡ པ་ཚུ་ནི།

38. The Committee acknowledges the strong political commitment of, and impressive investments and achievements made by, the State Party in protecting the environment and biodiversity. However, the Committee also notes the possible negative impact of climate change on children's right to health and an adequate standard of living. Recalling its general comment No. 26 (2023) on children's rights and the environment with a special focus on climate change, the Committee recommends that the State party:

༣༨. འབྲུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ཀྱིས་ མཐའ་འཁོར་གནས་སྤངས་དང་ སྤྱི་ཕན་རིགས་སྒྲུ་ ཉན་སྤྱད་གི་དོན་ལུ་ སྤྱི་དོན་གྱི་ ཁས་སྒྲུངས་སྤྱི་སྤྱོད་མི་དང་ ངལ་རངས་ཅན་གྱི་ མ་རྩ་བཅུགས་ཐོག་ལས་ སྤྱོད་འབྲུས་སྤོམ་སྤོར་ བཏོན་མི་ལུ་ ཚོགས་རྒྱུ་གིས་ རོས་ལེན་ཡོད་ལུགས་བཀོད་རྟུག། ཨིན་རུང་ ཚོགས་རྒྱུ་གིས་ གནས་གཤིས་འགྱུར་བསྐྱོད་ལུ་བརྟེན་ ལ་ལུ་འཛོལ་བསྐྱེད་དང་ འཚོ་བའི་གནས་ཚད་ལུགས་ལྡན་གྱི་ ཐོབ་དབང་ལུ་ གཞོད་ཉན་འབྱུང་སྤྱི་ནི་ མས་ ཟེར་བཀོད་རྟུག། ཚོགས་རྒྱུ་གིས་ གནས་གཤིས་འགྱུར་བསྐྱོད་ལུ་ དམིགས་བསལ་གྱི་ དམིགས་གཏད་བསྐྱེད་པའི་ ལ་ལུ་འཛོལ་དབང་དང་ མཐའ་འཁོར་གནས་སྤངས་སྤོར་ལས་ སྤྱི་བཏང་བསམ་འཆར་ཨང་ ༢༤ ོ་ ༢༠༢༣ ོ་ ༥ སེམས་ཁར་བྲན་ཏེ་ འབྲུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་།

a. Strengthen measures to ensure the sustainable use of water resources and to increase the resilience of water, sanitation and health infrastructure, with a view to reducing the risk of climate change-related hazards;

༼ག༽ གནས་གཤིས་འགྱུར་བསྐྱོད་དང་འབྲེལ་བའི་ གཞོད་ཉན་ཚུ་ མར་ཕབ་འབད་ནི་ལུ་ དམིགས་གཏད་བསྐྱེད་དེ་ རྒྱུ་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ ཡུན་བརྟན་སྤྱོད་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་དང་ རྒྱུ་དང་ གཅོང་སྤྱོད་ རེ་ལས་ གསོ་བའི་གཞི་རྒྱུ་ཚུ་གི་ གདོང་ལེན་ཡར་སེང་འབད་ནི་དོན་ལུ་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ སྤྱི་སྤྱོད་བཟོན་གོ།

b. Ensure that the national climate change policy, national disaster management and contingency plans and other policies and programmes addressing environmental protection, climate change and disaster risk management are developed and implemented with child rights impact assessments and taking into account the principles of the Convention and the needs and views of children;

༼ཁ༽ མཐའ་འཁོར་ཉེན་སྐྱོབ་དང་ གནས་གཤིས་འགྱུར་བཟོད་ དེ་ལས་ རྒྱུ་རྩ་གཞི་ཉེན་འཛིན་སྐྱོད་གི་ དཀའ་ངལ་སེལ་ནི་དོན་ལུ་ རྒྱལ་ཡོངས་ གནས་གཤིས་འགྱུར་བཟོད་སྤྱོད་བྱས་དང་ རྒྱལ་ཡོངས་རྒྱུ་རྩ་གཞི་ རིས་མེད་འཆར་གཞི་ གཞན་སྤྱོད་བྱས་དང་ ལས་རིམ་གཞན་ཚུ་བཟོ་སྟེ་ ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ རིས་བརྟན་བཟོ་དགོ། འདི་ཚུ་ ལུ་ལཱ་འོ་ཐོབ་དབང་གི་ ཕན་གཞི་དང་བརྟན་ཞིབ་དང་ མཐུན་གྲོས་ཀྱི་གཞི་ཚུ་ དེ་ལས་ ལུ་ལཱ་ཚུ་གི་དགོས་མཁོ་ དང་ བསམ་འཆར་ཚུ་དང་འབྲེལ་ ལག་ལེན་འཐབ་ཡོད་པ་ རིས་བརྟན་བཟོ་དགོ།

c. Ensure that age-appropriate, safe and accessible mechanisms are in place for children's views to be heard regularly and at all stages of environmental decision-making processes affecting them;

༼ག༽ ལོ་ཚད་དང་བསྟན་ ཉེན་སྲུང་དང་ལྡན་པའི་ ཐབས་ལམ་ཚུ་བཟོ་སྟེ་ ལུ་ལཱ་ཚུ་གི་བསམ་འཆར་ཚུ་ དུས་རྒྱུན་དུ་བཀོད་ཚུགས་པ་ རིས་བརྟན་བཟོ་ནི་ དང་ ཁོང་ལུ་གཞི་པའི་ མཐའ་འཁོར་གནས་སྤངས་ཀྱི་ ཐག་གཅོད་བྱ་རིམ་ག་རེ་ནང་ ཐོབ་སྤྱོད་ཡོད་པ་ རིས་བརྟན་བཟོ་དགོ།

d. Incorporate rights-based environmental education into school curricula at all levels and in the training of teachers, and ensure that it promotes children's awareness of and preparedness for climate change and natural disasters;

༼ང༽ ཐོབ་དབང་ལུ་ གཞི་བཞག་པའི་ མཐའ་འཁོར་ཤེས་ཡོན་འདི་ གནས་རིམ་ག་རེ་ནང་དང་ སློབ་དཔོན་སློབ་བཅར་སྤེལ་ཁང་གི་ སློབ་གྲའི་ཚུ་གཞུང་ ནང་བཅུགས་ཏེ་ ལུ་ལཱ་ཚུ་ལུ་ གནས་གཤིས་འགྱུར་བཟོད་དང་ རང་བཞིན་རྒྱུ་རྩ་གཞི་སྐོར་ལས་ གོ་བཟང་ཡར་བྲག་གཏང་ནི་དང་ ག་སྤྱི་གའབད་ཚུགས་པ་ རིས་བརྟན་བཟོ་དགོ།

e. Strengthen, with the active participation of schools, awareness-raising for children on their right to a clean, healthy and sustainable environment and the enjoyment of the highest attainable standard of health.

༼ཅ༽ སློབ་གྲ་ཚུ་གིས་ ལེགས་ཤོམ་སྟེ་ བཅའ་མར་གཏོགས་ཐོག་ལས་ ལུ་ལཱ་ཚུ་ལུ་ གཅོད་སྤྱོད་དང་ འཕྲོད་བསྟེན་ལེགས་ལྡན་ དེ་ལས་ ལུན་བརྟན་གྱི་ མཐའ་འཁོར་དང་ གསོ་བའི་གནས་ཚད་མཐོ་ཤོས་སྤྱོད་ཚུགས་པའི་ ཐོབ་དབང་ཚུ་གི་སྐོར་ལས་ གོ་བཟང་སྤྱོད་འབད་ནི་ཚུ་ སྤྱིང་སྤྱི་བཟོ་དགོ།

J. Education, leisure and cultural activities (arts. 28-31)

ཐ. ཤེས་རིག་དང་ དལ་ཁོར་ ལམ་སྟོལ་ལས་སྤྱོད་ རྒྱ་ཚན་ ༢༨ ལས་ ༣༡)

Education: aims and coverage

ཤེས་རིག་: དམིགས་གཏད་དང་ཁྱུང་ཚད།

39. The Committee welcomes the measures taken to ensure the access of all children to education and to address bullying in schools, but is deeply concerned about:

༣༩. ཚོགས་རྒྱུད་གིས་ ལུ་ལཱ་ཆ་མཉམ་ལུ་ ཤེས་ཡོན་ཐོབ་ཚུགས་པ་བཟོ་ནི་དང་ སློབ་གྲ་ཚུ་ནང་ དབང་བཅོང་གི་ དཀའ་ངལ་སེལ་ནི་གི་ ཐབས་ལམ་བཏོན་ མི་ལུ་ ལེགས་སོ་གནང་མ་དང་གཅིག་ཁར་ ཚ་གྲུང་སློམ་ལང་དགོས་ བྱུང་མི་འདི་ཡང་།

a. The limited progress in adopting the Education Bill, and that primary education is still not compulsory;

༩༡ ཤེས་རིག་དཔུང་ཡིག་ཆ་འཛོག་འབད་ནི་ལུ་ གྲུབ་འབྲས་ཚད་གཅིག་ལས་བརྒལ་ འཛོན་ནི་མེད་མི་དང་ གཞི་རིམ་ཤེས་ཡོན་འདི་ དེས་པར་དུ་ དགོཔ་སྤེལ་མི།

b. High dropout and repetition rates;

༩༢ སློབ་གྲུན་ལས་ ཐོན་སྡོད་མི་དང་ དཔེ་ཆ་ལོག་ལྟ་བུ་མི་གི་ཚད་མ་ཐོན་གས་ཡོད་མི།

c. The large number of children living in monastic or boarding schools, often due to insufficient access to schools close to their homes, and insufficient mechanisms to monitor children's access to health, psychosocial and other support in such schools;

༩༣ ཨ་ལུ་གྲངས་ཁ་ལེ་ཤ་སྤེལ་ དགོ་འདུན་ ཡང་ན་ ནང་སྡོད་སློབ་གྲུན་ནང་སྡོད་མི་ཚུ་ལུ་ ཁོང་རའི་གྲིམ་གྱི་སློལ་གས་ཁར་ སློབ་གྲུན་ཐོབ་སྡོད་མེད་ པའི་ཁར་ འདི་བཟུམ་གྱི་སློབ་གྲུན་ནང་ གསོ་བ་དང་ བཅའ་ཁྲུན་ དེ་ལས་ རྒྱབ་སྐྱོར་གཞན་ཚུ་གི་ ཨ་ལུ་འཛི་ཐོབ་སྡོད་ལུ་ ལྷོད་ཀྱི་འབད་ནི་གི་ ཐབས་ལམ་ ཚུ་ ཡང་སྤེལ་མི།

d. Children in disadvantaged situations, particularly children living in poverty and children in rural areas, who start living in monastic schools as early as three or four years of age;

༩༤ དཀའ་ངལ་ཅན་གྱི་ གནས་སྒྲུངས་ནང་ཡོད་པའི་ ཨ་ལུ་ཚུ་དང་ དམིགས་བསལ་དུ་ དབུལ་ཕོངས་དང་ ཁྲོང་གསེབ་ཚུ་ནང་གི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ སྤྱི་ལོ་ ༣ དང་༧ ལས་འགོ་བཟུང་ དགོ་འདུན་སློབ་གྲུན་ནང་སྡོད་ནི་ འགོ་བཙུགས་མི།

e. The underrepresentation of girls enrolled in technical training institutes and in non-traditional fields of study;

༩༥ འཕུལ་རིག་སྡེ་དང་བཅས་སྤེལ་ཁང་དང་ སྤྲོལ་སྤེལ་པའི་ སློབ་སྡེ་གི་ ཆོས་ཚན་ཚུ་ནང་ ཐོ་བཀོད་འབད་མི་ བུ་ཚོ་ཚུ་གི་ རོ་ཆ་བརྒྱུད་མི།

f. The limited availability of early childhood education centres;

༩༦ ཨ་ལུ་འཛི་ཤེས་ཡོན་ལྷོ་བ་ཚུ་ དག་པ་གཅིག་ལས་བརྒལ་མེད་མི།

g. Prevalence of violence and bullying, including against lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex children, in schools.

༩༧ སློབ་གྲུན་ནང་ མཚན་མ་གཅིག་འབྲེལ་དང་ ཐོ་གིས་ཐོ་ལུ་དགའ་མི་ ཐོ་མེན་ཐོ་མེན་ ཐོ་མེད་འོ་རྟགས་སོར་མི་ དེ་ལས་ ཐོ་མོ་འབྲེལ་མཉམ་གྱི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་ རུབ་སྡོད་དང་ བང་བཅོང་ནི་ཚུ་ རྒྱབ་ཆེན་སྤེལ་ཡོད་མི།

40. The Committee urges the State party to:

༤༠ ཚེགས་རྒྱུད་གིས་ འཕུལ་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ ནན་བསྐྱལ་འབད་མི་འདི་ཡང་།

a. Adopt legislative measures, including the Education Bill, to ensure, as a matter of priority, that primary education is compulsory and applicable to both public and private educational institutions, as well as to monastic schools and nunneries;

༩༡ གཞི་རིམ་ཤེས་ཡོན་འདི་ གཙོ་རིམ་གྱི་གནད་དོན་ཅིག་སྤེལ་ མི་མང་དང་ སྤྱི་ལོ་ཤེས་རིག་སྤེལ་ཁང་གཉིས་ཆ་ར་གིས་མ་དོ་བར་ དགོ་འདུན་སློབ་གྲུན་ དང་ ཨ་ནེམ་གྲུན་ཚུ་ནང་ དེས་པར་དུ་དགོཔ་དང་ ལག་ལེན་དེས་བཟླ་བཅོམ་ནི་གི་དོན་ལུ་ ཤེས་རིག་དཔུང་ཡིག་བརྩིས་ཏེ་ ཁྲིམས་བཅོམ་ཐབས་ལམ་ཚུ་ ཆ་འཛོག་འབད་དགོ།

b. Continue to address the root causes of school dropouts and repetitions, particularly among children in disadvantaged situations;

༡༧༥ དམིགས་བསལ་དུ་ དཀའ་ངལ་ཅན་གྱི་ གནས་སྤངས་ནང་ཡོད་པའི་ ཨ་ལུ་ཚུ་གི་ནང་འཁོད་ལུ་ སློབ་གྲྭ་ལས་ ཐོན་སྡོད་མི་དང་ དཔེ་ཆ་ལོག་ལྷལ་ མིའི་ རྒྱ་རྒྱུན་གཏོག་ཚུ་ འཕྲོ་མཐུད་དེ་ར་ སེལ་ཐབས་འབད་དགོ།

c. Strengthen measures to improve the quality of education, including by: (i) expanding the implementation of interventions designed to reduce dropouts; (ii) integrating life skills training and modern teaching methods at all levels of education; and (iii) strengthening the training of teachers and education professionals

༡༧༦ ཤེས་རིག་གི་སྤྱི་ཚད་ ཡར་དྲག་གཏང་ནིའི་དོན་ལུ་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ སྤྱིང་སྤྱི་བཟོ་དགོ། འདི་ནང་ ༡༧༦ སློབ་གྲྭ་ནང་ལས་ཐོན་སྡོད་མི་ མར་ བལ་འབད་ནི་ལུ་ དམིགས་གཏད་བསྐྱེད་པའི་ བར་འཛུལ་ལག་ལེན་ རྒྱ་སྐྱེད་འབད་ནི་དང་། ༡༧༧ ཤེས་ཡོན་གྱི་གནས་ཤིང་ག་རའི་ནང་ མི་ཚོ་སྤྱིང་ནི་གི་ རིག་ཅུལ་སྤྱིང་བཟར་དང་ རིག་གསར་གྱི་སློབ་སྦྱོན་ཐབས་ལམ་ཚུ་ འབྲེལ་མཐུན་བཟོ་དགོ། དེ་ལས་ ༡༧༨ སློབ་དཔོན་དང་ ཤེས་རིག་མཁས་མཆོག་ཚུ་གི་ སྤྱིང་བཟར་རྒྱ་བརྟན་བཟོ་དགོ།

d. Review and adapt the content of curricula of monastic schools and nunneries to ensure that they are aligned with national standards, including with regard to the English and ICT curricula;

༡༧༩ དགོ་འདུན་སློབ་གྲྭ་དང་ ཨ་ནེམ་གྲུ་ཚང་ཚུ་གི་ ཨིང་ལྷན་དང་བརྟེན་འབྲེལ་རིག་གི་ ཅུ་གཞུང་བཅུས་ཏེ་ ཅུ་གཞུང་ནང་དོན་ཚུ་ རྒྱལ་ཡོངས་ གནས་ཚད་དང་འབྲེལ་ མཐུན་སྤྱི་གཞི་ཡོད་པ་ རེས་བརྟན་བཟོ་དགོ།

e. Ensure that children living in remote areas can attend school from home wherever possible by increasing the availability of schools in rural areas and strengthening support for parents and caregivers, with a view to discouraging the enrolment of young children in monastic schools;

༡༨༠ མཐའ་ཁུར་གྱི་ ཁྲོད་གསེབ་ཚུ་ནང་ སློབ་གྲྭ་ཚུ་ ཡར་སེང་འབད་དེ་ ཁྲོད་གསེབ་གྱི་ ས་གནས་ཚུ་ནང་སྡོད་མི་ ཨ་ལུ་ཚུ་གིས་ ནམ་རུང་འབད་རུང་ ལྷན་བཞེ་བའི་སྐབས་ ཁྲིམ་ནང་ལས་ སློབ་གྲྭ་ནང་འགོ་རྒྱུགས་པ་ རེས་བརྟན་བཟོ་ནི་དང་ ན་རུང་ཨ་ལུ་ཚུ་ དགོ་འདུན་སློབ་གྲྭ་ནང་ འཛུལ་ནི་ལས་ སེམས་ ལུགས་ཉམས་བཅུག་ནི་ལུ་དམིགས་ཏེ་ བམ་དང་གཅེས་སྤྱིང་འཐབ་མི་ཚུ་ལུ་ རྒྱལ་སྤྱི་སྤྱིང་སྤྱི་འབད་དགོ།

f. Ensure that children attending monastic or boarding schools receive adequate support for their health, psychosocial and other needs, and establish a mechanism for monitoring the quality of such support;

༡༨༡ དགོ་འདུན་ ཡང་ན་ ནང་སྡོད་སློབ་གྲྭ་ཚུ་ནང་ ཤེས་ཡོན་སྤྱིང་མི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་ ཁོང་རའི་འཕྲོད་བསྟེན་དང་ སེམས་ཁམས་ དེ་ལས་ གཞན་དགོས་ མཁོའི་རྒྱལ་སྤྱི་ཡང་མ་སྤེལ་ ཐོབ་རྒྱུགས་པ་བཟོ་ནི་དང་ འདི་བཟུམ་མའི་ རྒྱལ་སྤྱི་གྱི་ སྤྱི་ཚད་ལྷོད་ལྷོད་འབད་ནིའི་ ཐབས་ལམ་གཞི་བཅུགས་འབད་དགོ།

g. Strengthen targeted measures to encourage girls to pursue non-traditional fields of study, such as science, technology, engineering and mathematics;

༡༨༢ བུ་ཚོ་ཚུ་གིས་ ཚན་རིག་དང་ འཕྲུལ་རིག་ བཟོ་རིག་ དེ་ལས་ ཕྱིས་ཚས་ཚན་ལ་སོགས་པ་ ལྷུ་སློལ་མེན་པའི་ ཤེས་ཡོན་སྤྱིང་ནི་གི་ སེམས་ལུགས་ བསྐྱེད་བཅུག་ནིའི་དོན་ལུ་ དམིགས་གཏད་ཅན་གྱི་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ སྤྱིང་སྤྱི་བཟོ་དགོ།

h. Continue to improve access to early childhood education, particularly in rural areas, by: (i) adopting the strategic action plan for multisectoral early childhood care and development and allocating sufficient resources from the national education budget for its implementation; (ii) promoting awareness among parents on the importance of early childhood education; (iii) investing in innovative methods for ensuring access to early childhood education for children in remote areas; and (iv) revising the minimum number of children required for the establishment of centres in rural areas;

༩༩ དམིགས་བསལ་དུ་ མཐའ་ཟུར་ས་གནས་ཀྱི་ ཨ་ལུ་ཀྱི་ ཤེས་ཡོན་ཐོབ་སྟོན་ འཕྲོ་མཐུད་དེ་ར་ ཡར་བླག་གཏང་དགོ་མི་འདི་ཡང་ ༩༩ ལས་ལྟུ་མང་གི་ ཨ་ལུ་འི་གཅིས་སྟོང་དང་ གོང་འཕེལ་གྱི་ ཐབས་བྱས་ལག་ལེན་འཆར་གཞི་ ཆ་འཛོག་འབད་ནི་ དེ་ལས་ རྒྱལ་ཡོངས་ཤེས་རིག་འཆར་ དངུལ་ལས་ ལག་ལེན་གྱི་ ཐོན་ཁུངས་ལངས་སྟེ་ བགོ་བྲགས་འབད་ནི། ༩༩ བས་ཀྱི་ ཨ་ལུ་འི་ཤེས་ཡོན་ཁག་ཆེ་བའི་སྟོར་ལས་ གོ་བ་བརྟེན་ འབད་ནི། ༩༩ མཐའ་ཟུར་གྱི་ས་གནས་ཀྱི་ ཨ་ལུ་ཀྱི་ ཤེས་ཡོན་ཐོབ་སྟོན་ཐོན་འོང་དོན་ལུ་ ཐབས་ལམ་གསར་པ་ཀྱི་ མ་ཙུ་བཙུགས་ནི། ༩༩ མཐའ་ཟུར་གྱི་ ས་གནས་ཀྱི་ རྟེན་གཞི་བཙུགས་འབད་ནི་དོན་ལུ་ ཨ་ལུ་འི་གྲངས་ཁ་ཉུང་ཤོས་དགོང་ཡོད་མི་འདི་ བསྐྱར་ཞིབ་འབད་དགོ།

i. Take targeted measures to eliminate bullying, cyberbullying and other forms of violence in schools, and ensure that such measures encompass prevention, early detection mechanisms, intervention protocols, psychosocial support for victims, mandatory training for teachers on the anti-bullying guidelines and relevant procedures, recording and monitoring of bullying behaviour, and awareness-raising on the harmful effects of bullying;

༩༩ སྟོབ་བྲུ་ཀྱི་ བང་བཅོང་ནི་དང་ ཡོངས་འབྲེལ་ཐོག་ལས་ དབང་བཅོང་འབད་ནི་ དེ་ལས་ རྒྱབ་སྟོན་གཞན་ཀྱི་ རྩ་མེད་གཏང་ནི་དོན་ལུ་ དམིགས་གཏང་ཅན་གྱི་ ཐབས་ལམ་ཀྱི་བཏོན་ནི། འདི་བཟུམ་གྱི་ ཐབས་ལམ་ཀྱི་ སྟོན་འགོག་དང་ དུས་ཐོག་ཤེས་རྟོགས་འབྱུང་ནི་ཐབས་ལམ་ བར་ འཛུལ་གྱི་ལམ་ལུགས་ ཉམས་སྦྱང་ལུ་ སེམས་ཁམས་གྱི་རྒྱབ་སྟོར་འབད་ནི་ བང་བཅོང་སྟོན་འགོག་གི་ ལམ་སྟོན་དང་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ བྱ་རིམ་གྱི་ སྟོར་ལས་ སྟོབ་དཔོན་ཀྱི་ དེས་པར་དུ་ སྟོང་བརྟེན་ནི་ བང་བཅོང་གི་ བྱ་སྟོན་ཐོབ་གོ་དང་ ལྷ་རྟོག་ དེ་ལས་ བང་བཅོང་མི་དང་འབྲེལ་བའི་ གཞན་པ་ རྒྱ་གྲོལ་ལས་ གོ་བ་བརྟེན་འབད་ནི་ཀྱི་ཀྱོང་དགོ།

Inclusive education

ཀྱན་བྱུང་ཤེས་ཡོན། or དམིགས་བསལ་གྱི་ཤེས་ཡོན།

41. The Committee recommends that the State party;

༩༩ ཚུགས་རུང་གིས་ འཇུག་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་།

a. Continue to ensure, including through sufficient resources, the access of children in disadvantaged situations, including children in rural areas, children with disadvantaged socioeconomic backgrounds, children belonging to ethnic minority groups and children born to a foreign parent, to inclusive early childhood education, free primary and secondary education and sporting, recreational, leisure, cultural and artistic activities

༩༩ མཐའ་ཟུར་ས་གནས་ཀྱི་ ཨ་ལུ་དང་ མི་སྡེ་དཔལ་འབྱོར་དང་འབྲེལ་བའི་ དཀའ་ངལ་ཡོད་མི་ཨ་ལུ་ དེ་ལས་ བྱངས་ཉུང་མི་རིགས་སྡེ་ཚན་ཀྱི་ ཨ་ལུ་དང་ བྱི་མི་ཕམ་ཅིག་གི་ ཨ་ལུ་ཀྱི་བརྟེན་ཏེ་ དཀའ་ངལ་ཅན་གྱི་ གནས་སྡངས་ནང་ཡོད་པའི་ ཨ་ལུ་ཀྱི་ ཨ་ལུ་གནས་སྐབས་གྱི་ ཀྱན་བྱུང་ཤེས་ཡོན་ དང་ རིན་མེད་སྟོང་པའི་གཞི་རིམ་དང་འབྲིང་རིམ་ཤེས་ཡོན་ རྩེད་རིགས་ སྟོན་གསེང་ བདེ་ཉམས་ ལམ་སྟོན་དང་ རྒྱ་རྩལ་ལས་སྟེ་གི་དོན་ལུ་ འཕྲོ་མཐུད་ དེ་ར་ ཐོན་ཁུངས་ལངས་སྟེ་ཐོབ་སྟོན་པ་ དེས་བརྟེན་བཟོ་དགོ།

b. Strengthen measures aimed at ensuring that all children with disabilities, including children with autism, have access to inclusive education in mainstream schools, including by: (i) allocating sufficient resources for ensuring reasonable accommodation within the school infrastructure; and (ii) adapting curricula and training and assigning specialized teachers and professionals in integrated classes, so that children with disabilities receive individual support and due attention.

༼ཁ༽ སེམས་ནད་ཡོད་མི་ ཨ་ལུ་བརྩིས་ཏེ་ དབང་པོ་སྤྱོད་ཅན་གྱི་ ཨ་ལུ་ཆ་མཉམ་ལུ་ སློབ་གྲྭ་རྒྱ་ནང་ལུ་ ཀྱན་བྱེད་ཤེས་ཡོན་གྱི་ ཐོབ་སྤྱོད་ཡོད་པ་ དེས་ བརྟན་བཟོ་ནི་ལུ་དམིགས་ཏེ་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ སྤྱིང་སྤྱི་བཟོ་དགོ། འདི་ནང་ འདི་ལྟེ་ སློབ་གྲྭ་འགྱིག་ཏེ་ཁང་ནང་འཁོད་ལུ་ འཕྲོ་འབབ་ཅན་གྱི་ སྤྱོད་གནས་ དེས་བརྟན་བཟོ་ནི་འདི་དོན་ལུ་ ཐོན་ཁུངས་ལངས་སྤྱོད་ བཞོ་བཀའ་འབད་ནི། འདི་ལྟེ་ ཅུ་གཞུང་དང་སྤྱོད་བརྟན་ཚུ་ མཐུན་སྦྲིག་འབད་དེ་ དམིགས་བསལ་ཅན་ གྱི་ སློབ་དཔོན་དང་ བྱུང་རིག་ཅན་ཚུ་ གཅིག་སྦྲིལ་གྱི་ སློབ་ཁང་ནང་ བསྐོ་བཞག་འབད་དེ་ དབང་པོ་སྤྱོད་ཅན་གྱི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་ རོ་རྒྱུང་གི་རྒྱབ་སྦྲོར་དང་ གཙོ་བོར་བཏོན་ནི་ཚུ་རྒྱུད་དགོ།

K. Special protection measures (arts. 22, 30, 32, 33, 35, 36, 37 (b)–(d) and 38–40 of the Convention and the Optional Protocol on the Involvement of Children in Armed Conflict)

ཐ. དམིགས་བསལ་གྱི་ ཉེན་སྲུང་ཐབས་ལམ་ འདི་ལྟེ་ ༢༢ པ་དང་ ༣༠ པ་ ༣༢ པ་ ༣༣ པ་ ༣༥ པ་ ༣༦ པ་ ༣༧ པ་ འདི་ལྟེ་ ལས་ འདི་ལྟེ་ ༥ པ་ དེ་ལས་ ༣༤ ལས་ ༥༠ པ་ཚུན་ འདི་ལྟེ་ ཨ་ལུ་ཚུ་ དྲག་ཆས་དམག་འབྲུག་ནང་གྲུལ་གཏོགས་གྱི་ མཐུན་གྲོས་དང་ གནམ་ཁ་ཅན་གྱི་ དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན།

Children belonging to minority groups, including Lhotshampa children

སྒྲོ་མཆམས་པ་འི་ཨ་ལུ་བརྩིས་ཏེ་ བྱངས་རྒྱུང་མི་རིགས་སྤྱོད་ཅན་ཚུ་གི་ཨ་ལུ།

42. Noting with deep concern the lack of progress in repatriating Lhotshampa children from Nepal, the Committee reiterates its previous recommendations⁸ and urges the State party to:

༥༢. བལ་ཡུལ་ འདི་ལྟེ་ རྒྱལ་ཁབ་ལས་ སྒྲོ་མཆམས་པ་འི་ཨ་ལུ་ཚུ་ འོག་རྒྱལ་ཁབ་ནང་ འོན་ནི་གི་ གྲུབ་འབྲས་མ་ཐོན་མི་ལུ་ ཆ་གྲུང་སྤྱོད་ཡོད་ ལུགས་ བཞོ་དཔ་དང་འབྲེལ་ ཆོགས་རྒྱུང་གིས་ ཉེ་མའི་གྲོས་འདེབས་ཚུ་ ཉན་བསྐྱར་བཞོད་དེ་ འཐུས་མི་རྒྱལ་ཁབ་ལུ་ ཉན་བསྐྱུལ་འབད་མི་འདི་ཡང་།

a. Take effective and urgent measures through constructive dialogue with the Government of Nepal to ensure the return and resettlement of Lhotshampas from refugee camps in Nepal;

༼ཀ༽ བལ་ཡུལ་གཞུང་དང་གཅིག་ཁར་ ཕན་རྐྱབས་ཆེ་བའི་ གསུང་གྲོས་གནང་ཐོག་ལས་ བལ་ཡུལ་གྱི་ སྐྱབས་བཙུན་པ་འི་སྤྱོད་སྤྱོད་ཚུ་ནང་ལས་ སྒྲོ་ མཆམས་པ་ཚུ་ འོག་འོང་སྤྱོད་ གཞིས་ཆགས་རྒྱགས་པ་ དེས་བརྟན་བཟོ་ཐབས་ལུ་ ཕན་ཉུས་ཅན་དང་ འཕྲལ་མཁོའི་ཐབས་ལམ་ཚུ་བཏོན་དགོ།

b. Ensure that all children belonging to minority groups, including Lhotshampa children, are protected against discrimination, and guarantee their rights to nationality, health and education, as well as to enjoy their own culture and to practice their religion or beliefs freely.

༼ཁ༽ སྒྲོ་མཆམས་པ་འི་ ཨ་ལུ་ཚུ་བརྩིས་ཏེ་ བྱངས་རྒྱུང་མི་རིགས་སྤྱོད་ཅན་ཚུ་ནང་ཚུ་མི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ ཉེ་རིང་ཕྱི་ནི་ལས་ ཉེན་སྲུང་འབད་དེ་ རྒྱལ་ཁབ་གྱི་མི་ བྱངས་དང་ གཞི་བ་ ཤེས་རིག་གི་ཐོབ་དབང་ཚུ་ དེས་བརྟན་བཟོ་དགོ་མ་ཆད་ རང་སྤོའི་ལམ་སྤོའི་དང་ ཆོས་ལུགས་ ཡང་ན་ ཡིད་ཆེས་ཚུ་ རང་སྤོའི་ཐོག་ ལག་ལེན་འཐབ་རྒྱགས་པ་བཟོ་དགོ།

⁸ CRC/C/BTN/CO/3-5, para. 42; CRC/C/BTN/CO/2, para. 65.

Economic exploitation, including child labour

ཨ་ལཱའི་ལས་མི་རྒྱུད་པའི་ དཔལ་འབྱོར་གྱི་བཀོད་ལྟོན།

43. The Committee recommends that the State party:

༤༣. ཚོགས་རྒྱུད་གིས་ འཇུག་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་།

a. Intensify labour inspections and improve the monitoring and enforcement of laws and policies on child labour, including in the informal and agricultural sectors, and impose sanctions on violators;

༼༡༽ ལུགས་མཐུན་མིན་མི་དང་ སོན་མ་ལས་སྡེ་རྒྱུ་བཅུས་ཏེ་ ལས་མི་བརྟག་ཞིབ་ བྱ་ཆེར་འབད་དེ་ ཨ་ལཱའི་ལས་མི་གི་ཁྲིམས་ལུགས་དང་ སྲིད་བྱུས་ རྒྱ་ཁྲོག་དང་ བསྟར་སྦྱོད་འབད་ནི་ ཡར་བྱ་གཏང་ནི་དང་ ཁྲིམས་འགལ་འབད་མི་རྒྱུ་ལུ་ ཉེས་ཆད་བཀལ་དགོ།

b. Conduct prevention activities with families and capacity-building for employers, local authorities and other relevant stakeholders;

༼ཁ༽ བཟའ་ཚང་རྒྱུད་པའི་གཞི་ཁར་ སྲོན་འགོག་གི་ལས་སྡེ་རྒྱུ་ འགོ་འབྲེན་འཐབ་ནི་དང་ ལཱ་གཡོག་བྱིན་མི་དང་ ས་གནས་གྱི་དབང་འཛིན་ དེ་ལས་ གཞན་འབྲེལ་ཡོད་ཁེ་བྱོར་པ་རྒྱུ་གི་ ལྷོགས་བྱུབ་ཡར་བྱ་གཏང་དགོ།

Trafficking

ཉེས་ཚེར་།

44. The Committee recommends that the State party strengthen measures to ensure the early identification and referral of child victims of trafficking to appropriate services, and that they are treated as victims and have access to rehabilitation and reintegration services.

༤༤. ཚོགས་རྒྱུད་གིས་ འཇུག་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་ ཉེས་ཚེར་གི་ཉམས་རྒྱུད་ཨ་ལཱ་རྒྱུ་ སྤྱོད་ལས་ ངོས་འཛིན་འབད་ དེ་ འོས་ལྷན་ཞབས་ཏོག་རྒྱུ་ནང་ གཏང་ནི་འདི་དོན་ལུ་ ཐབས་ལམ་རྒྱུ་ སྤྱིང་སྤྱི་བཟོ་དགོཔ་མ་ཚད་ ཉམས་རྒྱུད་པ་སྤྱི་ བཅུ་འཛོག་འབད་དེ་ མི་ཚེ་བསྐྱར་གསོ་ དང་ འོག་གཅིག་སྤྱིལ་འབད་ནི་འདི་ ཞབས་ཏོག་རྒྱུ་ཐོབ་རྒྱུ་ལས་ ངོས་བརྟན་བཟོ་དགོ།

Administration of child justice

ཨ་ལཱའི་བྱང་ཁྲིམས་བདག་སྐྱོང་།

45. Recalling its general comment No. 24 (2019) on children's rights in the child justice system, the Committee recommends that the State party bring its child justice system fully into line with the Convention and other relevant standards, and in particular to;

༤༥. ཨ་ལཱའི་བྱང་ཁྲིམས་ལམ་ལུགས་གྱི་ ཐོབ་དབང་སྐོར་ལས་ ཚོགས་རྒྱུད་གི་ སྤྱིར་བཏང་བསམ་འཆར་ཨང་༢༤ རྒྱ་ཚེར་འབད་དེ་ ཚོགས་རྒྱུད་གིས་ འཇུག་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ ཁོང་རའི་ ཨ་ལཱའི་བྱང་ཁྲིམས་ལམ་ལུགས་འདི་ མཐུན་གྲོས་དང་གཞན་འབྲེལ་ཡོད་གནས་ཚད་རྒྱུ་དང་ ཡོངས་ རྒྱུགས་སྤྱི་ མཐུན་སྤྱི་གའབད་དགོཔ་འདི་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ནང་ དམིགས་བསལ་དུ།

a. Further raise the minimum age of criminal responsibility to at least 14 years of age;

༼༡༽ ཉེས་འཁྲིའི་ལོ་ཚད་དམའ་ཤོས་འདི་ ཉུང་མཐའ་སྟོས་ལོ་༡༤ ལུ་ ཡར་མེད་འབད་དགོ།

༼ཁ༽ ལྷོ་རྩོམ་འགོ་དཔེ་ནི་གྱི་གྲངས་ཁ་ ཡར་མེད་འབད་དེ་ ཁྲིམས་འབྲེལ་མིན་པའི་ཐབས་ལམ་ དཔེར་ན་ ཁ་ལྷན་ལམས་རིམ་དང་ བར་འདུམ་འབད་ནི་ཚུ་
ལུ་ལྷགས་ཅན་བཟོ་ནི་དང་ ག་ཉི་འབད་ཚུ་གསལ་སར་ ཨ་ལཱ་ཚུ་གི་དོན་ལཱ་ དོ་དམ་འོག་ལཱ་མིན་པའི་ ཡངས་བཅོན་ ཡང་ན་ མི་སྡེ་ཞབས་རྟོག་ལ་སོགས་
པའི་ ཐབས་ལམ་ཚུ་ བཏོན་ནི་དང་ འདི་བཟུམ་གྱི་ ཨ་ལཱ་ཚུ་ལཱ་ གསོ་བ་དང་ སེམས་ཁམས་དང་འབྲེལ་བའི་ མི་སྡེ་ཞབས་རྟོག་ཚུ་གི་རྩིན་དགོང་ རེས་བཟན་
བཟོ་དགོ།

༡༥༩ གྲིམས་གྲིབ་ཅིམ་འགོ་བརྒྱུགས་སྐབས་དང་ ཚུད་བཤེར་གྱི་རིང་ལུ་ ཁ་ཉེས་ཐོག་མི་ ཡང་ན་ ཉེས་འགོལ་གྱི་གྲིམས་ལས་འགལ་མི་ ལ་ལུ་ཚུ་ལུ་
མ་ཁས་མ་ཆོག་དང་ རང་དབང་ཅན་གྱི་ གྲིམས་གྲིབ་གྲགས་རམ་ཚུ་ བན་ནུས་ཅན་ཡོདཔ་ དེས་བརྟན་བཟོ་དགོ།

༼ང༽ རོ་དམ་ནང་བཞག་ནི་འདི་ ཐབས་ལམ་མཐུག་དང་ འོས་ལྷན་གྱི་ ཏུས་ལྷན་སྤང་ཀུཅིག་གི་རོན་ལུ་ ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ དེས་བརྟན་བཟོ་དགོས་མ་
ཚད་ གལ་སྤྱིད་ རོ་དམ་ནང་ བྱ་ཐབས་མེད་པར་ བཞག་དགོས་པའི་ གནས་སྤངས་ཤར་ཆེ་ ལཱ་ལུ་རྩེ་ མ་ལེན་རྩེ་དང་གཅིག་ཁར་ བཞག་ནི་མེད་པ་བཟོ་དགོས་
བཞིན་ཏུ་ ཤེས་རིག་དང་ གསོ་བའི་ཞབས་ཏོག་འཛོལ་ནི་ དེ་ལས་ ལཱ་ལུ་དང་མཐུན་པའི་ཉོགས་མཁུང་བཟོ་དགོས་མི་ ཐབས་ལམ་རྩེ་བརྩིས་ཏེ་ རོ་དམ་གྱི་
གནས་སྤངས་རྩེ་ རྒྱལ་སྤྱིའི་གནས་ཚད་དང་མཐུན་པ་སྤེལ་བཟོ་དགོ།

། ཅི་ཏེ་ཨ་ལུ་འི་བྱང་ཁྱིམ་ས་ལམ་ལུགས་ནང་ལས་ ཐོན་འགྲོ་མི་ ཨ་ལུ་ཚུ་ལུ་ མི་ཚོ་བསྐྱར་གསོ་དང་ འོག་གཅིག་སྒྲིལ་འབད་ནི་གི་ ཟུམ་སྤོང་སྤྱིར་སྤྱི་བཟོ་
དགོ། འདི་བརྒྱམ་གྱི་ཞབས་ཏོག་ མཁོ་སྤྱོད་གྱི་དོན་ལུ་ ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ལང་མ་སྡེ་ བགོ་བབས་འབད་ནི་དང་ ཨ་ལུ་ཚུ་ ཁྲོམ་བྱ་ནང་ འོག་འགྲོ་ཚུ་གསལ་བཟོ་ནི་
དེ་ལས་ ཏོགས་མེད་ལག་ཁྱུར་བྱིན་ནི་དེ་དོན་ལུ་ ཤེས་རིག་གི་སྤྱིད་ལུས་ བསྐྱར་ཞིབ་འབད་དགོ།

Optional Protocol on the Involvement of Children in armed conflict

ཨ་ལུ་ཁྱུ་ དཔལ་ཆས་དམག་འབྲུག་ནང་གྲལ་གཏོགས་གྱི་ གདམ་ཁ་ཅན་གྱི་དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན།

46. Recalling its previous recommendations⁹, the Committee recommends that the State party:

༤༦. ཉི་མའི་གྲོས་འདེབས་ཁྱུ་ དྲན་ཚཱ་འབད་དེ་ ཚོགས་རྒྱུང་གིས་ འཐུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་མི་འདི་ཡང་།

a. Explicitly prohibit and criminalize the recruitment of children under 18 years of age by armed forces, non-State armed groups and private military and security companies;

༼༡༽ དམག་གྲུང་ རྒྱལ་ཁམས་གྱི་མེན་པའི་ གོ་མཚན་ཅན་གྱི་ཕྱེ་ཚན་ དེ་ལས་ སྤེར་གྱི་དམག་མི་དང་ ཉན་སྤྱང་ཚོང་ཕྱེ་ཁྱུ་གིས་ སྤྱི་ལོ་༡༨ མན་ཆད་ གྱི་ཨ་ལུ་ཁྱུ་ བཅུགས་ནི་འདི་ དམིགས་བསལ་གྱི་ བཀག་འཛིན་འབད་ནི་དང་ ཉིས་ཅན་གྱི་ བརྩི་འཛུགས་འབད་དགོ།

b. Ensure that enrolment into the Gyalsung programme is limited to children who have completed education, and that safeguards for voluntary enrolment are sufficient;

༼༢༽ རྒྱལ་སྤྱང་ལས་རིམ་ནང་ ཤེས་ཡོན་མཐུག་བསྟུ་མི་ ཨ་ལུ་ཁྱུ་རྒྱུང་མ་གཅིག་ ཐོ་བཀོད་འབད་ཚུགས་པ་ དེས་བརྟན་བཟོ་ནི་དང་ ཁས་སྤངས་ཐོག་ ལས་ ཐོ་བཀོད་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ ཉན་སྤྱང་རྒྱུ་ལང་མ་སྤྱི་ཡོད་པ་ དེས་བརྟན་བཟོ་དགོ།

c. Establish mechanisms for the effective reporting and investigation of any reports of bullying, abuse, sexual harassment and other forms of violence against children in the Gyalsung programme;

༼༣༽ རྒྱལ་སྤྱང་ལས་རིམ་ནང་ ཨ་ལུ་ཁྱུ་ལུ་ བང་བཅོང་བ་དང་ འོག་སྤྱོད་ འདོད་སྤྱོད་གཞོད་འཆོ་ དེ་ལས་ གཞན་རྒྱུ་སྤྱོད་འབད་བའི་ སྒྲན་ལྷུ་དང་ ཞིབ་དཔྱད་འབད་ནི་གི་ཐབས་ལམ་ཁྱུ་ གཞི་བཅུགས་འབད་དགོ།

d. Consider endorsing the Safe Schools Declaration.

༼༤༽ ཉན་སྤྱང་སློབ་གྲུའི་ གསལ་བསྐྱགས་ཆ་འཛུགས་འབད་ནི་ལུ་ བསམ་ཞིབ་འབད་དགོ།

L. Ratification of the Optional Protocol on a communications procedure

༥. བརྒྱུད་འབྲེལ་གྱི་བྱ་རིམ་ཅིག་གི་སྒོར་ལས་ གདམ་ཁ་ཅན་གྱི་དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན་ལུ་ རྒྱལ་སྤྱོན་ཆ་འཛུགས།

d. Consider endorsing the Safe Schools Declaration.⁴⁷ The Committee recommends that the State party, in order to further strengthen the fulfilment of children's rights, accede to the Optional Protocol on a communications procedure.

༤༧. ཚོགས་རྒྱུང་གིས་ འཐུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ ཨ་ལུ་འི་ཐོབ་དབང་ཁྱུ་ ལྷག་པར་དུ་ སྤྱིང་སྤྱི་བཟོ་ཐབས་ལུ་ བརྒྱུད་འབྲེལ་གྱི་བྱ་རིམ་ཅིག་གི་སྒོར་ལས་ གདམ་ཁ་ཅན་གྱི་ དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན་ལུ་ ངོས་ལན་འབད་དགོ་པའི་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་ཡོད།

⁹ CRC/C/OPAC/BTN/CO/1.

M. Ratification of international human rights instruments

ན. རྒྱལ་སྤྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་དབང་གི་ཡིག་འཛིན་ལུ་ རྒྱབ་སྐྱོན་ཆ་འཛོགས།

48. The Committee recommends that the State party, in order to further strengthen the fulfilment of children's rights, consider ratifying the International Covenant on Civil and Political Rights, the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, the Convention against Torture and Other Cruel Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance, the International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families, and the Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights aiming to the abolition of the death penalty.

༤༨. ཚཱོགས་རྒྱུང་གིས་ འཕུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ ཨ་ལུ་འཛོ་ཐོབ་དབང་ཚུ་ ལྷག་པར་དུ་ རྒྱིང་སྤྱི་ བཟོ་ཐབས་ལུ་ རྒྱལ་སྤྱི་ཞི་བའི་དང་སྤྱི་དོན་ཐོབ་དབང་གི་ གན་འཛིན་དང་ རྒྱལ་སྤྱི་དཔལ་འབྱོར་དང་ མི་སྤྱི་ ལམ་སྲོལ་གྱི་ཐོབ་དབང་གི་མཐུན་གྲོས། མནར་གཅོད་དང་ གཞན་མི་བྱམས་སྤྱིང་མེད་པའི་གདུག་རྩུབ་ ཅན་ ཡང་ན་ བརྟམ་བཅོས་གྱི་བྱ་སྤྱོད་ ཡང་ན་ ཉེས་ཁྲིམས་གྱི་མཐུན་གྲོས། མི་རིགས་གྱི་ཉེ་རིང་བྱ་བའི་རིགས་ ཅ་མེད་བཟོ་བའི་རྒྱལ་སྤྱི་མཐུན་གྲོས། མི་ངོམ་ ཆ་མཉམ་ བཅོན་སྤྱལ་ཐོག་ གར་སོང་མེད་པར་ བྱང་སྟོར་ཞུགས་ནི་ལས་ ཉན་སྟོབ་འབད་ནིའི་ རྒྱལ་སྤྱི་མཐུན་གྲོས། གནས་སྤོ་འགྲོ་མི་ལས་མི་དང་ བཟའ་ ཁོང་འཕུས་མི་རྩ་གྱི་ ཐོབ་དབང་ཉན་སྟོབ་འབད་བའི་རྒྱལ་སྤྱི་མཐུན་གྲོས། རྟོག་ཐོག་ཉེས་ཁྲིམས་ཅ་མེད་གཏང་ནི་ལུ་ དམིགས་གཏང་བསྐྱེད་པའི་ ཞི་བ་དང་ སྤྱི་དོན་གྱི་ཐོབ་དབང་སྟོར་གྱི་རྒྱལ་སྤྱི་མཐུན་གྲོས་གྱི་ གདམ་ཁ་ཅན་གྱི་ དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན་གཉིས་པ་ཚུ་ རྒྱབ་སྐྱོན་ཆ་འཛོགས་གི་ བརྩི་འཛོགས་འབད་དགོ་ པའི་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་ཡོད།

N. Cooperation with regional bodies

པ. ལུང་ཕྱོགས་གྱི་འདུས་ཚོགས་ཚུ་དང་མཉམ་འབྲེལ།

49. The Committee recommends that the State party continue to cooperate with regional bodies including, among others, the South Asian Association for Regional Cooperation.

༤༩. ཚཱོགས་རྒྱུང་གིས་ འཕུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ གཞན་ཚུ་གི་གྲལ་ལས་ ལྷོ་ཨ་ཤི་ཡ་ ལུང་ཕྱོགས་མཐུན་འབྲེལ་ཚོགས་པ་བརྩིས་ཏེ་ ལུང་ཕྱོགས་གྱི་ འདུས་ཚོགས་ཚུ་དང་གཅིག་ཁར་ འཕྲོ་མཐུད་དེ་ར་ མཉམ་འབྲེལ་འབད་དགོ་པ་སྤྱི་ གྲོས་འདེབས་བཀོད་ཡོད།

IV. Implementation and reporting

ལ. ལག་ལེན་དང་སྟན་ལྷན།

A. Follow-up and dissemination

ཀ. རྒྱུ་དཔྱད་དང་བསྐྱོང་སྤེལ།

50. The Committee recommends that the State party take all appropriate measures to ensure that the recommendations contained in the present concluding observations are fully implemented and that a child-friendly version is disseminated to, and made widely accessible for, children, including those in the most disadvantaged situations. The Committee also recommends that the combined sixth and seventh periodic reports and the present concluding observations be made widely available in the languages of the country.

༥༠. ཚེགས་རྒྱུད་གིས་ འཕུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ ཐག་གཅད་ཞིབ་བཅུད་སྟན་ལྷན་ལྷན་འདི་ནང་འཁོད་ཡོད་པའི་ གྲོས་འདེབས་ལུ་ ཡོངས་ལྷོགས་སྤེལ་ ལག་ལེན་ འཐབ་ནིའི་དོན་ལུ་ འོས་ལྷན་གྱི་ ཐབས་ལམ་ལུ་ བཏོན་ནི་དང་ ཨ་ལུ་དང་ཆ་མཐུན་མ་སྤེལ་ཡོད་པའི་ གནད་དོན་བསྐྱོང་སྤེལ་བཏང་ཐོག་ལས་ གནས་སྤངས་སྒྲི་ དྲགས་ནང་ཡོད་པའི་ ཨ་ལུ་རྒྱ་བཅིས་ཏེ་ ཨ་ལུ་རྒྱ་གི་དོན་ལུ་ བྱེད་ཆེས་སྤེལ་ ཐོབ་རྒྱལ་པ་བཟོ་དགོ་པའི་ གྲོས་འདེབས་བཏོད་ཡོད། དེ་མ་ཚད་ ཚེགས་རྒྱུད་ གིས་ དུས་མཚམས་དྲུག་པ་དང་བདུན་པ་མཉམ་སྤེལ་གྱི་ ཐག་གཅད་ཞིབ་བཅུད་སྟན་ལྷན་ལྷན་ རྒྱལ་ཁབ་གྱི་ ཁ་སྐད་ཆ་མཉམ་གྱི་ཐོག་ལས་ རྒྱ་ཆེ་དྲགས་སྤེལ་ ཐོབ་རྒྱལ་པ་བཟོ་དགོ་པ་སྤེལ་ གྲོས་འདེབས་བཏོད་ཡོད།

B. Next report

ཁ. རྒྱལ་མའི་སྟན་ལྷན།

51. The Committee will establish and communicate the due date of the eighth periodic report of the State party in due course, in line with the envisaged predictable reporting calendar based on an eight-year review cycle and following the adoption of a list of issues and questions prior to reporting, if applicable, for the State party. The report should be in compliance with the Committee's harmonized treaty-specific reporting guidelines¹⁰ and should not exceed 21,200 words¹¹. In the event that a report exceeding the established word limit is submitted, the State party will be asked to shorten the report. If the State party is not in a position to review and resubmit the report, translation thereof for the purposes of consideration by the Committee cannot be guaranteed.

༥༡. ཚེགས་རྒྱུད་གིས་ ཡོང་ གྱི་བསྐྱར་ཞིབ་འཁོར་རིམ་ལུ་ གཞི་བཞག་སྟེ་ སྟན་དཔག་འབད་རྒྱལ་པའི་ སྟན་ལྷན་ལྷན་ཐོང་འཁྲིལ་ཏེ་དང་ འཕུས་མི་རྒྱལ་ ཁམས་ལུ་ སྤྱི་གོང་ལས་ སྟན་ལྷན་འབད་བའི་ གནད་དོན་དང་བྱི་བའི་ཐོ་ཅིག་ ཆ་འཛོག་འབད་ཞིན་མ་ལས་ དུས་མཚམས་སྟན་ལྷན་བརྒྱུད་པ་ཕུལ་ནིའི་ ཚེས་ བྱངས་གནད་འཁྲལ་བཟོ་སྟེ་ བརྟེན་སྟོན་འོང་། སྟན་ལྷན་ལྷན་ ཚེགས་རྒྱུད་གིས་ མཐུན་སྒྲིག་ཆིངས་ཡིག་གི་ དམིགས་བསལ་སྟན་ལྷན་ལམ་སྟོན་དང་འཁྲལ་ ཏེ་ ཚེགས་རྒྱུ་༢༡,༢༠༠ ལས་བརྒལ་ནི་མི་འོང་། གལ་སྲིད་ གཞི་བཅུགས་འབད་ཡོད་པའི་ ཚེགས་རྒྱུ་ཚད་གཞི་ལས་ལྷག་སྟེ་ སྟན་ལྷན་ཕུལ་བ་ཅིན་ འཕུས་མི་ རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ སྟན་ལྷན་ལྷན་ བྱང་ཁྱེད་དགོ་པ་སྤེལ་འོང་། གལ་སྲིད་ འཕུས་མི་རྒྱལ་ཁམས་ཀྱིས་ སྟན་ལྷན་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་དེ་ འོག་ཕུལ་ནིའི་ གནས་ སྤངས་ནང་མེད་པ་ཅིན་ ཚེགས་རྒྱུད་གིས་ བཅི་འཛོག་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ སྐད་སྐྱར་འབད་ནི་གི་ ཁས་ལེན་འབད་མི་རྒྱལ་པ།

¹⁰ CRC/C/58/Rev.3.

¹¹ General Assembly resolution 68/268, para. 16

National Commission for Women and Children

Thimphu, Bhutan

Website: www.ncwc.gov.bt

Facebook: <https://www.facebook.com/NationalCommissionforWomenandChildren/>

2025